

TUIRANPUISTO

OULUN KAUPUNKI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Oulu 18.3.2018 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

TUIRANPUISTO OULUN KAUPUNKI

Rakennushistoriaselvitys 18.3.2018

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

Nummikatu 10

90100 Oulu

toimisto@jteppo.fi

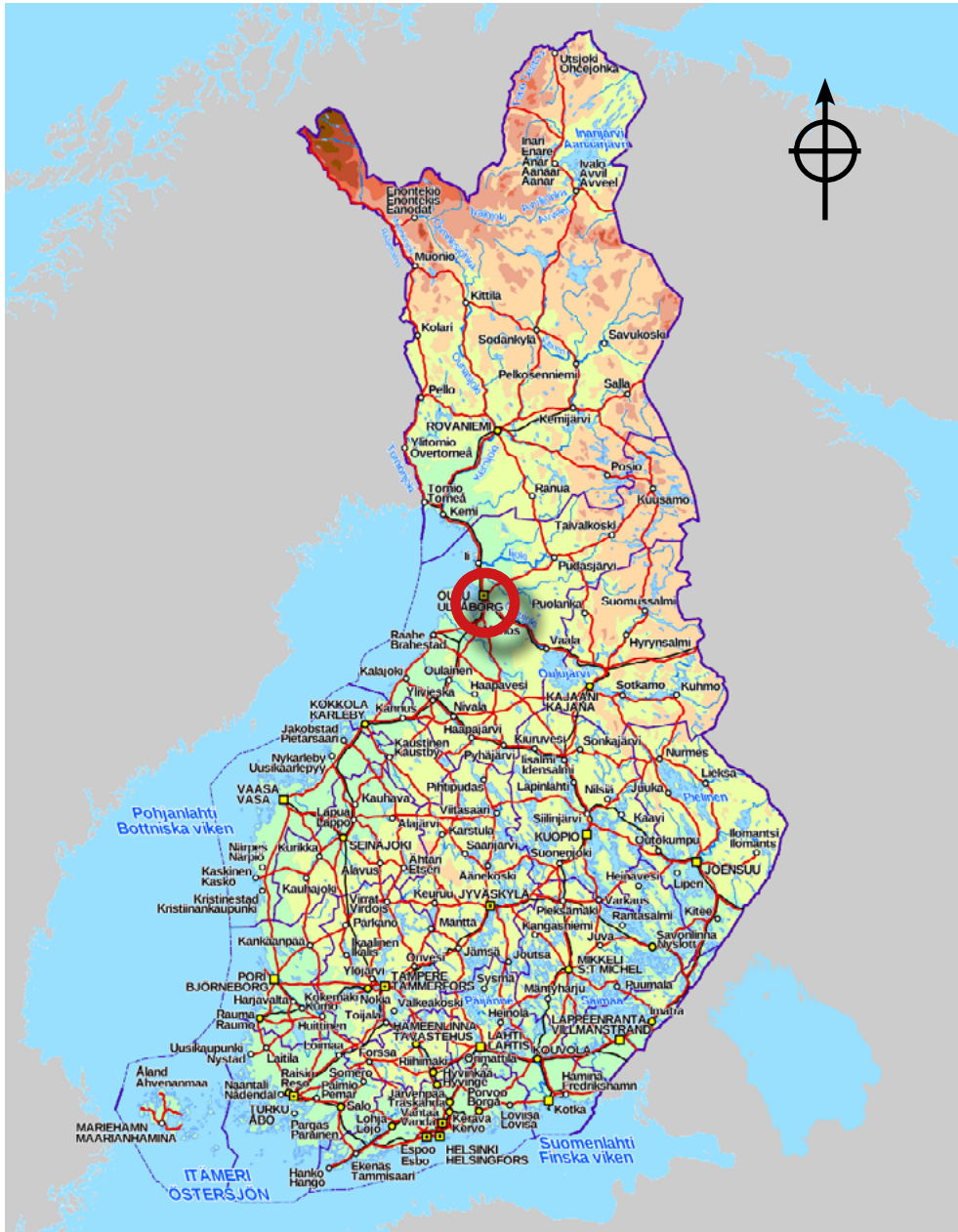
www.jteppo.fi

1. Kannen kuva: Karin Feiring, Pohjois-Pohjanmaan museo.

Arkkitehti S.M. Schjerfbekin suunnittelema Tarttuvatautisten osasto valmistui vuonna 1901. Vuonna 1906 otetussa valokuvassa osaston sairaanhoitajat ovat asettuneet rakennuksen portaille.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	3
Perustiedot.....	4
1 Selvitystyö.....	5
2 Taustatekijöitä.....	9
3 Tuiran historiaa.....	17
4 Tuiranpuiston historiaa.....	27
5 Suojelutilanne.....	68
6 Nykytila.....	70
7 Rakennusten suunnittelijat.....	130
8 Kaaviot.....	134
9 Yhteenveto.....	136
Lähteet	

2. Kohteen sijainti KUVA: Maanmittauslaitos

Perustiedot

Kohde	Tuiranpuisto
Tila/kiinteistö	Tuiran Kaupunginosa 52, Kiinteistö 564 -2325 Korttelit 43, 65, 68 ja Tuiranpuisto
Laajuustiedot*	Puiston pinta-ala noin 9,5 ha Rakennettu kerrosala noin 5 200 m ²
Kiinteistön omistaja	Oulun kaupunki
Suunnittelijat	Arkkitehti Svante Magnus Schjerbeck Arkkitehti Victor Sucksdorff Arkkitehti Otto Ferdinand Holm Arkkitehti Ernst Albin Kranck Rakennusmestari Johan Willhelm Miesmaa Rakennusmestari Jacob William Lillqvist
Rakennusajankohdat	1900 - 1901, 1909 -1911, 1923 -1926
Muut nimet	Kunnallissairaalan alue, Kaupunginsairaalan alue
Rakennussuojelu	Asemakaavassa suojelumerkinnot s-2 ja s-5. Merkintöjen sisällöt on kuvattu sivulla 9.
Muuta tietoa	Kuuluu RKY 2009 alueeseen 'Oulujoen suistoalueen historiallinen kokonaisuus'.

* Laajuustiedot Oulun Kaupunki, asemakaavoitus.

1 Selvitystyö

1.1. Toimeksianto ja työryhmä

Oulun kaupungin toimeksiannosta laaditussa rakennushistoriaselvityksessä tarkastellaan Tuiranpuiston historiaa ja nykytilaa. Tuiranpuisto on toiminut yli sata vuotta sairaala-alueena sekä samanaikaisesti kaupunkilaisten virkistysalueena.

Selvitystyössä keskitytään puiston ja sen ympäristön muutoshistoriaan sekä puiston rakennusten suunnittelu- ja rakennusvaiheisiin. Puiston nykytilaa ja säilyneisyyttä on arvioitu kokonaisuutena ja rakennusten tarkastelussa pitäydytään ulkoisen inventoinnin tasolla. Selvityksen havainnollistamisessa on hyödynnetty eri aikakausien valokuva- ja piirustusmateriaalia.

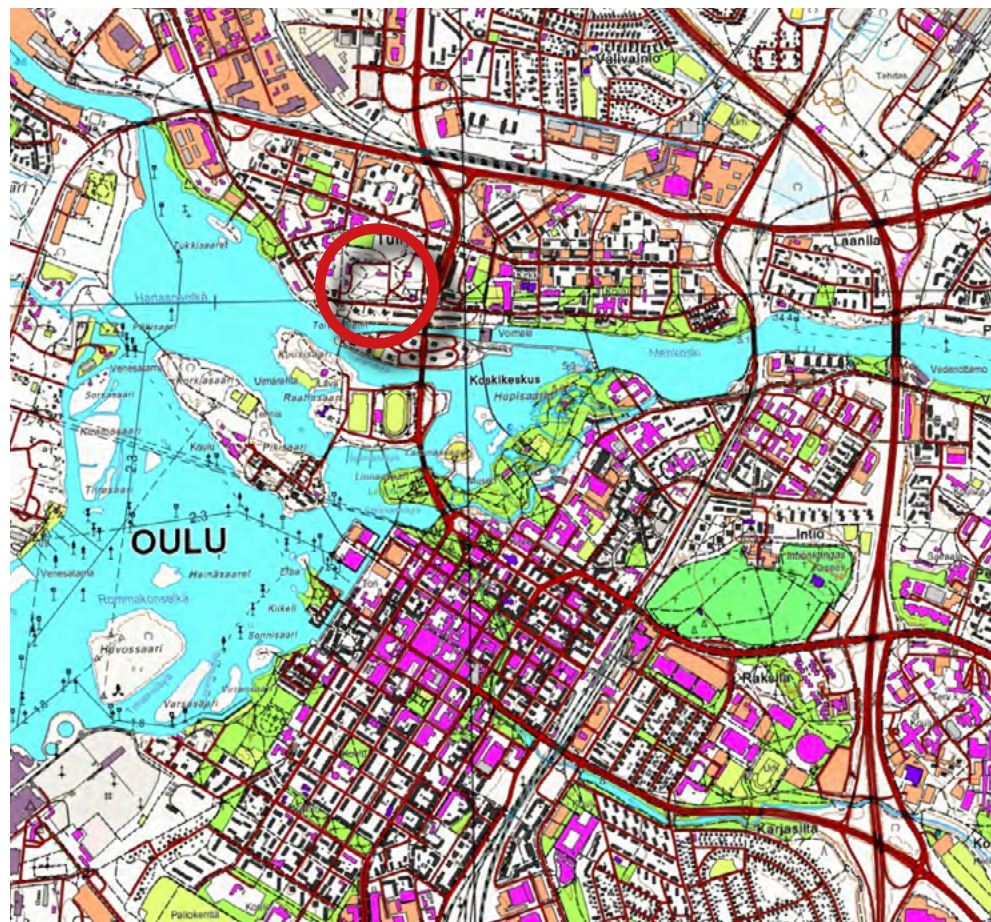
Rakennushistoriaselvitystä voidaan pitää perusselvitysluonteisena asiakirjana, jonka avulla kohteesta saadaan riittävät lähtötiedot kohteen korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteluun, asemakaavamuutoksen laadintaan ja suojelustatuksen määrittelyyn. Selvitystyöstä ovat vastanneet arkkitehdit Jorma Teppo, Juho Teppo, Tommi Koukkari ja Veli-Pekka Huhmo arkkitehti toimisto Jorma Teppo Oy:stä.

1.2. Aineisto

Tässä selvityksessä käytettyä lähdemateriaalia säilytetään Oulussa sijaitsevilla arkistoissa: Oulun Maakunta-arkistossa säilytetään rakennusten alkuperäisiä piirustuksia ja asiakirjoja, Oulun kaupunginarkistossa on kartta-aineistoa sekä Oulun terveydenhoidon historiaa käsittelevää materiaalia ja rakennusten korjaushistoriaa koskeva aineisto on koottu Liikelaitos Oulun Tilakeskuksen arkistoon.

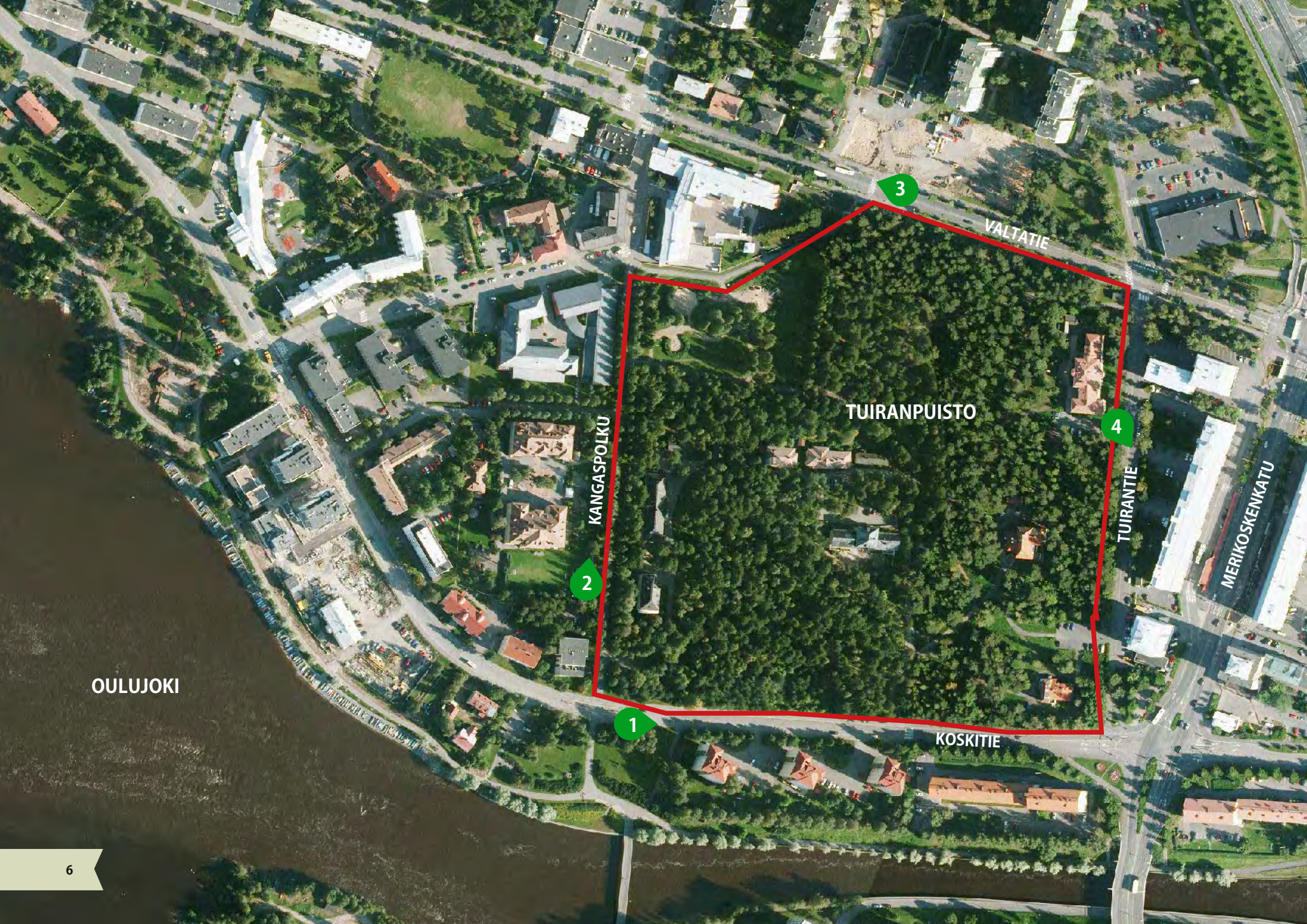
Vanhoja valokuvia löytyy Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmista ja alueen sanomalehtien arkistoista. Kohteen inventointi on suoritettu marraskuun 2017 ja helmikuun 2018 välisenä aikana.

Laajin Tuiranpuiston historiaa käsittelevä tutkimus on arkkitehti Kristiina Strömmerin vuonna 1996 valmistunut diplomityö. Sen lisäksi Uki Arkkitehdit Oy on tehnyt vuonna 2013 rakennushistoriaselvityksen ylläkkärin asunnosta ja arkkitehti Ida Mustamaa vuonna 2015 diplomityön ylihoitajattaren talosta. Tuiranpuiston maisema- ja luontselvityksen ovat tehneet WSP Finland Oy ja Luonto-osuuskunta Aapa vuonna 2017.

3. Kohde sijaitsee noin kilometrin etäisyydellä Oulun kaupungin keskustasta.

Asemakaavakartat ja muu kartta-aineisto on peräisin Oulun kaupungin Ympäristö- ja yhdyskuntapalveluiden asemakaavatuotoksesta sekä Maanmittauslaitoksen nettisivustolta Avoimien aineistojen tiedostopalvelusta (Maastotietokanta 01/2017- 06/2017, Creative Commons 4.0 lisenssi).

OULUJOKI

KANGASPOLKU

VALTATIE

TUIRANPUISTO

TUIRANTIE

MERIKOSKENKATU

KOSKITIE

2

1

3

4

1.3 Kohde ja ympäristö lyhyesti

Tuiranpuisto on noin 10 hehtaarin laajuinen kaupunkipuisto Oulun 52. kaupunginosassa, jota rajaavat etelässä ja lännessä Oulujoki sekä pohjoisessa ja idässä Kemiin johtava rautatie. 6500 asukaan Tuira lukeutuu väestöltään Oulun suurimpiin kaupunginosiin.

Tuiranpuistossa on hyvin säilynyt 1800-luvun lopulle tyypillinen paviljonkisairaalamiljö. Sen kerrostumat ilmentävät arkkitehtuurin murroskautta autonomian ajan arkkitehtuurista itsenäisen Suomen varhaisiin vuosiin. Sairaala-alueella on viisi 1900-1926 rakennettua sairaalarakennusta sekä niihin liittyvät apurakennukset. Puistoa rajaavien Kangastien ja Valtatien ympäristöön on myöhemmin muodostunut sosiaali- ja terveystaluiden keskittymä.

Tuiranpuisto on luonteeltaan metsämäinen ja siellä esiintyy kaikki metsäluontomme neljä päätyyppiä: lehto, lehtomainen kangas, tuore kangas ja kuivahko kangas.¹ Puisto sijaitsee Oulujoen rantatörmällä, jonka vaihtelevat maastonmuodot ovat pääosin säilyneet. Puiston topografia on edustava ilmentymä Perämeren rannikon maankohoamisilmistä 5000 vuoden ajalta.

Länsi-Tuiran yleisilme on puistomainen ja väljä. Alueen vallitseva rakennustyyppi on 1960 -1980 luvuilla rakennettu pistemäinen asuinkerrostalo, joka tuolloin syrjäytti alkuperäisen puutalovaltaisen rakennuskannan. 2000-luvun täydennysrakentamista edustavat jokirannan entisille teollisuustonteille sijoitetut kerrostalot sekä Valtatien varrelle rakennetut palvelurakennukset.

Länsi-Tuiran kaupalliset lähipalvelukeskukset sijaitsevat puiston koillis- ja luoteiskulmilla. Terveyskeskuspalvelut sijoittuvat puiston länsirajalle. Säännöllinen bussiliikenne kulkee puiston pohjois- ja itäisivuilla. Kaupungin keskustaan on matkaa noin kilometri ja kaukoliikenteen asemille noin kolme kilometriä. Alueella on monipuolinen kevyenliikenteen verkosto, jota pitkin kaupungin keskusta ja lähivirkistysalueet ovat helposti saavutettavissa.

4. Koskitien pistetalot rakennettiin Tuiranpuiston eteläpuolelle 1948-1950.

1 Tuiranpuisto Maisema- ja luontoseelvitys WSP Finland Oy ja Luonto-osuuskunta Aapa 11/2017

5. Kangaspolku on yksi kaupungin kevyenliikenteen pääväylijä. Edessä vasemmalla vuonna 1906 valmistunut entinen Kuuromykkäin koulu.

6. Aiemmin vilkkaasti liikennöidyn Valtatien liikenne on siirtynyt pääosin Bertel Jungin tielle. Oikealla harvoja säästyneitä Puu-Tuiran rakennuksia.

7. Idässä Tuiranpuistoa rajaa seitsenkerroksinen muurimainen kerrostalolomelli. Se suojaa puistoa Merikoskenkadun liikenteen melulta.

8. Puutarhatyön ajateltiin lähentävän potilaita ja henkilökuntaa. Kuvassa Lapinlahden sairaalan potilas kastelemassa perunamaata. KUVA: Helsingin yliopistomuseo.

2 Taustatekijöitä

2.1. Parantavat ja hyödylliset sairaalapuistot

Puutarhojen parantavasta vaikutuksesta mielisairaisiin raportoi ensimmäisenä yhdysvaltalainen tohtori Benjamin Rush vuonna 1798. Kun hoidon pakkokeinoista vähitellen luovuttiin, alettiin potilaille kehitellä parantavia ja virkistäviä askareita.

Puutarhanhoito tarjosi mielekästä tekemistä raikkaassa ulkoilmassa. Samalla potilastyövoimaa saatiin hyödylliseen käyttöön, kun sairaaloiden puutarhat alkoivat tuottaa elintarvikkeita laitoksille. Sairaalapuutarhojen suunnittelussa noudatettiin yleisesti saksalaisen Christian Hirschfeldin vuonna 1779 ilmestyneen teoksen 'Theorie der Gartenkunst' antamia ohjeita.

Myös Suomessa mielisairaalat olivat sairaalapuistojen edelläkävijöitä. Carl Engelin piirustusten mukaan vuonna 1841 valmistunut Lapinlahden sairaala rakennettiin tietoisesti luonnonkauniille paikalle. Luonnonympäristöä täydennettiin suunnitelmallisilla istutuksilla ja puistossa polveilevilla kulkureiteillä. Ennen vuosisadan vaihdetta esimerkiksi seurasivat Kuopion Niuvanniemi ja Tampereen Pitkänniemi.²

Sairaalapuistojen tarkoituksena oli antaa parantavia elämyksiä kaikille aisteille. Istutettavat kasvit valittiin siten, että tuoksut, äänet ja kukinnot tuottivat mahdollisimman rikkaan elämyksen. Kävelyreitit ja istuskelupaikat tarjosivat kauniita näkymiä, joihin myös arkkitehtuuri olennaisesti kuului.

Puistojen toivottiin lisäävän potilaan vieraiden viihtyvyyttä ja tarjoavan virkistäviä taukopaikkoja työntekijöille. Sairaalapuistot olivat avoimia ja toimivat lähiseudun asukkaiden virkistysalueina. Tämän katsottiin vähentävän laitospotilaiden eristyneisyyttä ja madaltavan sairaalan ja ympäröivän yhteiskunnan välistä raja-aitaa.³

2 Hemgård, Gretel ; Schalin, Mona ; Weckman, Emilia: Lapinlahden sairaalan puistoalueen historiallinen selvitys, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2002

3 Rappe, Erja ; Lindén, Leena ; Koivunen, Taina, Puisto, puutarha ja hyvinvointi Viherympäristöliitto ry Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2003 ss. 13-15

Sairaalapuistojen merkitys väheni 1950-luvulta alkaen, kun lääkehoito kehittyi ja sairaalassa vietetyt hoitokaksot lyhenivät. Luonnonympäristöjen sijaan sairaaloissa keskityttiin tilankäytön ja huollon tehokkuuteen sekä liikennejärjestelyihin. Antiikin ajalta asti periytynyt usko luonnonympäristön parantavaan vaikutukseen sai tuekseen todistusvoimaista tutkimusta vasta 1900-luvun viimeisillä vuosikymmenillä.⁴

2.2. Sairaala-arkkitehtuuri 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa

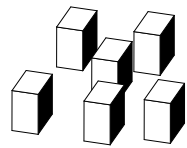
Autonomian ajalla ja erityisesti 1880-luvulla Suomeen rakennettiin runsaasti yleisiä sairaaloita ja parantoloita. Bakteerien vaikutusta tautien aiheuttajana ei tuolloin vielä tunnettu ja huomio kiinnittyi 'miasman' eli kostean ja tunkkaisen elinympäristön myrkyttävän vaikutuksen torjuntaan. Tämän vuoksi sairaalat sijoitettiin tyypillisesti kuiville mäntykankaille ja mielellään veden äärelle. Laitokset rakennettiin riittävän etäälle keskuksesta rauhan takaamiseksi ja tartuntojen välttämiseksi. Välimatka ei saanut olla kuitenkaan liian pitkä, jottei huollon, omaisten ja henkilökunnan kulkeminen veisi liiaksi voimia.

Suomalaista sairaala-arkkitehtuuria kehitettiin aktiivisesti 1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä. Senaatin vuonna 1877 Helsingin Kirurgisesta sairaalan suunnittelusta julistama avoin kansainvälinen kilpailu ja sen tuottamat 27 ehdotusta uudistivat ajattelua. Sairaala toteutettiin arkkitehti Frans A. Sjöströmin paviljonkisommitelman mukaisesti. Siinä talojen väliset pihat toimivat mielen virkistäjinä ja ilman puhdistajina. Suuret ikkunat tarjosivat päivänvaloa ja lukuisat terassit tervehdyttävää ulkoilmaa. Ulkoisesti rakennukset edustivat niukasti koristeltua, mutta ylvästä yhteiskunnallista arkkitehtuuria.⁵

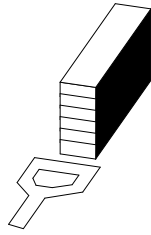
Paviljonkisairaaloissa osastot ja toiminnot sijoitettiin erillisiin rakennuksiin tai vähintään rakennuksen eri osiin. Näin pyrittiin välttämään tarttuvien tautien leviäminen osastoil-

4 Hemgård op.cit s. 7-8

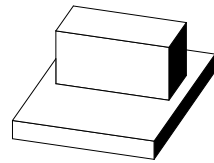
5 Mänttari Roy, Terve ja sairas – Rohkaisevaa arkkitehtuuria Archinfo / AV 11.12.2015

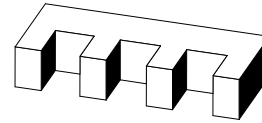
PAVILJONKI
1880-

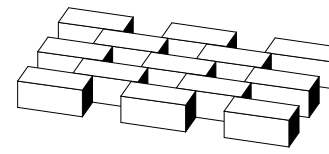
KERROSTALO
1920-

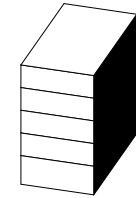
JALUSTA JA TORNI
1950-

KAMPA
1960-

MATTO
1970-

KOMPAKTI
2000-

9. Suomalaisen sairaalarakkitektuurin kehitysvaiheita paviljonkisairaaloista kompaktisairaalaan. Alkuperäinen kaavio julkaistu teoksessa: Kauste Julia ja Kjiisik Henu, Cure and Care s. 56-57

ta toisille. Miehille ja naisille muodostettiin omat osastot ja synnytysosastot sijoitettiin erilleen sairaalan muista osista. Väljään puiston sijoitettujen paviljonkimaisten sairaalarakennusten etuna oli helppo laajennettavuus ja niitä voitiin myös rakentaa lisää tarpeen mukaan.

Potilashuoneissa tuli olla tilaa, ilmaa ja valoa. Lämmitys hoidettiin huoneiden ristikkäisiin nurkkiin sijoitetuilla puukamiinoilla. Niistä luovuttiin 1920-luvulla keskuslämmityksen yleistyttyä. Samalla osastojen sisäinen liikenne voitiin siirtää läpikuljettavien potilashuoneiden ketjuista keskuskäytäviin.

1800-luvun lopulla myös yleisten sairaaloiden yhteyteen perustettiin viljelmiä ja hyötypuutarhoja. Potilashuoneesta puutarhaan avautuva ikkunanäkymä nähtiin merkitykselliseksi ja puutarhassa kasvatettuja kukkia tuotiin sisätiloihin. Potilaat, jotka Suomessa tulivat usein maaseudulta, työskentelivät kukin vointinsa mukaisesti. Yhteisten viljelmien ja puutarhantöiden katsottiin lähentävän pitkäaikaisia potilaita ja henkilökuntaa.

2.3. Myöhempi sairaalarakkitektuuri

Sairaalarakkitektuuri on kehittynyt nopeasti lääkehoidon, arkkitektuurin ja yhteiskunnan yleisen kehityksen mukana. Tehottomia ja paljon tilaa vieviä paviljonkisairaaloita seurasi 1930-luvulla alkanut funktionalististen parantoloiden aikakausi. Hissien yleistyttyä niistä voitiin tehdä monikerroksisia.⁶ Jälleenrakennusaikana keskityttiin terveydenhoitojärjestelmän kehittämiseen, jonka jälkeen 1960-luvun ihanteeksi muodostuivat monialaiset megasairaalat.

Vuoden 1972 terveydenhuoltolaki eriytti sairaanhoidon ja terveydenhoidon. Lähiöihin ja kuntiin rakennettiin terveyskeskusten verkosto ja sairaalat erikoistuivat. Viimeisin suuntaus on hylännyt suuret sairaalarakennukset ja integroinut terveyspalvelut kaupunkirakenteeseen.⁷

6 Lounatuori Irma ja Putkonen Lauri (toim.), Rakennusperintömme - Kulttuuriympäristön lukukirja, Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy, Karisto 2001 s. 165

7 Kauste Julia ja Kjiisik Henu, Cure and Care – Healing spaces then and now, Museum of Finnish Architecture, Trio Offset, Helsinki 2016 ss. 54-57

10. Postikortti Oulun Maaherransaaressa sijainneesta lääninsairaalasta. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo.

2.4. Oulun sairaalahistoriaa

Oulun kaupungin terveydenhuollon järjestelmällinen kehittäminen käynnistyi, kun kaupunkiin perustettiin vuoden 1879 asetuksen mukainen terveydenhoitolautakunta. Oulussa sen jäseniksi valittiin kaupunginsairaalan ja lääninsairaalan lääkäreitä sekä piirilääkäreitä. Lautakunta oli erittäin ammattitaitoinen ja perillä käytännön kysymyksistä.

1800-luvulle asti sairaalatoiminta liittyi läheisesti köyhäinhoitoon. Varakkaat saivat hoitoa kotona, jossa hoitajina toimivat omat palvelijat. Varattomilta puuttuivat sekä tilat että hoitajat. Toistuvat kulkutaudit ja epidemiat kiihdyttivät yleisten sairaaloiden tarvetta. Vuonna 1881 Ouluun levinnyt isorokko oli merkittävä tekijä, kun terveydenhoitolautakunta esitti valtuustolle sairaalan perustamista kaupunkiin. Toimenpiteisiin ryhdyttiin kuitenkin vasta vuonna 1885, kun kaupungissa tavattiin ensimmäiset suolikuume- ja tulirokkotapaukset.⁸

8 Oulun kaupungin historia III 1809-1856, Kustaa Hautala, Oulu 1975 Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, ss. 382-386

Oulun kunnallissairaalan toiminnassa vaikutti kaksi pitkäaikaista lääkäriä. Vuonna 1891 toisena kaupunginlääkärinä aloittanut lääketieteen lisensiaatti Seth. A. Granberg (1861-1935) nimitettiin jo seuraavana vuonna ensimmäiseksi kaupunginlääkäriksi. Toiseksi kaupunginlääkäriksi nimitettiin 1896 lääketieteen lisensiaatti G.G.W. Borg (1867-1952). Hänestä tuli ensimmäinen kaupunginlääkäri vuonna 1918, kun tohtori Granberg siirtyi kunnallissairaalan ylilääkäriksi. Näissä rooleissa herrat tekivät vuosikymmenien ajan merkittävää työtä kaupungin terveydenhoidon parantamisessa.⁹

Seuraavassa käydään läpi Oulun sairaaloiden vaihteita niiden perustamisjärjestyksessä. Niistä kukin vaikutti aikanaan Tuiranpuistossa sijainneen kunnallissairaalan toimintaan, muutoksiin ja toteutumattomiin suunnitelmiin.

9 ibid

Ensimmäinen lääninlasaretti

Oulun Lääninlasaretti perustettiin vuonna 1792 ensimmäiseen kaupunginosaan, nykyisen Tuomiokirkon ja Franzénin puiston väliselle alueelle. Sen perusti ruotsalainen Serafiimiritarikunta-järjestö, jonka päämääränä oli valtakunnan sairaalatoimen kehittäminen.¹⁰

Lääninlasarettin sijainti sai moitteita Collegium Medicumin johtaja Gabriel von Bonsdorffin tarkastuskertomuksessa vuonna 1818. von Bonsdorff mainitsi paremmaksi paikaksi Merikosken partaalla sijaitsevan entisen kruununpolttimon rakennuksen. Muutto tuli ajankohtaiseksi, kun Oulun palo tuhosi sairaalarakennukset vuonna 1822. Väliaikainen Lasaretti toimi Oulunsuussa ja Knuutilassa sijainneissa taloissa.¹¹

Lasaretinsaaren lääninsairaala

Maaherra von Born esitti uuden lääninsairaalan rakentamista Maaherransaareen eli entiseen Polttimoosaareen. Sijainti oli sopivasti erillään kaupunkirakenteesta, muttei kuitenkaan liian kaukana asutuksesta. Rakentamisolosuhteet olivat otolliset ja sairaalan tarvitsemää jokivettä oli helposti saatavissa. Lääninsairaala muutti Maaherransaareen vuonna 1834, jossa se aloitti toimintansa maaherran talossa. Kaksikerroksinen sairaalarakennus valmistui vasta vuonna 1849.

Vuoteen 1870 asti Oulun Lääninsairaala oli ainoa pysyvä sairaala Pohjois-Suomessa ja Oulussa se oli ainoa virallinen sairaala 1890-luvulle asti. Lääninsairaalan lisäksi Oulussa toimi kaupungin perustamia tilapäisiä sairaaloita, kunnes Tuiran kunnallissairaala saatiin käyttöön.¹²

Sonnisaaren kolerasairaala

Sonnisaaren kolerasairaala perustettiin vuonna 1892 kaupungin eteläreunalle. Tilat vuokrattiin yksityiseltä omistajalta ja kunnostettiin sairaalakäyttöön. Sairaalassa tarkastettiin etupäässä satamaan saapuvia merimiehiä, mutta todetut tautitapaukset jäivät vähäisiksi. Sairaalaä käytettiin kulkutautisairaalanä siihen asti, kun kunnallissairaala valmistui Tuiraan.¹³

10 Oulun kaupungin historia II 1721-1809, Aimo Halila, Oulu 1953 Kirjola Oy ss. 533-535

11 Paso Eija ja Rämö Rauno: Työn jäljet – Lasaretinsaaren vaiheita 1600-2000, Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskus, Art-Print Oy, Kokkola 2002. ss. 53-59

12 ibid ss. 53-59 ja 95

13 Hautala op.cit. s. 386

11. S.A. Granberg (1861-1935) Kuva: Oulun kaupunginarkisto

Kunnallissairaala

Kunnallissairaalan edeltäjänä voidaan pitää entisessä varavankilassa vuosina 1885-1900 toiminutta kuumesairaala.¹⁴ Kunnallissairaalahanke vauhdittui 1880-luvun vakavien epidemioiden myötä. Sairaalan ensimmäinen vaihe valmistui joen pohjoispuolelle Tuiraan vuonna 1900. Seuraavalla vuosikymmenellä sairaala-alue laajennettiin rakentamalla hermosairaala ja eristysosasto. Synnytysairaala aloitti toimintansa kunnallissairaalan alueella vuonna 1926. Kunnallissairaalan vaiheista kerrotaan tarkemmin luvussa 4.

Sonnisaaren synnytyslaitos

1800-luvun alkupuolelle asti synnytykset hoidettiin tyypillisesti kotona. Apua antoivat kokeneet naishenkilöt ja myöhemmin koulutetut kätilöt. 1890-luvulla Oulussa oli 14 kätilöä ja lääninsairaalan yhteydessä toimi pieni valtion ylläpitämä synnytyslaitos. Vuoden 1893 asetuksen mukaan synnytyksille piti varata erilliset ja tilavat huoneet sairaalan ulkopuolelta.

Oulun kaupungin synnytyslaitos perustettiin vuonna 1903 Sonnisaaren entisen kolerasairaalan rakennuksiin. Laitoksessa oli päivystävä kätilö ja muutama vuodepaikka. Synnytyslaitoksia kohtaan tunnettiin yleistä ennakkoluuloa ja varakkaampi väki synnytti edelleen kotona. Synnytyslaitos toimi 1920-luvulle asti Sonnisaaren puutteellisissa oloissa, kunnes uusi sairaala valmistui kunnallissairaalan alueelle.¹⁵

Piirimielisairaala

Lasaretsaaren lääninsairaalan yhteydessä toimi vuodesta 1883 alkaen mielisairaiden vastaanottolaitos. Kaupungin toimesta mielisairaita hoidettiin suutari Sutisen talossa ja vuodesta 1894 alkaen köyhäintalon yhteyteen rakennetussa uudisrakennuksessa.¹⁶ Oulun kaupunki lähetti vielä 1900-luvun alussa laitoshoidon vaativia mielenterveyspotilaita Tampereen Pitkäniemen sairaalaan. Lääkintöhallitus sai toimeksiannon Oulun lääniin perustettavan keskusmielisairaalan paikan hankkimiseksi vuonna 1909. Sairaalaan sijoituspaikaksi suunniteltiin vaihtoehtoisesti Intiötä tai Kontinkangasta.

Kun valtion hanke toistuvasti viivästy, Oulun kaupunki tilasi suunnitelmat mielisairaalan rakentami-

¹⁴ Granberg Seth, Terveystalokannan vuosikertomus vuodelta 1901s. 15

¹⁵ Oulun kaupungin historia IV 1856-1918, Kustaa Hautala, Oulu 1976 Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, ss. 390-391

¹⁶ ibid s. 389

12. G.G.W. Borg (1867-1952) Kuva: Oulun kaupunginarkisto

seksi kunnallissairaalan alueelle. Arkkitehti E.A. Kranckin piirtämän kaksikerroksisen kivirakennuksen oli määrä nousta Tuiranpuiston ja rautatien väliselle alueelle. Hankkeesta luovuttiin, kun Senaatti päätti keskusmielisairaalan rakentamisesta Kontinkankaalle vuonna 1917. Valtion aie hautautui sodan melkeeseen ja mielisairaala toteutui vasta 1920-luvulla kuntien yhteishankkeena.¹⁷

Yksityissairaala

Oulun kaupungin sairaaloiden ahtaus ja puutteellinen välineistö synnytti tarpeen yksityisen sairaalan perustamiseen. Sellainen toimi osakeyhtiömuotoisena vuosina 1930-1942 Mäkelininkadun ja Saaris-tonkadun kulmassa. Yksityissairaalan toiminta lopetettiin sodan aikana ja se luovutti välineistönsä Oulun kaupungille.¹⁸

Oulun Diakonissalaitos

Vuonna 1896 perustettu Diakonissalaitos oli Oulun Diakonaattiyhdistyksen sairaala, jossa sairaiden hoidosta vastasivat diakonissat seurakuntatyönsä ohessa. Laitos toimi pääosin lahjoitusvaroin ja se myös koulutti diakonissoja Pohjois-Suomen seurakuntiin. Sairaalan toiminta laajeni vähitellen kattamaan koko Pohjois-Suomen. Oulun Diakonissalaitos on toiminut alusta alkaen samalla paikalla Uudenkadun varrella. Nykyinen punatiilinen rakennus valmistui vuonna 1936 ja sitä laajennettiin vuonna 1948.¹⁹

Sotilassairaaloiden aika

Lokakuussa 1939 Suomi varautui mahdolliseen suursotaan perustamalla sotilassairaaloita. Talvisodan syttyessä Oulussa toimi Sotasairaala 32, jonka seitsemän osastoa hajautettiin Oulun alueen sairaaloihin ja koulurakennuksiin. Laajimmillaan sotasairaalalla oli käytettävissään 1400 sairaansijaa. Jatkosodan alkaessa sairaalaverkosto perustettiin uudelleen. Tällöin osastoja sijoitettiin myös Kontinkankaalle valmistuneeseen lääninsairaalaan ja Tuiran kunnallissairaalaan. Sodan jälkeen Snellmannin lastenparantolassa toiminut 1. divisioonan sotasairaala siirtyi Lasaretinsaareen, jossa se toimi Pohjan varuskuntasairaalana vuoteen 1999 asti.²⁰

17 Hautala op.cit. ss. 394-395

18 ibid ss. 262-264

19 Hautala IV op.cit. ss. 265

20 Vahtola Jouko (toim.), Oulu varuskuntaupunkina, Pohjan Prikaatin Kilta r.y., Painotalo Suomenmaa Oulu 2005. ss. 333-334

Lääninsairaala Kontinkankaalle

1930-luvulla Lasaretinsaassa sijainnut lääninsairaala todettiin ahtaaksi ja varusteiltaan puutteelliseksi. Painetta lisäsi se, että suurimmasta osasta alueen kunnista puuttui alue-sairaalat. Kun suiston saaret todettiin liian ahtaiksi sairaalan laajennukselle, uusi Lääninsairaala päätettiin rakentaa Kontinkankaalle. Sieltä se sai Diakonissalaitokselle varatun rakennuspaikan ja samalla luotiin tehtävien jako Lääninsairaalan ja Diakonissalaitoksen kesken. Lääninsairaalan rakentaminen ajoittui talvi- ja jatkosodan vuosiin 1939-1942 ja sen vuoksi se keskeytyi toistuvasti. Sairaala valmistui vasta vuonna 1944 ja siinä oli alkuvaiheessa 400 sairaansijaa.²¹

Tuberkuloosisairaala Päivärinteelle

Tuberkuloosikuolleisuus kasvoi voimakkaasti 1900-luvun alkuun asti ja jälleen ensimmäisen maailmansodan päätyttyä. Vuonna 1907 Tohtori Granbergin johtama terveydenhoitolautakunta esitti valtuustolle keuhkotautisia varten rakennettavan erillisen sairaalarakennuksen rakentamisesta kunnallissairaalan alueelle sekä rakennusrahaston keräämistä hankkeen rahoittamiseksi. Erillinen laitos toteutui kuitenkin vasta vuonna 1932, kun kuntien yhteinen Päivärinteen parantola valmistui Muhokselle.²²

Keskussairaala

Pohjois-Pohjanmaan keskussairaalahanke käynnistettiin pian toisen maailmansodan päätyttyä. Se toteutui Yliopistollisena keskussairaalana Kontinkankaan alueelle vuonna 1976. Keskussairaala lisäsi merkittävästi kaupungin vuodepaikkoja. Sinne siirtyivät synnytykset ja useat muut kunnallissairaalalle aiemmin kuuluneet toiminnot.

21 Paso op.cit. s. 91

22 Hautala IV op.cit. ss. 396-397

13. Kunnallissairaalan ensimmäiset neljä sairaanhoitajataria. Kuvassa keskellä ylihoitajatar Emma Åström. KUVA: Ina Liljeqvist Pohjois-Pohjanmaan museo.

14. Ensimmäinen puusilta Linnansaareen valmistui vuonna 1867 ja Tuiran puolelle vuonna 1968. Sillan yllittämisestä perittiin siltamaksu. Kuvassa väliaikainen silta vuodelta 1924. Kuva: Kalevan arkisto

3 Tuiran historiaa

Oulujoen pohjoispuolella sijaitsevat Tuira ja Alalaanila olivat 1860-luvulle saakka Oulun kaupunkirakenteesta erillisiä alueita. Alueet kuuluivat hallinnollisesti Oulun Maalaiskuntaan ja niille oli sijoittunut vähäistä torppariasutusta.

Kiistelty lahjoitusmaa siirtyy kaupungille

Lahjoitusmaat olivat valtion kaupungille antamia maita, joiden tuotolla kaupungit kykenisivät palkkaamaan omia virkamiehiä. Oulussa lahjoitusmaat jätettiin yleensä asemakaavojen ulkopuolelle. Lahjoitusmaiden haltijoiden ja kaupungin kesken vallitsi erimielisyys maiden omistuksesta aina vuoteen 1917 saakka, jolloin lunastus- ja vuokraoikeudesta päästiin sopimukseen.²³

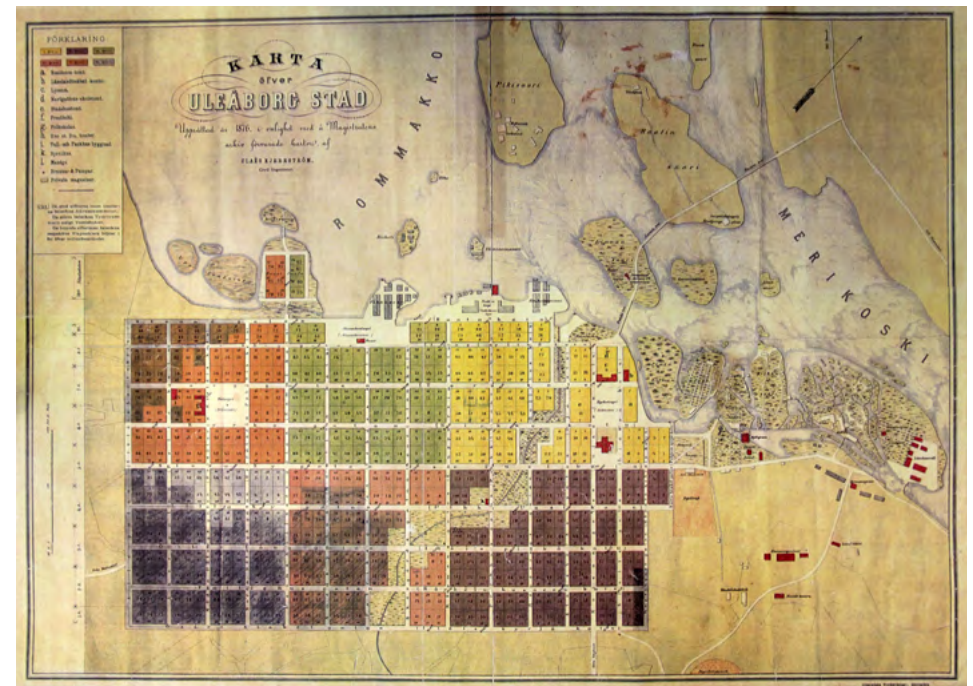
Tuiran tila oli vuonna 1803 Laanilan virkataloon yhdistetty 1/4 manttaalien kruunutila, jonka tuotot menivät Oulun kihlakunnan tuomarille. Suullisilla välipuheilla tehdyt sopimukset olivat johtaneet sekasortoiseen torppariasutukseen eikä kaupungilla ollut oikeuksia edes järjestyksen ylläpitoon. Oulu esitti valtiolle alueen luovuttamista kaupungille vastineeksi armeijalle luovutetuista maa-alueista. Sen mukaisesti Tuiran tila siirtyi vuonna 1886 Keisari Aleksanteri III:n nimissä laaditulla lahjakirjalla Oulun kaupungin omistukseen.²⁴

Kaupunki laajenee Tuiraan

Oulujoen pohjoispuolesta tuli 1800-luvun lopulla kaupungin tärkein laajentumissuunta. Puinen silta Oulun kaupungista Linnansaareen valmistui vuonna 1867 ja Merikosken

23 Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia V ss. 130-131

24 Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia IV ss. 259-260

15. Claes Kjerrströmin painettu asemakartta vuodelta 1876 keskittyy ruutukaava-alueeseen, mutta esittää myös vuonna 1869 valmistuneet Oulujoen sillat. Tuiraan muodostunutta rakennuskantaa ei kartassa ole esitetty. Kartta: Oulun Kaupungin arkisto

OULUN KAUPUNGIN JA SEN YMPÄRISTÖN ASEMAKARTTA

KAUPUNGIN RAKENNUSKONTTORIN VALMISTAMA
V.1909

SELITYSIÄ

1) Kaupungin rakennus 2) Kaupungin ympäristö 3) Kaupungin ulkomailla 4) Kaupungin sisällä 5) Kaupungin ulkomailla 6) Kaupungin sisällä 7) Kaupungin ulkomailla 8) Kaupungin sisällä 9) Kaupungin ulkomailla 10) Kaupungin sisällä 11) Kaupungin ulkomailla 12) Kaupungin sisällä 13) Kaupungin ulkomailla 14) Kaupungin sisällä 15) Kaupungin ulkomailla 16) Kaupungin sisällä 17) Kaupungin ulkomailla 18) Kaupungin sisällä 19) Kaupungin ulkomailla 20) Kaupungin sisällä	1) Kaupungin rakennus 2) Kaupungin ympäristö 3) Kaupungin ulkomailla 4) Kaupungin sisällä 5) Kaupungin ulkomailla 6) Kaupungin sisällä 7) Kaupungin ulkomailla 8) Kaupungin sisällä 9) Kaupungin ulkomailla 10) Kaupungin sisällä 11) Kaupungin ulkomailla 12) Kaupungin sisällä 13) Kaupungin ulkomailla 14) Kaupungin sisällä 15) Kaupungin ulkomailla 16) Kaupungin sisällä 17) Kaupungin ulkomailla 18) Kaupungin sisällä 19) Kaupungin ulkomailla 20) Kaupungin sisällä

16. Vuoden 1909 asemakaavakartassa näkyy Tuiranpuiston kunnallissairaalan ja valtion rakennuttaman kuorojenkoulun rakennukset. Niiden alapuolisessa rannassa on liimatehdas ja pikitehdas. Rautatieyhteys johtaa Toppilan satamaan ja siitä erkanee vuonna 1902 avattu Tornion rataosuus. Kartta: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, kaavoitus

ylittävä Ämmänväylän silta vuotta myöhemmin. Toisena ylityspaikkana toimi kosken yläpuolelle rakennettu rautatiesilta. Kulkuyhteyksien parantuminen ja Oulun teollisen toiminnan viriäminen käynnistivät työväen muuttoliikkeen Alalaanilaan ja Tuiraan. Alueen asukasluku kasvoi nopeasti ja vuonna 1900 se oli ylittänyt jo 1200 asukkaan rajan.

Oulu halusi ohjata Tuiran kasvua kaavoittamalla, mutta sen katsottiin onnistuvan vain yhtenä kokonaisuutena viereisen Alalaanilan kanssa. Oulun kaupunki osti Alalaanilan tilan vuonna 1898 ja hallinnollisesti se liitettiin Ouluun vuonna 1911. Vuosisadan alussa Tuiran kaavoitusta odottaneet alueet olivat pitkään rakennuskiellossa.²⁵

Tuirasta muodostui jo varhain merkittävä liikenteen solmukohta. Vuonna 1903 avattu ratayhteys Tornioon rajasi kaupunginosaa pohjoisessa ja idässä. Tuira sai oman rautatieaseman ja sitä kautta kulki pistoraide Toppilansalmen satamaan. Tuiran halki kulki myös Perämeren rannikkoa seuraava Tornion maantie.

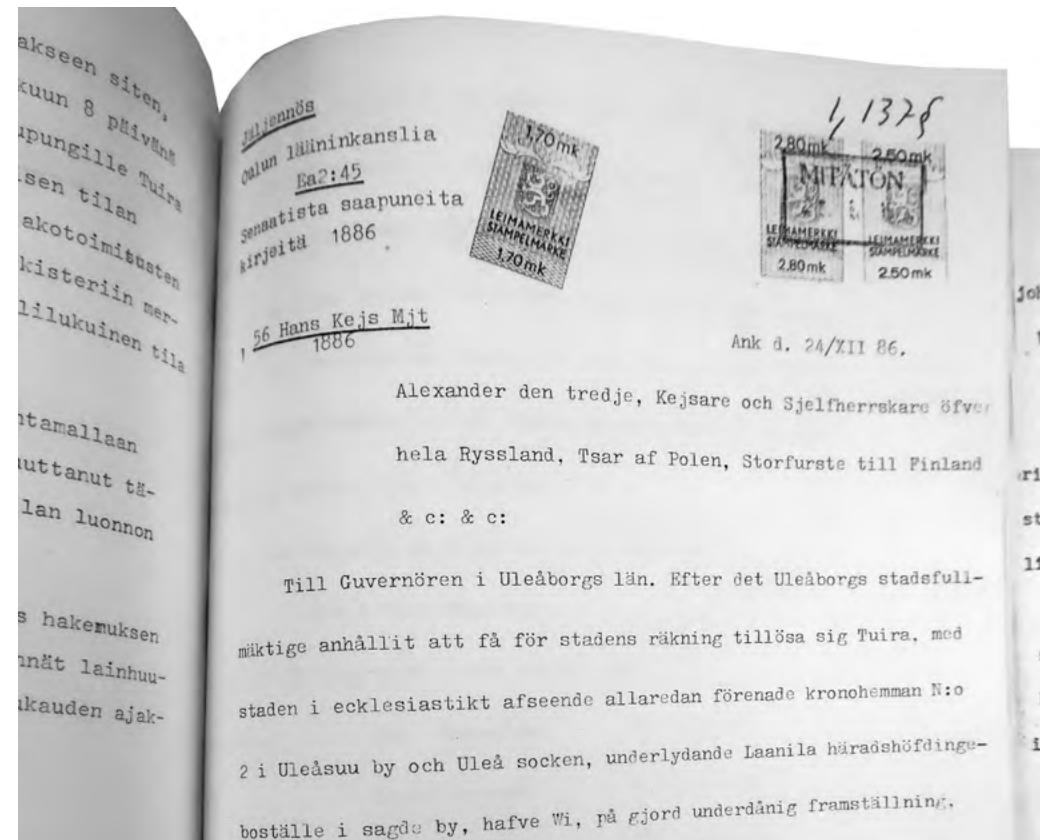
Bertel Jungin kaava 1914

Tuira ja Alalaanilan ensimmäisen asemakaavan laati vuonna 1914 helsinkiläinen asemakaava-arkkitehti Bertel Jung (1872-1946). Hän oli toiminut Oulun kaupungin asian tuntijana jo vuoden 1908 asemaakaavatyössä.²⁶

Bertel Jung jäsensi katuverkon leveisiin pääliikenneväyliin ja kapeisiin asuntokujiiin. Hän sijoitti pääväylien varsille näyttäviä akselisommitelmia sekä julkisia rakennuksia. Puis-
tomaisen keskusalueen itä- ja länsireunoille sijoittuivat kaupunkimaiset umpikorttelit. Työväen asuinkorttelit muodostuivat pienistä tonteista, joille mahtui asuinrakennuksen lisäksi pieni piharakennus. Kaavassa ne muodostivat tiiviin alueen Tuiran luoteisosaan. Merikosken voimalaitokselle ja alakanavalle tehtiin varaus.

25 Tuomaala Ilkka: Puu-Tuirasta kerrostaloalueeksi - Oulun Tuiran kaupunginosan saneerausprosessi vuosina 1960-1976, Oulun Yliopisto Historian pro gradu -tutkielma, 2015 ss. 3-4

26 Niskala Kaarina: Oulun Graadi, Kirjapaino Kaleva, Oulu 2002 s. 67

18. Keisarillinen asiakirja Tuiran tilan maa-alueen luovuttamisesta Oulun kaupungin käyttöön allekirjoitettiin 24.12.1886. Lahjoitusmaasta tuli myöhemmin kaupungin perintötöitä. Kuvassa lainhuudatuskirja vuodelta 1976.

20. Bertel Jungin asemakaava Tuiran ja Alalaanilan tilan järjestämiseksi vuodelta 1914. Oulun kaupunginarkisto.

Helsingissä 24/7 1914

Bertel Jung.

Vuosisadan alussa perustettu kunnallissairaala ja sitä ympäröivä Tuiranpuisto saivat kaavassa nykyisen viisikulmaisen muotonsa. Puiston itälaidalla sijainneet hermosairaala ja yllilääkärin talo liittyivät luontevasti Huvilakaudun suurten huviloiden ryhmään. Puiston länsipuolella sijaitsevan kuuromykkäinkoulun pihapiiri täydentyi Jungin kaavassa umpikortteliksi.

Bertel Jungin kaava toteutui lähinnä liikennejärjestelyiden ja työväen asutuksen osalta. Umpikorttelit ja julkiset rakennukset eivät toteutuneet.

Alvar Aallon vesipeilisuunnitelma 1943

Tuiran kehitys oli ennätysellisen nopeaa. 1920-luvulla puolet kaupungin väestönkasvusta kohdistui Tuiran kaupunginosaan ja 1950-luvun loppuun mennessä lähes ko-

ko alue oli rakennettu.²⁷ Oulujoen valjastaminen käynnistyi vuonna 1939 vaihtoen kaupungille tunnusomaiset kosket. Tuirasta rakennettiin modernin Oulun uusi keskus Alvar Aallon vuonna 1943 laatiman koskikeskussuunnitelman mukaisesti. Voimalaitoskanava ja ranta-alueen rakentaminen heikensivät kunnallissairaalan yhteyttä jokimaisemaan.

Meurman–Ervi yleiskaava 1952

Oulun kaupungin voimakas kasvu käynnistyi pian toisen maailmansodan jälkeen, jolloin kaupunkiin muutti väkeä maaseudulta ja rauhanteossa luovutetuilta alueilta. Syntyvyys oli korkea ja asuntopula ankara. Kaupungin vetovoimaisuutta kasvattivat uudet teollisuuslaitokset sekä palveluiden kysynnän lisääntyminen. Vuosina 1945-1955 asukasmäärä lähes kaksinkertaistui ja kasvun ennustettiin jatkuvan vuosikymmeniä eteenpäin.²⁸

Vuonna 1952 valmistui arkkitehtien Otto Meurmanin ja Aarne Ervin laatima yleiskaava, jossa kaupungin kasvua ohjattiin perustettaviin asumakuntiin ja niiden asumalähiöihin.²⁹ Yleiskaava yhdisti funktionalistisen suunnittelun anglosaksiseen puutarhakaupunki-ideaan.³⁰ Tuira liittyi entistä kiinteämmin keskustan kaupunkirakenteeseen ja samalla siitä muodostui kaupungin sisäisen liikenteen solmukohta.

Niilo Mattilan asemakaava 1954

Oulun kaupungin ensimmäinen kaavoitusarkkitehti Niilo Mattila laati Tuiran uuden asemakaavan vuonna 1954. Hän säilytti Bertel Jungin kaavan katuhierarkian ja aksiaalisuuden, mutta päivitti kaavaa toteutumattomien julkisten rakennusten osalta. Keskuspuiston ympäröimä kirkko oli edelleen keskeinen osa suunnitelmaa, mutta sinne johtava entinen Huvilakatu oli uudessa kaavassa muuttunut korkeiden kerrostalomallien reunustamaksi Merikoskenkaduksi.

Irma ja Matti Aaltosen asemakaava 1969

1960-luku oli edistysuskon ja rationaalisuuden aikakautta, joka siivitti arkkitehtuurin yhteiskunnallista suuntausta. Ansioituneita arkkitehteja arvosteltiin tuhlailevaisuudesta ja omien taiteellisten pyrkimysten toteuttamisesta.³¹ Tilalle vaadittiin anonyymia ja demokraattista arkkitehtuuria.

27 Tuomaala op.cit. s. 4-5

28 Manninen Turo: Oulun kaupungin historia VI 1945-1990, Gummeruksen Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1995 s. 30

29 Meurman Otto: Asemakaavaoppi, Rakennuskirja Oy 1982 s. 79

30 ibid ss. 465-464

31 Koho Timo: Modernismi suomalaisessa arkkitehtuurissa 1900-1960, Rakennustieto Oy, Tammer-Paino Oy 2000

22. Oulun Yleiskaava vuodelta 1952 siirsi kasvun painopisteen asumalähiöihin. Kuva: Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, kaavoitus

23. Alvar Aallon Koskikeskus-sunnitelma loi Oululle modernit kasvot. Tuiranpuisto näkyy Toivoniemen kerrostalojen taustalla. Kuva: PPM, Uuno Laukan kokoelma

1939

Vuoden 1939 ilmakuvastä ilmenee, kuinka Bertel Jungin kaava on toteutunut katuhierarkian osalta. Rakennetuista kortteleista vain pientalovaltaiset puutalokorttelit ovat toteutuneet kaavan mukaisesti.

1. Tiiviisti rakennettua puutaloaluetta kutsuttiin nimellä Madrid tai Matriitti.
2. Tuiran poikittaiseksi pääväyläksi on muodostunut Toppilan satamaan johtava Valtatie.
3. Tuiranpuiston länsipuolinen alue muodostuu väljästi rakennetuista puutalokortteleista.
4. Joen rannassa on pienteollisuutta mm. liimatehdas ja pikitehdas.
5. Oulujoki virtaa vielä hetken aikaa vapaana. Jokea pitkin uitetut tukit koottiin Tuiran edustalle erottelua varten.
6. Toivoniemi on vielä kiinni pohjoisrannassa. Merikosken voimalaitoksen rakentaminen on juuri käynnistymässä.
7. Tuiranpuiston itäpuolella on suurikokoisia huviloita. Kadun nimi on Huvilatie.

26. Kuva: Veljekset Karhumäki, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut arkisto.

1980

Vuoden 1980 ilmakuvassa Tuiran puutaloalueiden saneeraus on käynnissä. Itä-Tuira on muuttunut kerrostalovaltaiseksi ja nyt vuorossa on Valtatien ja rautatien väline alue Länsi-Tuirassa.

1. Ensimmäiset kahdeksankerrosiset kerrostalolamellit on rakennettu. Puu-Tuira katoaa pala palalta.

2. Tuiranpuiston länsipuolella toimivat Ensikoti ja vanhusten Mäntykoti.

3. Pienteollisuus on kadonnut. Tilalle on tullut Merijalin suuri makeistehdas.

4. 1950-luvulla toteutettiin Alvar Aallon suunnittelema Koskikeskus. Voimalaitoksen alakanava erottaa Toivoniemen saareksi, jossa on kahdeksankerrosisia pistetaloja.

5. Merikoskenkadusta on tullut pääväylä kaupungin pohjoisiin osiin. Ohikulkuliikenne on ohjautunut vuonna 1967 valmistuneelle Pohjantielle.

6. Merikosken voimalaitos valmistui vuonna 1948.

28. Valokuva: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, kaavoitus

Oulun asukasmäärän kasvu jatkui 1960-luvulla ilman merkkejä laantumisesta. Vuoden 2001 kaupungin väestömääräksi ennustettiin 205 000 henkeä ja kaavoittajien ratkaistavaksi tuli mittavan väestönlisäyksen sijoittaminen kaupunkialueelle.

Puutalovaltaisessa Tuirassa oli umpeutumassa 400 omakotitalotontin vuokrasopimukset. Keskustan läheisyys ja liikenteellisesti edullinen asema puolsivat alueen maankäytön tehostamista uudella kerrostalovaltaisella kaavoituksella. Näin käynnistyi yksi maamme laajimmista aluesaneerauksista, joka johti Puu-Tuiran täydelliseen tuhoutumiseen.

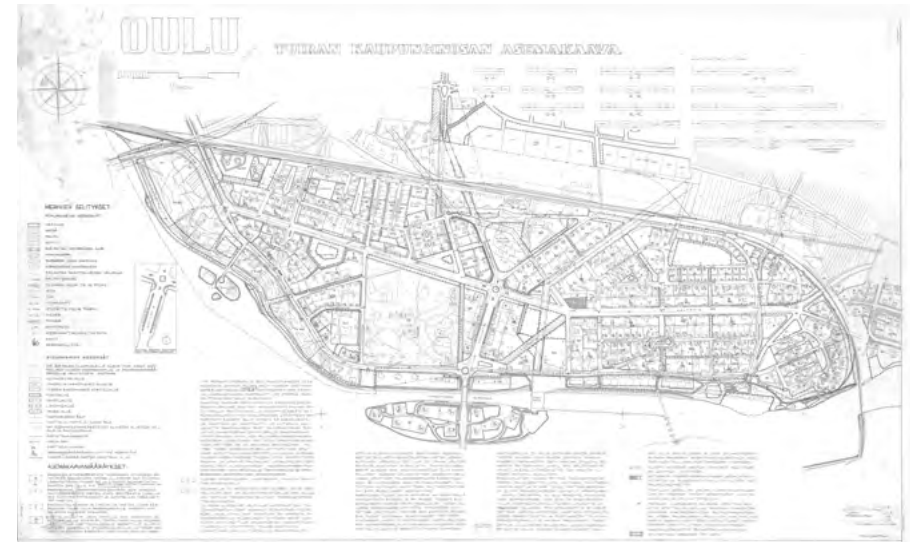
Saneeraus perustui Arkkitehtitoimisto Irma ja Matti Aaltosen asemakaavaan, joka valmistui vuonna 1969. Suunnitelma laadittiin 14 000 asukkaalle ja se sisälsi seitsemän suurkorttelia, joissa oli enimmillään jopa 15 kerroksisia rakennuksia. Kehittyneen elementtirakentamisen ansiosta muutos puukaupungista betonilähiöksi tapahtui ennätyksellisen nopeasti.

Kaavan ansioksi voidaan laskea vaatimus korttelikohtaisten käyttösuunnitelmien toteuttamisesta. Se säästi Tuiran puustoa kerrostalojen pihoiden ja kaduilla. Mittavan liikennesuunnitelman edut toteutuivat 1990-luvulla, kun Tuiran liikenneperiaate muutettiin sisäsyöttöisestä ulkosyöttöiseksi.³²

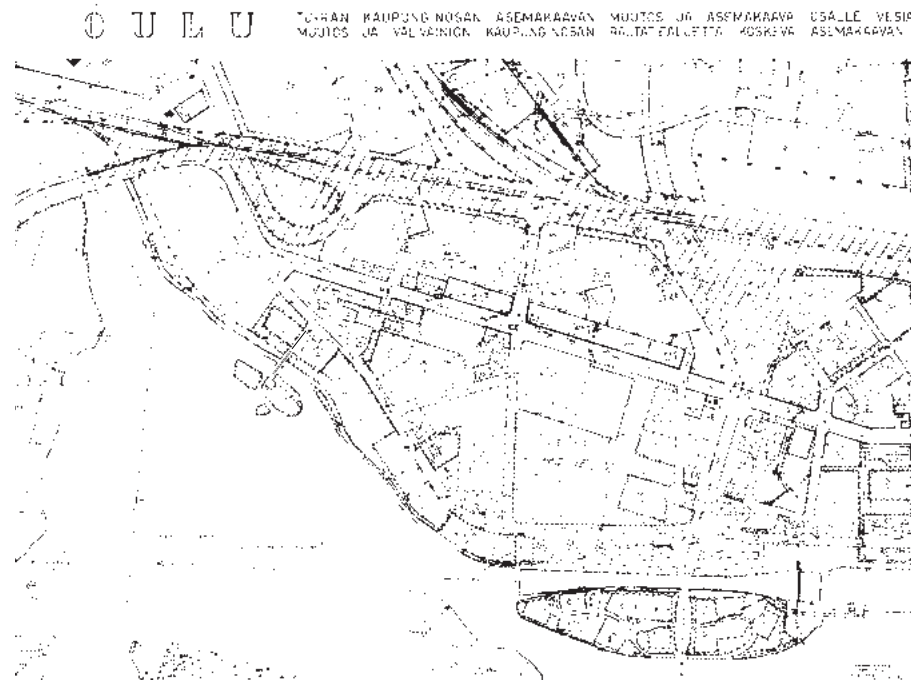
Tehokain rakentaminen painottui Itä-Tuiraan ja Länsi-Tuirassa Valtatien pohjoispuolelle. Tuiranpuisto säilyi alkuperäisenä, vaikka kaupunginosa sen ympärillä koki suuren muodonmuutoksen.

32 Niskala op.cit s. 106

31. Puu-Tuiran mansardikattoiset talot purettiin kerrostalorakentamisen alta vuonna 1977. Kuva: Journalistinen kuvaarkisto JOKA/ Tapio Maikkola

30. Niilo Mattilan asemakaava vuodelta 1954. Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

32. Arkkitehtitoimisto Irma ja Matti Aaltosen asemakaava. Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

33. Hermosairaalan hoitajattaret pelavata krokettia sairaalan pihalla.

4 Tuiranpuiston historiaa

Nykyisen Tuiranpuiston korkein kohta nousi esiin 5000 vuotta sitten yksinäisenä luotona jääkauden painosta vapautuneen merenrannan siirtyessä länteen. Nykyisin tuolla 17 metriä merenpinnan yläpuolella olevalla harjanteella sijaitsevat Tuiranpuiston vanhimmat sairaalarakennukset. Mikäli kyseisellä kohdalla on ollut esihistoriallisia jäänteitä, ne ovat rakentamisen myötä todennäköisesti menetetty.³³

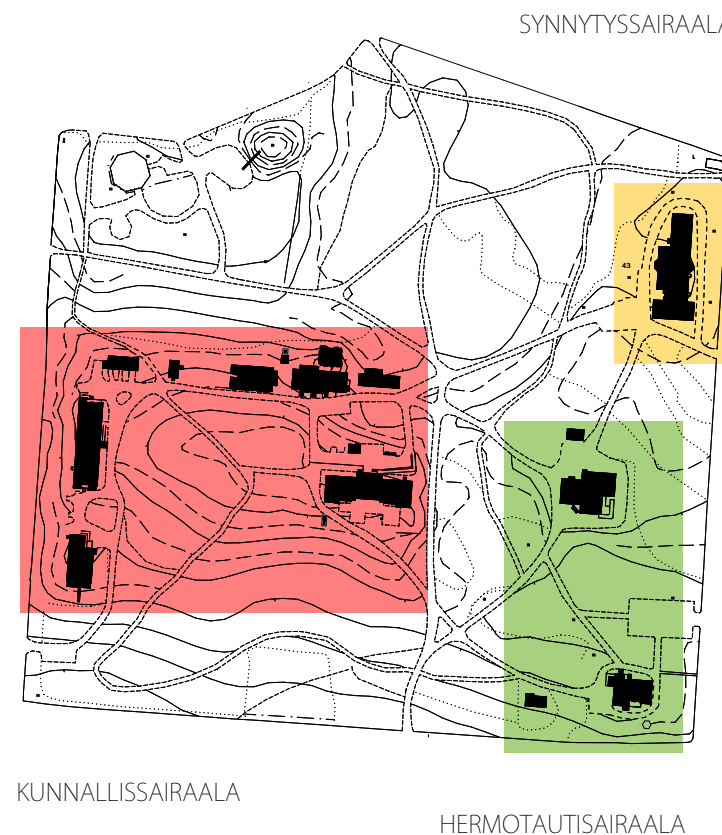
Kunnallissairaalan paikka

Kunnallissairaalan perustamispäätökseen vaikuttivat lääninsairaalan tilanahtaus ja toistuvat kulkutaudit. Yleisesti vallinneen Miasma-teorian mukaan sairaala tarvitsi kuivan ja ilmavan ympäristön, mielellään kaupunkirakenteen ulkopuolelta.

Vuonna 1893 kaupungin terveydenhoitolautakunta sai tehtäväkseen etsiä kunnallissairaalalle sopivan rakennuspaikan. Ehdolla ollut Nuottasaari todettiin liian alavaksi ja syrjäiseksi. Rautatien itäpuolinen teollisuusalue hylättiin, koska rautatieliikenteen pelättiin häiritsevän sairaalaa. Lääninsairaalan yläpuolisen jokirannan taas pelättiin likaavan kaupunkilaisten käyttämän jokiveden.

Yksi mahdollinen sijoituspaikka oli Tuirassa, Tornioon menevän tien varrella. Sieltä Oulun kaupunki oli saanut vuonna 1886 allekirjoitetulla keisarillisella lahjakirjalla omistukseensa Tuiran tilan lahjoitusmaan. Tuiran kuivaa männikköä pidettiin sopivana maan laadun ja hygieenisten olosuhteiden osalta. Toisaalta lautakunta pelkäsi syrjäisen sijainnin ja siltamaksun tuottavan vaikeuksia sairaalan henkilökunnalle. Käytännön haasteeksi arvioitiin myös sairaalan etäisyys jokirannan vedenhakupaikasta.

33 Sarkkinen Mika, sähköposti tekijälle 22.2.2018

VUOSIKYMMEN 1890

Terveydenhoitolautakunta päätyi ehdottamaan Raatinsaaren aluetta, mutta lehdistön käynnistämän julkisen keskustelun jälkeen tämä alavaksi ja kosteaksi todettu paikka katsottiin sopimattomaksi. Valtuusto teki 27. joulukuuta 1894 päätöksen Tuiran puolesta.³⁴

Kunnallissairaalan suunnittelu

Sairaalan suunnitelmat tilattiin Yleisten rakennusten ylihallituksen yliarkkitehdilta Svante Magnus Schjerfbeckiltä sekä samaisen viraston entiseltä arkkitehdiltä Helge Ranckelta. Schjerfbeckillä oli vankka kokemus sairaalarakennusten suunnittelusta ja hänet oli valittu maamme ensimmäiseksi sairaala-arkkitehdiksi.³⁵ Rancken referensseistä merkittävin oli arkkitehti F. A. Sjöströmin aloittaman Kirurgisen sairaalan suunnittelun loppuunsaattaminen vuonna 1888. Schjerfbeckin suunnitelma todettiin paremmaksi ja Oulun kunnallissairaalan jatkosuunnittelu annettiin hänen tehtäväkseen.³⁶

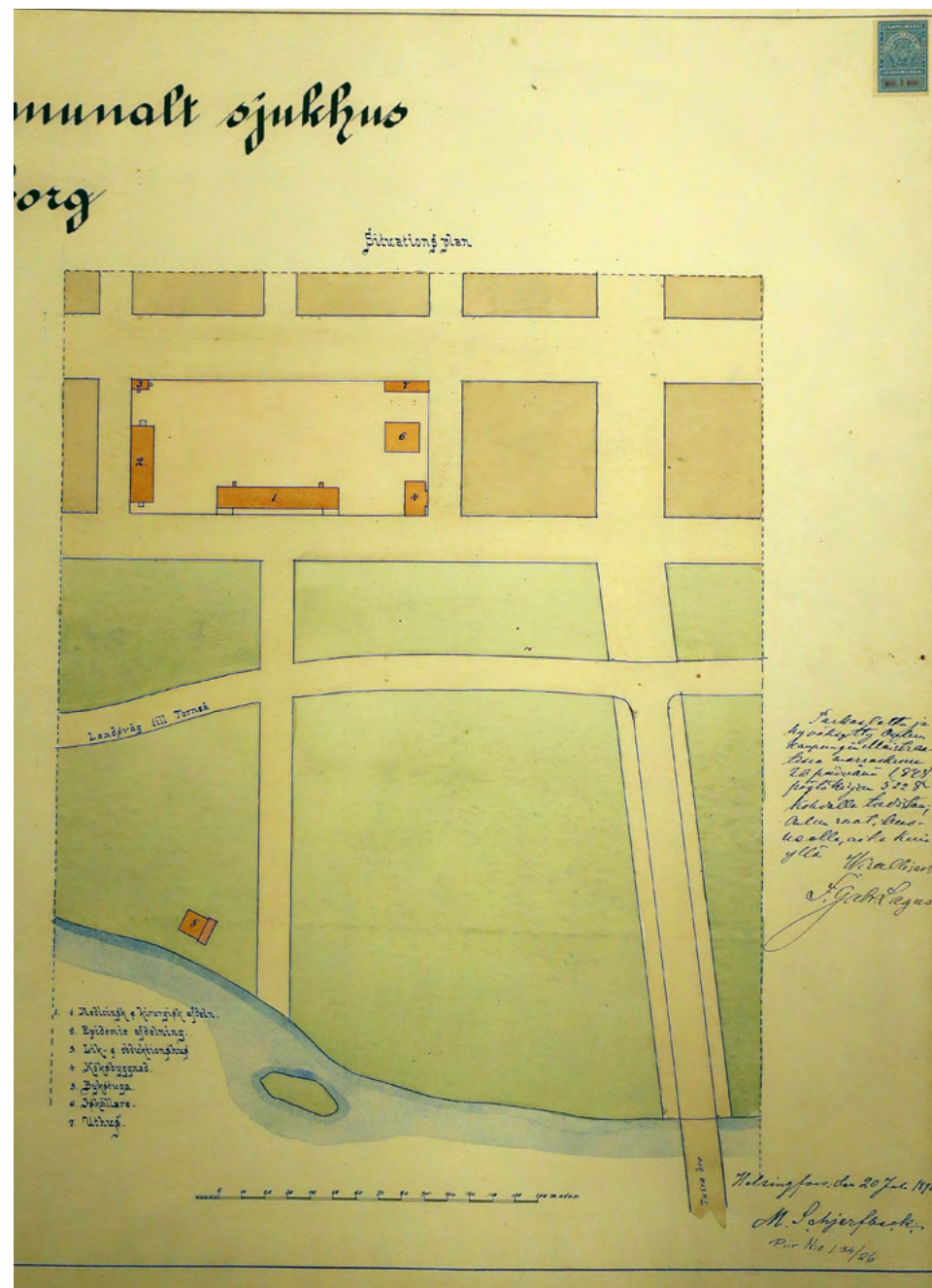
Arkkitehti Schjerfbeck asemoi sairaalan rakennukset suorakaiteisen korttelin muotoon. Korttelin ulkopuolelle jäi vain pesutupa, jonka hän sijoitti joen rantaan nykyisen Toivoniemen länsipäähän. Alueella ei tuolloin ollut asemakaavaa, joten Schjerfbeckin näkemys ruutukaavakortteleista ja rantapuistosta oli ennakoiva. Asemapiirroksen ei merkitty alueen olemassa olevia asumuksia.

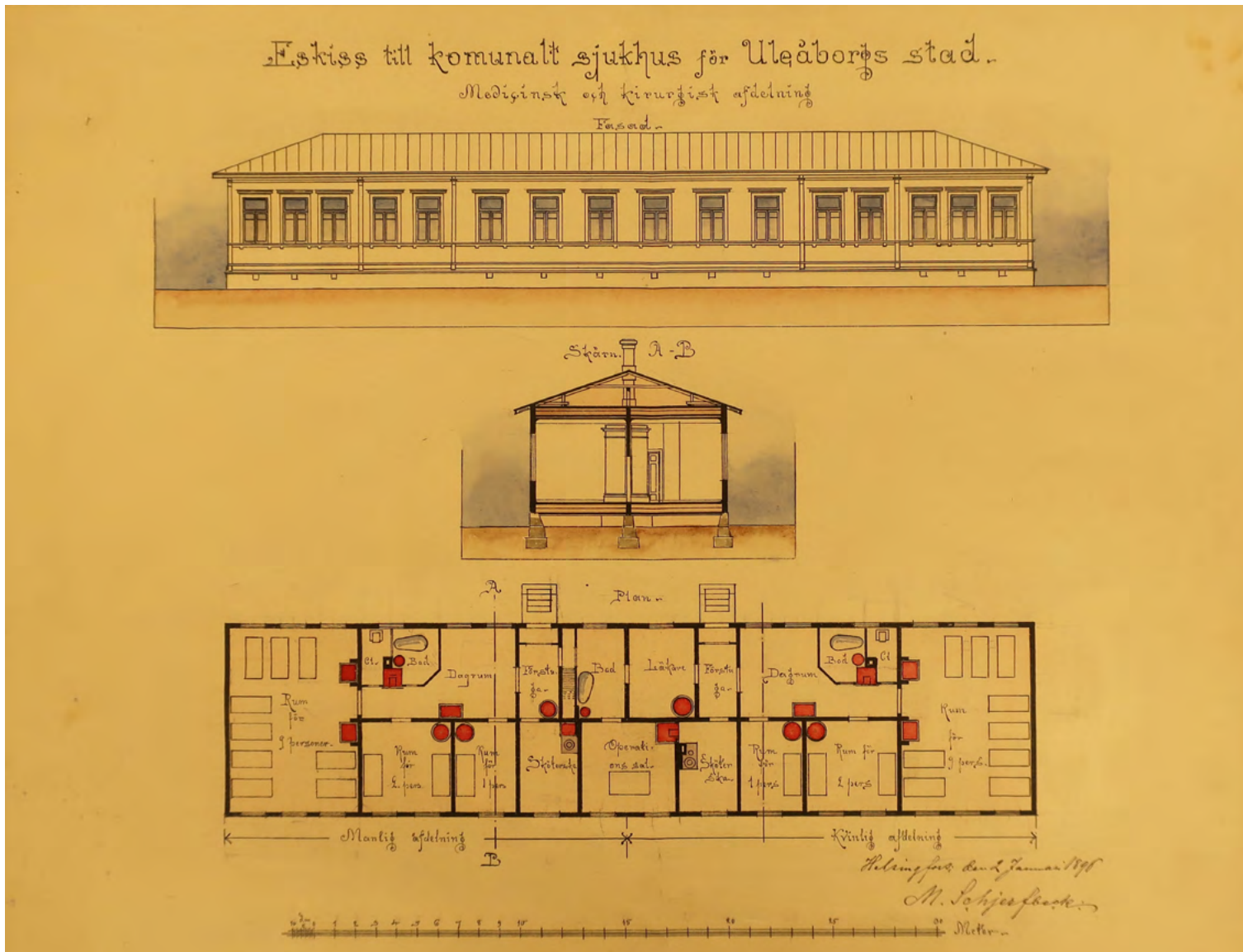
34 Hautala IV op.cit. ss. 386-387

35 Lounatuori Irma ja Putkonen Lauri (toim.), Rakennusperintömme - Kulttuuriympäristön lukukirja, Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy, Karisto 2001 s. 164

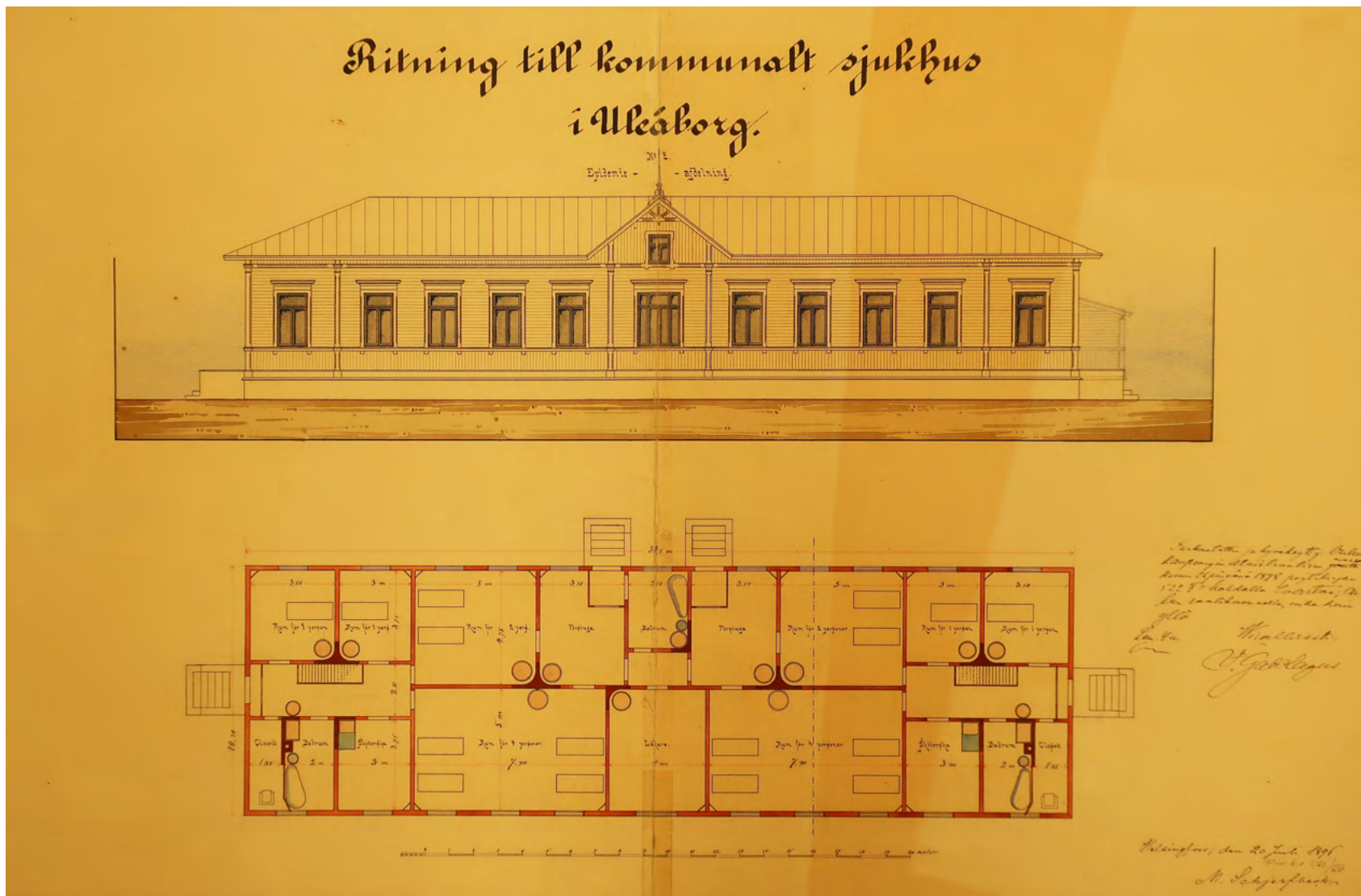
36 Kovalainen Pasi, Pohjois-Pohjanmaan museon lausunto 4.1.1999

34. Ensimmäinen suunnitelma rakennusten sijoittamisesta sairaala-alueelle on vuodelta 1896. Aluetta ei oltu kaavoitettu eikä tonttijakoa tehty. Sairaalan suunnittelijat ennakoivat alueelle tehtävän ruutukaavan ja sijoittivat kunnallissairaalan suorakaiteisen korttelin muotoon. Sairaalan ja joen välinen maa-alue tehtiin luonnoksessa puistoksi. Nykyisen Toivoniemen saaren kärjessä sijaitseva sairaalan pyykkitupa. OMA 73:4 A

35. Magnus Schjerfbekin suunnitelma yleisosaston rakennus oli niukasti detaljoitu uusrenessanssinhenkinen puurakennus. Rakennuksen vastakkaiset päädyt oli varattu mies- ja naispotilaille. Keskellä toimi sairaalan leikkaussali. Toteutusvaiheessa aumakatto muutettiin satulakatoksi. Rakennuksen hahmo muuttui merkittävästi vuoden 1930 peruskorjauksen yhteydessä, jolloin sen keskiosaa levennettiin ja korotettiin. OMA 74.3

36. Magnus Schjerfbekin suunnitelma tarttuvatautisten osaston rakennuksesta. Rakennus on jaettu kahteen erillisillä sisäänkäynneillä varustettuun osaan. Eteläpäädyssä hoidettiin kurkkumätäpotilaita ja pohjoispäädyssä tulirokkotapauksia. Lämmitys järjestettiin huonekohtaisilla pystyuuneilla. Ennen 1960-luvulla tehtyä keskikäytävää rakennuksessa liikuttiin potilashuoneiden kautta. OMA 74.3

37. Rakennusmestari J.W. Lillqvist peräänkuulutti kivimiehiä urakkatöihin Oulun Ilmoituslehdessä 4. marraskuuta 1898.

Kunnallissairaalan rakentaminen

Hankkeen rahoitusta kerrytettiin anniskelyyhtiön voittovaroista anottavilla avustuksilla. Alkuperäinen kustannusarvio oli 91 800 markkaa ja toteutusvaiheeseen ryhdyttiin, kun rahastoon oli saatu kokoon 80 000 markkaa.

Rakennustöiden aloittamista viivästytti se, että Tuira ei vielä tuolloin muodostanut kaupunginosaa eikä alueella ollut tonttijakoa. Työhön päästiin rahatoimikamarin 9. marraskuuta 1898 tekemällä päätöksellä ja 'punnitustöiden' valmistuttua.³⁷

Hanke eteni rakennusmestari Lillqvistin johdolla ja ammattimiehistä kootun valiokunnan valvonnassa. Valiokuntaan kuuluivat hänen lisäksi tohtorit S. Granberg, G. Borg

37 Hautala IV op.cit. ss. 386-387

ja L. Gratschoff sekä lehtori A. Forsman, insinöörit K. Sundman ja O. Sundberg, luutnantti R. Weckman.³⁸ Lillqvist toimi kunnallissairaalan alueen rakennustöiden valvojana hankkeen alusta aina viimeisenä valmistuneen synnytyssairaalan valmistumiseen asti.

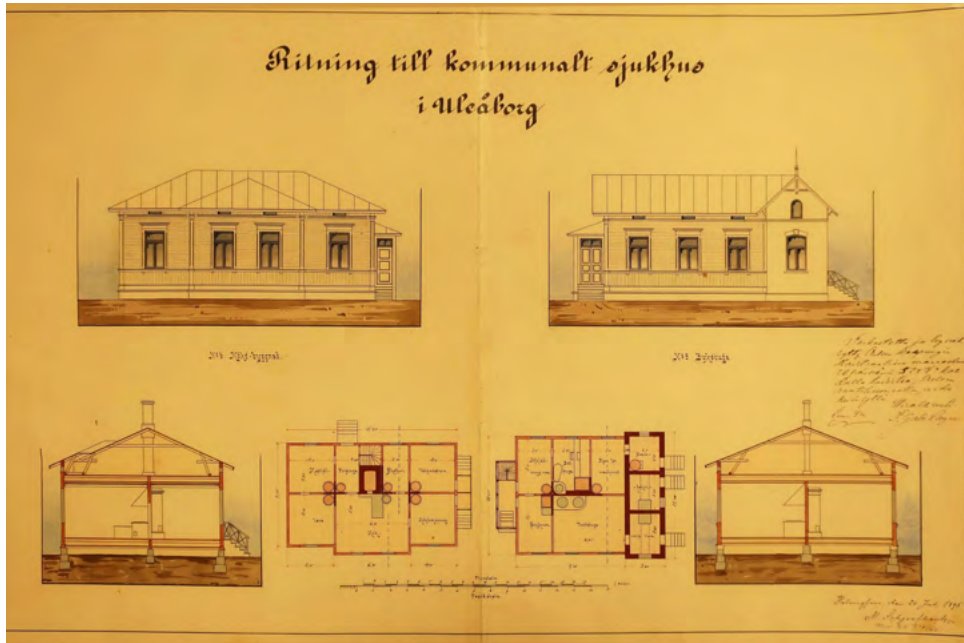
Oululaiset seurasivat hankkeen etenemistä tarkasti. Marraskuussa 1900 kunnallissairaalan työmaalla järjestettiin kunnallispormestari M. Castrenin johtama tutkimus vastineeksi Kalevassa esitettyihin väitteisiin, jonka mukaan kustannukset olisivat 'viranomaisten hutiloinnin kautta tarpeettomasti kallistuneet.' Rahatoimikunta oli tuolloin maksanut laskuja jo 182 820 markan edestä sisältäen 12 000 markan piirustuskustannukset. Ylitystä katettiin anniskelyyhtiön avustusvaroilla.³⁹

Pääsyy kasvaneisiin kustannuksiin oli se, että sekä Oulussa toiminut Lillqvist teki al-

38 Granberg Seth, Terveystalautakunnan vuosikertomus vuodelta 1901s. 18

39 Oulun Ilmoituslehti NO 128 ilmestyi 2.11. 1900 s. 3. Rakennusmestarin selvitys kustannusten ylityksestä.

VUOSIKYMMEN 1900

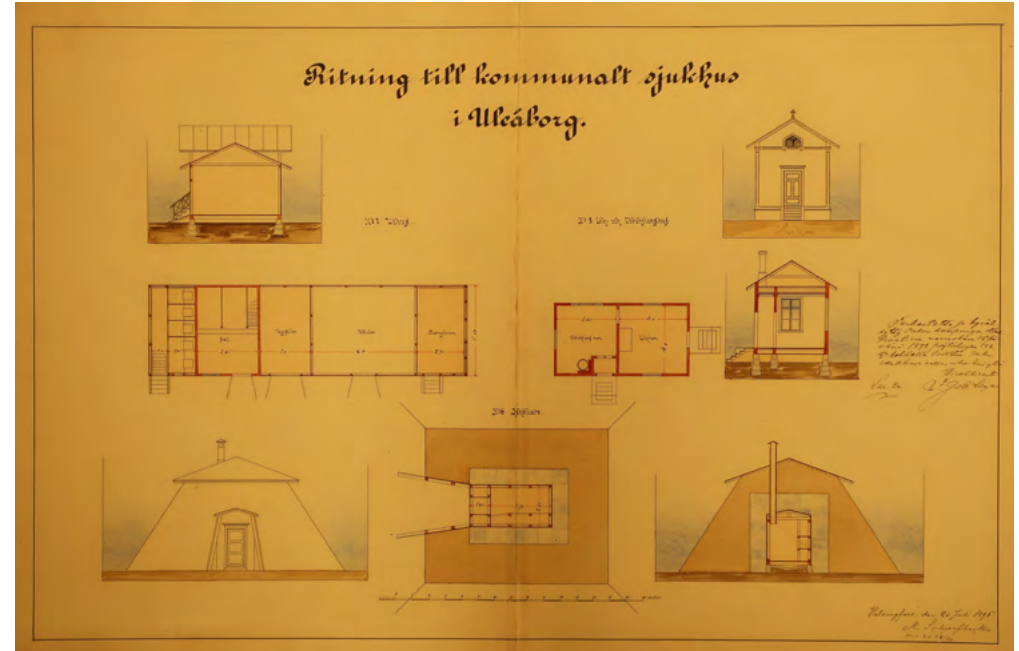
38. Magnus Schjerfbekin suunnittelemat talousrakennukset muuttuivat merkittävästi vielä rakennusvaiheen aikana. Ylhäällä oikealla on pesutuvan kivirakenteinen pääty, johon piirustuksista poiketen rakennettiin vesitorni. OMA 74.3

kuperäiseen suunnitelmaan rakennusvaliokunnan näkemyksen ohjaamana lukuisia muutoksia ja laajennuksia.⁴⁰ Tarttuvatautisten rakennus toteutettiin suunniteltuna laajempaan. Keittiörakennukseen lisättiin neljä asuinhuonetta ja kuivatustilat. Myös kivirakenteisen vesitornin ja lokaviemärin lisääminen alkuperäiseen suunnitelmaan tuottivat merkittävän lisäkustannuksen.⁴¹

Sairaalatoiminta käynnistyy

40 Granberg op. cit. ss. 18-19

41 ibid

39. Magnus Schjerfbek suunnitteli myös apurakennukset kuten tallin, ruumishuoneen ja kellarin. Kaksi ensimmäistä toteutettiin tämän piirustuksen mukaisesti. OMA 74.3

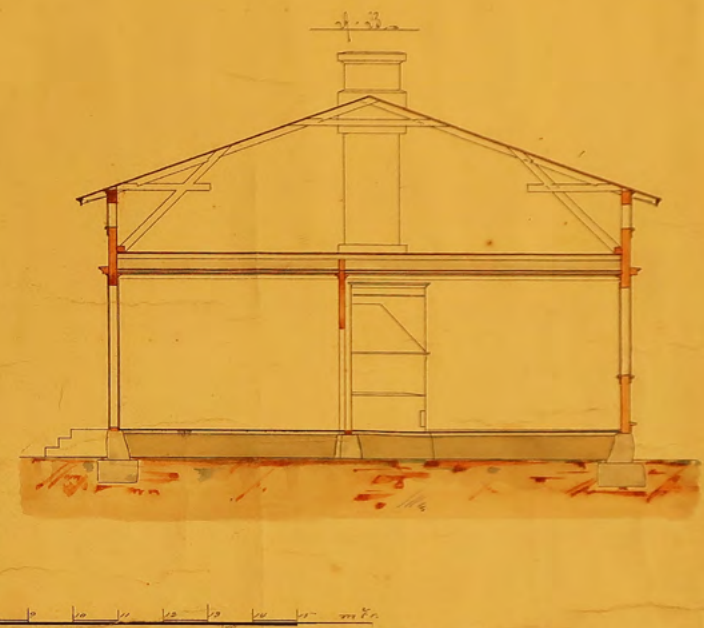
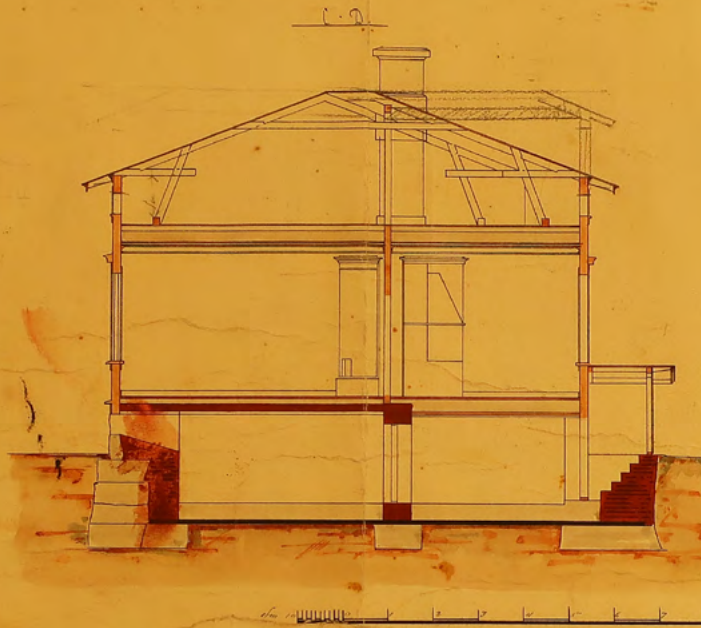
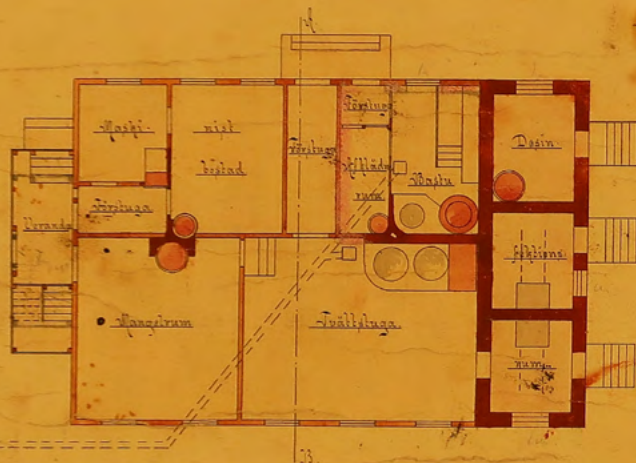
40. Oulussa toiminut rakennusmestari Lillqvist kehitti ylläkkäri pääosin Granbergin näkemyksen mukaisesti talousrakennuksen ja pesutuvan tilaohjelmaa ja muotoa. Lillqvist piirsi talousrakennuksen kellarin ja siirsi poik-kihjarjan sisäpihan puolelle. Pesutupa sai lisää runkosyvyyttä ja huoneita.

Lillqvistin päivittämässä asemapiirroksessa (huom. käännteinen pohjois-etelä-suunta) talousrakennukset on asetettu riviin korttelin pohjoisreunalle. Sairaalarakennusten väliin on varattu tilaa uusille sairasosastoille. Sisäpihan länsipäässä on tunnistamaton rakennus.

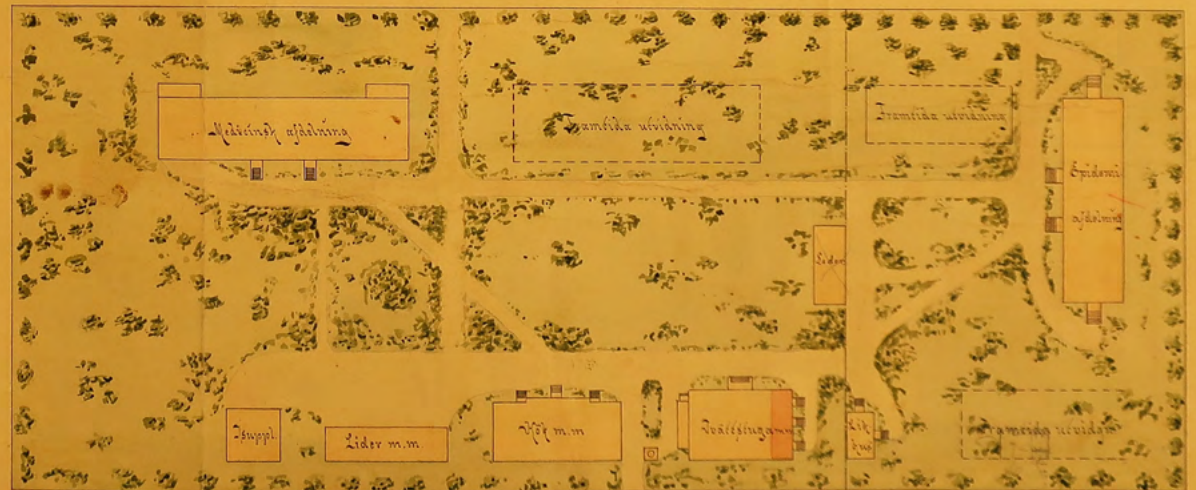
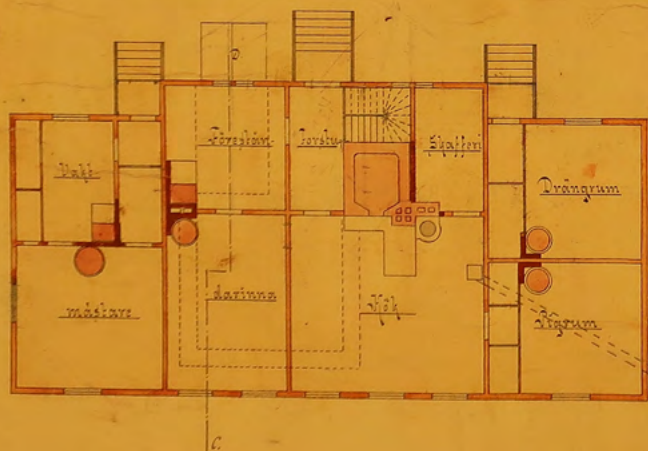
Suunnitteluvaiheessa otettiin huomioon, että korttelin ulkopuolelle suuntautuvat julkisivut tulisivat mahdollisesti muodostamaan sairaalan katujulkisivun. OMA 74: 3E

Dilning till kommunalt sjukhus i Uleåborg.

Plan af kviststuga m.m.

Plan af höstlyggnaden.

Ulleåborg
Pir No 140 101

41. Tarttuvatautisten osasto valmistumisvuonna 1901, jolloin julkisivuja ei oltu vielä vuorattu. Kuva: Oulun terveydenhuoltolautakunnan vuosikertomus vuodelta 1901, Oulun kaupunginarkisto

42. Yleisosasto vuonna 1901. Kuva: Oulun terveydenhuoltolautakunnan vuosikertomus vuodelta 1901, Oulun kaupunginarkisto.

VUOSIKYMMEN 1900

43. Lopullisen ulkoasun saanut tarttuvatautisten osasto korttelin sisäpihan suuntaan vuonna 1906. PPM

44. Suuret ikkunat toivat leikkaussaliin runsaasti luonnonvaloa vuonna 1906. PPM

Ensimmäisenä saatiin käyttöön sisätautiosasto eli yleisosasto, joka valmistui 1.10.1900. Kulkutautisairaala valmistui vuoden 1901 alussa. Apurakennuksiin sijoituivat keittiö, pesutupa ja desifioimislaitos, leikkaushuone, kaksi ulkokuonetta sekä jääkellari.

Vakinaiseen henkilökuntaan kuuluivat lääkäri ja ylihoitajat. Sairaalan henkilöstöä asui aluksi keittiörakennuksessa sekä puutaloissa Torniontien varrella.⁴² Kunnallissairaala kuului aluksi ensimmäisen kaupunginlääkärin vastuulle, mutta potilasmäärän kasvaessa ja virkavelvollisuuksien lisääntyessä perustettiin erillinen kunnallissairaalan ylilääkärin virka. Sen otti vastaan tohtori Seth Granberg.

Rakennuksia lämmitettiin puukamiinoilla ja niiden painovoimainen ilmanvaihto oli tar-

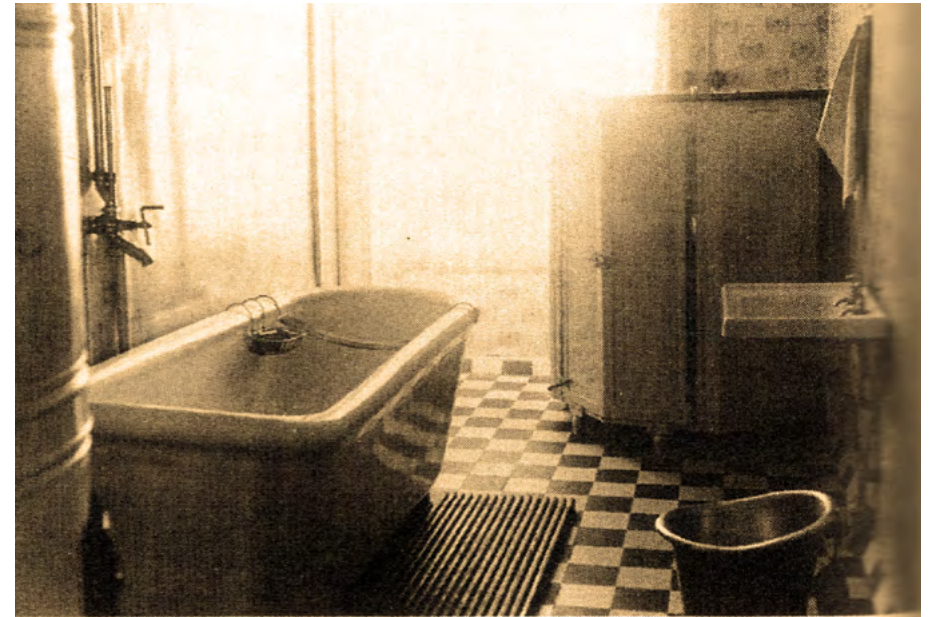
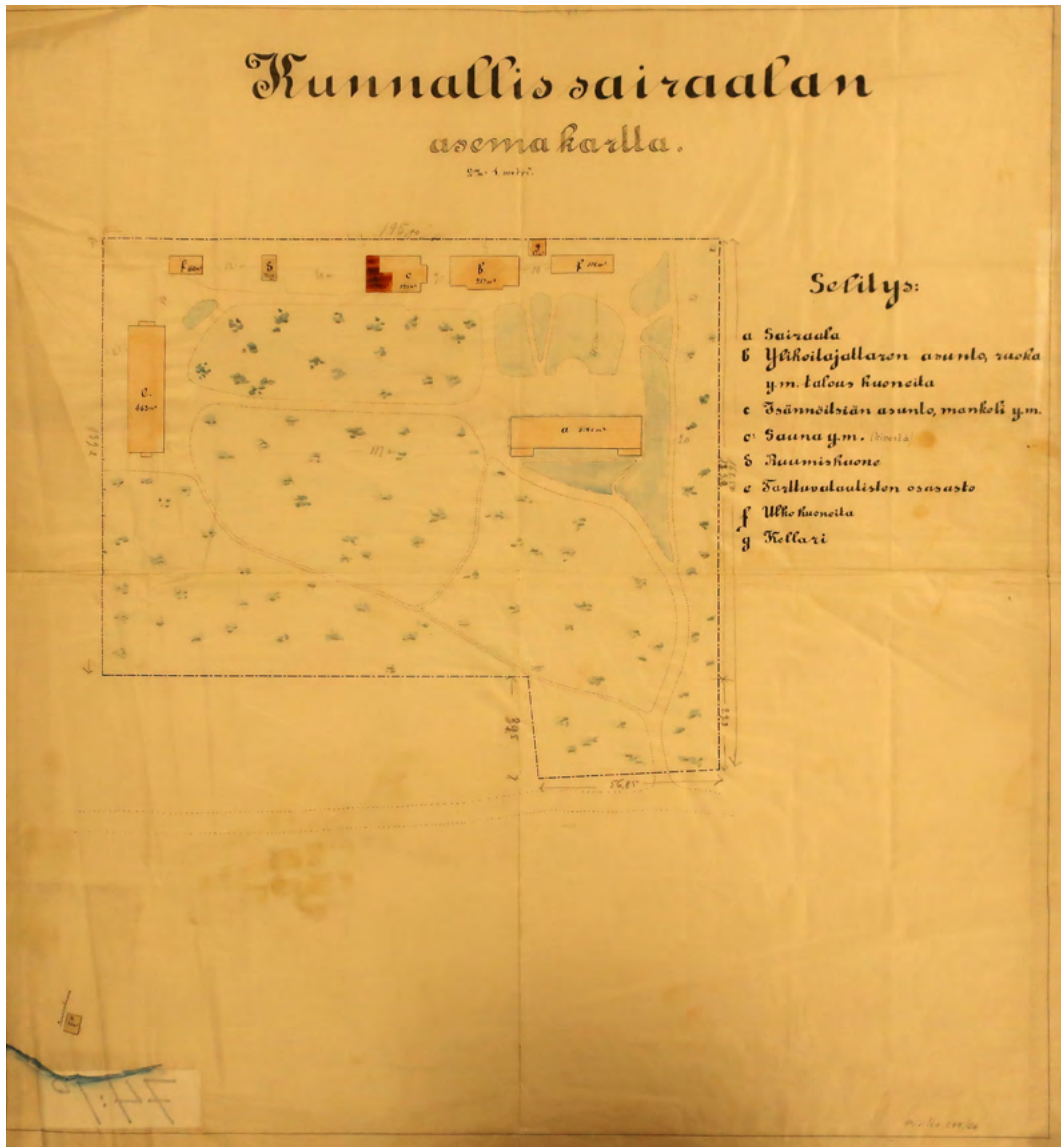
42 Manninen Turo, Pohjois-Suomen sairaanhoidon historia op.cit. 83

koin mietitty. Sairaala-alueella oli oma vesitornilla paineistettu vesijohtoverkko, josta myös viereinen kuurojenkoulu sai käyttövetensä. Vesi pumpattiin verkkoon joen rannalla sijainneesta pumppuhuoneesta. Sairaalarakennuksissa oli vedenlämmityskammiot ja tyhjennettävät klosetit.⁴³

Sairaansijoja oli yleisosastolla 24 ja kulkutautiosastolla 16. Vuosina 1901-1916 hoitopäivien lukumäärä kasvoi 7 600:sta 15 000:een.⁴⁴

43 Granberg op. cit. ss. 19-21

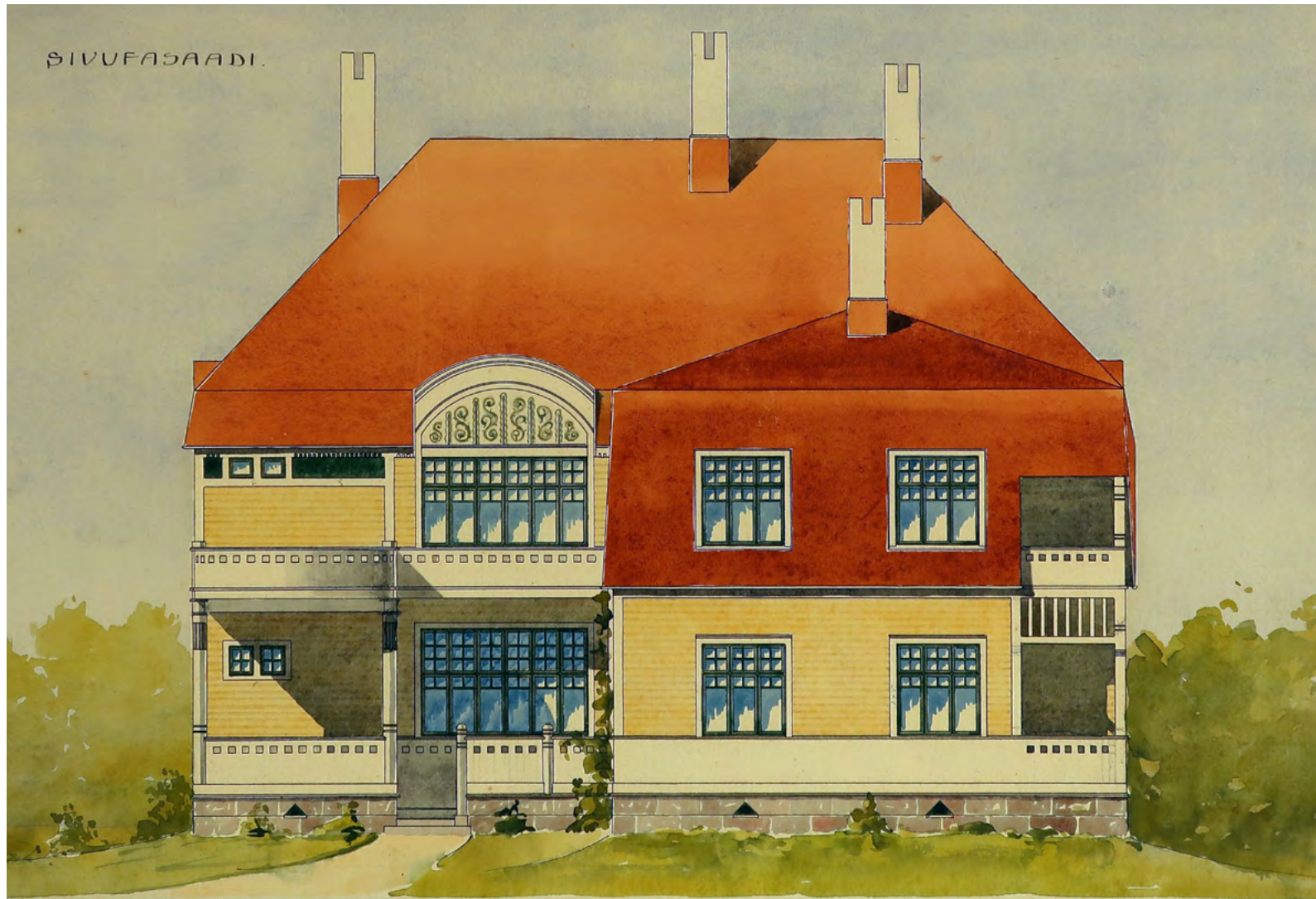
44 Manninen Turo, Pohjois-Suomen sairaanhoidon historia op.cit. 83

46. Hygieniaan kiinnitettiin suurta huomiota. Potilasosastot varustettiin kylpyhuoneilla. Osastoille tuli vesi sairaalan oman vesitornin paineistamana. Käytettävissä oli myös lämmintä vettä 1906. PPM

45. Kunnallisairaalan asemakaavakartta 27.9.1901 osoittaa toteutuneiden rakennusten sijainnit. Sairaalan ja Tornion maantien välinen alue on kartassa tyhjä, mutta siinä sijaitsi todennäköisesti asuinrakennuksia. Rantaan on piirretty pesutupa. OMA 74: 1D

VUOSIKYMMEN 1900

47. Victor Sucksdorffin hermosairaalan arkkitehtuurissa on vaikutteiltaan keskieurooppalaista art nouveau-tyylistä, jota Suomessa kutsutaan myös Jugend-tyyliksi. Sucksdoff tunnetaan kareliaanisen innoituksen syyttäjänä, mutta hän oli kiinnostunut myös kansainvälisen arkkitehtuurin kehityksestä. Vuosina 1896 - 1897 Sucksdorff teki opintomatkan Itävaltaan ja seurasi brittiläistä arkkitehtuuria. (Wäre Ritva 2007) Kuva: OMA 73.3

48. Hermostautisairaalan rakennustyömaa vuonna 1909. KUVA: PPM

Hermostautisairaala rakennetaan lahjoitusvaroin

Kymmenen vuotta toimittuaan kunnallissairaala sai rinnalleen hermostautisairaalan. Hankkeen taustalla oli köyhäinhoitohallituksen esitys vuodelta 1903, jossa esitettiin köyhäinhoitotalon yhteydessä toimineen mielisairaalan laajentamista. Kaupunginvaltuuston nimittämä valiokunta kuitenkin katsoi, että kaupunkiin tarvittaisiin pikaisesti laitospalveluun sairastuneiden hoitoon.⁴⁵

Rahoitusta kerrytettiin jälleen anniskelu-yhtiön voittovaroista, mutta hanke eteni hitaasti. Rakentaminen tuli mahdolliseksi vuonna 1906, kun kauppaneuvoksetar Maria Åström teki 300 000 markan suurlahjoituksen miesvainajansa Hemming Åströmin muistoksi.⁴⁶

Ylilääkäri Granbergin esityksestä hermostautisairaala päätettiin rakentaa kunnallissairaalan alueelle. Sairaalan ja lääkärin asunon rakentamiseen tarvittavat piirustukset tilattiin arkkitehti Victor Sucksdorffilta. Ne hyväksyttiin valiokunnan kokouksessa 1.11.1907.

45 Hautala IV op.cit. ss. 388-389

46 Virtanen Auli, Oulun kaupunginsairaalan Hermolan historiaa vuosilta 1906-1919, 27.10.1994

49. Hermostautisairaalan vastavalmistunut sali. KUVA: PPM

Hermostautisairaalan urakoitsijana toimi rakennusmestari Juho Heikkinen. Hän oli aiemmin johtanut muun muassa Oulujoen kirkon ja Tyttökoulun rakennustyöt.⁴⁷

Rakennukset valmistuivat syyskuussa 1909 ja loppuvuoden aikana niihin tehtiin sisustustyöt ja kalusteet.⁴⁸ Jotta vesi saatiin nousemaan hermostautisairaalan toisen kerroksen kylpyhuoneeseen, täytyi kunnallissairaalan vesitorniin tehdä seitsemän metrin korotus.

Rakennushankkeen kokonaiskustannus oli 150 000 markkaa, josta rakennusten osuus oli 94 000 markkaa. Ylijäämän korkotuloilla voitiin jatkossa hoitaa kahta vaivashuollossa lähetettyä potilasta kerrallaan.⁴⁹

47 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905 -1930 Aug. Tolonen (toim.) Suomen rakennusmestariiliitto, F. Tilgman Oy:n kirjapaino, Helsinki 1930 s. 102

48 Virtanen op.cit.

49 ibid

VUOSIKYMMEN 1910

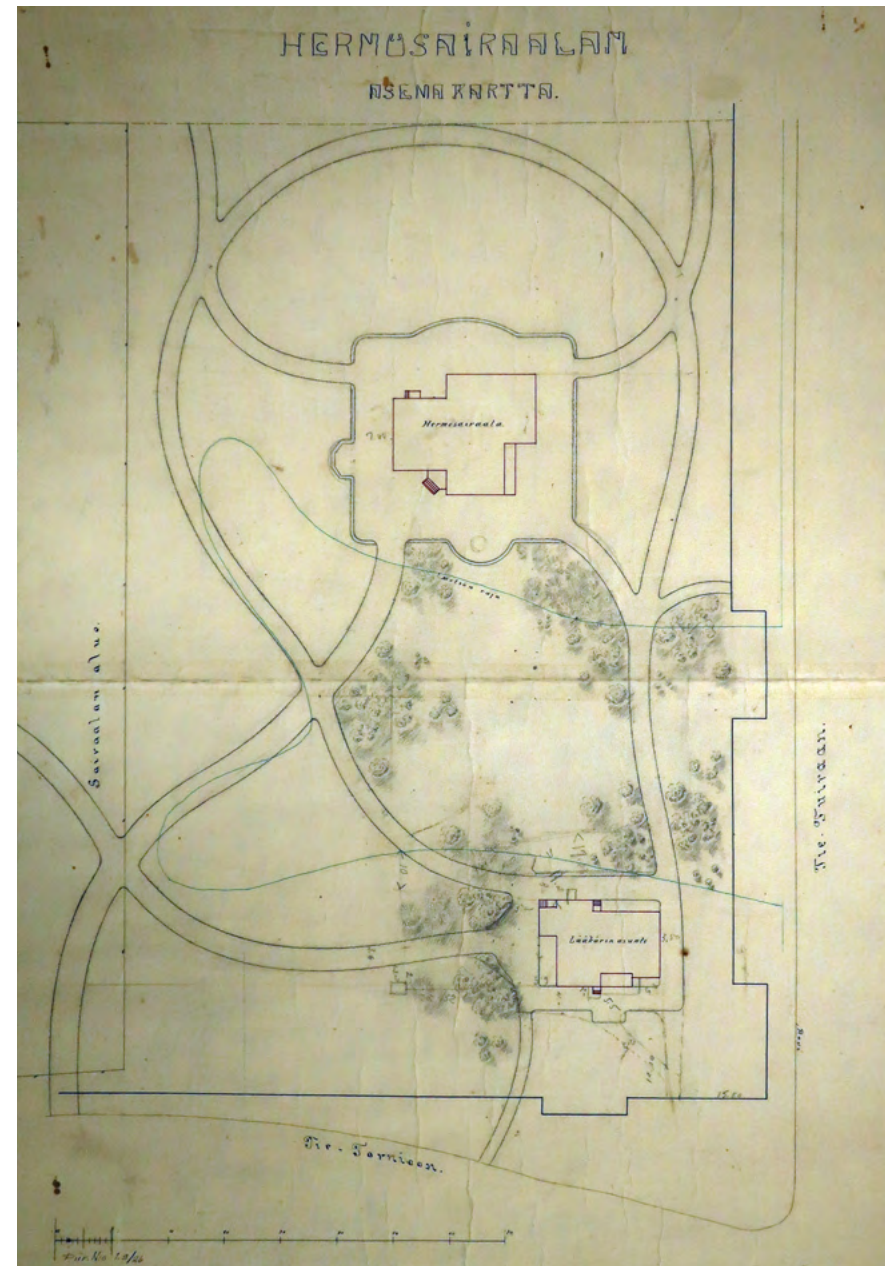
51. Postikorttikuvassa Hermolan vastavalmistunut rakennus odottaa julkisivuvuorauksia. Kuva: PPM

Lahjoituksen ehdot aiheuttivat Oulun kaupungille velvoitteita. Hermotautisten osastolle piti palkata mielisairaiden hoitoon erikoistunut lääkäri, joka keskittyisi hermotautisairaalan johtamiseen. Lisäksi ehtojen mukaan hermotautisairaalamme sai hoitaa ainoastaan hermostoltaan väsyneitä eikä sinne ei saanut ottaa 'kaatumatautisia tai hulluja'. Kaupungista ei löytynyt pätevää lääkäriä, minkä vuoksi lääkäri E.A. Krohn lähetettiin kahdeksi vuodeksi Amerikkaan opiskelemaan alaa.⁵⁰

Hermotautisairaalan osasto avattiin 1.1.1912. Rakennukset laudoitettiin seuraavana kesänä. Vuonna 1914 parvekkeille rakennettiin katot, jotta potilaat saattoivat ulkoilla säästä riippumatta.⁵¹

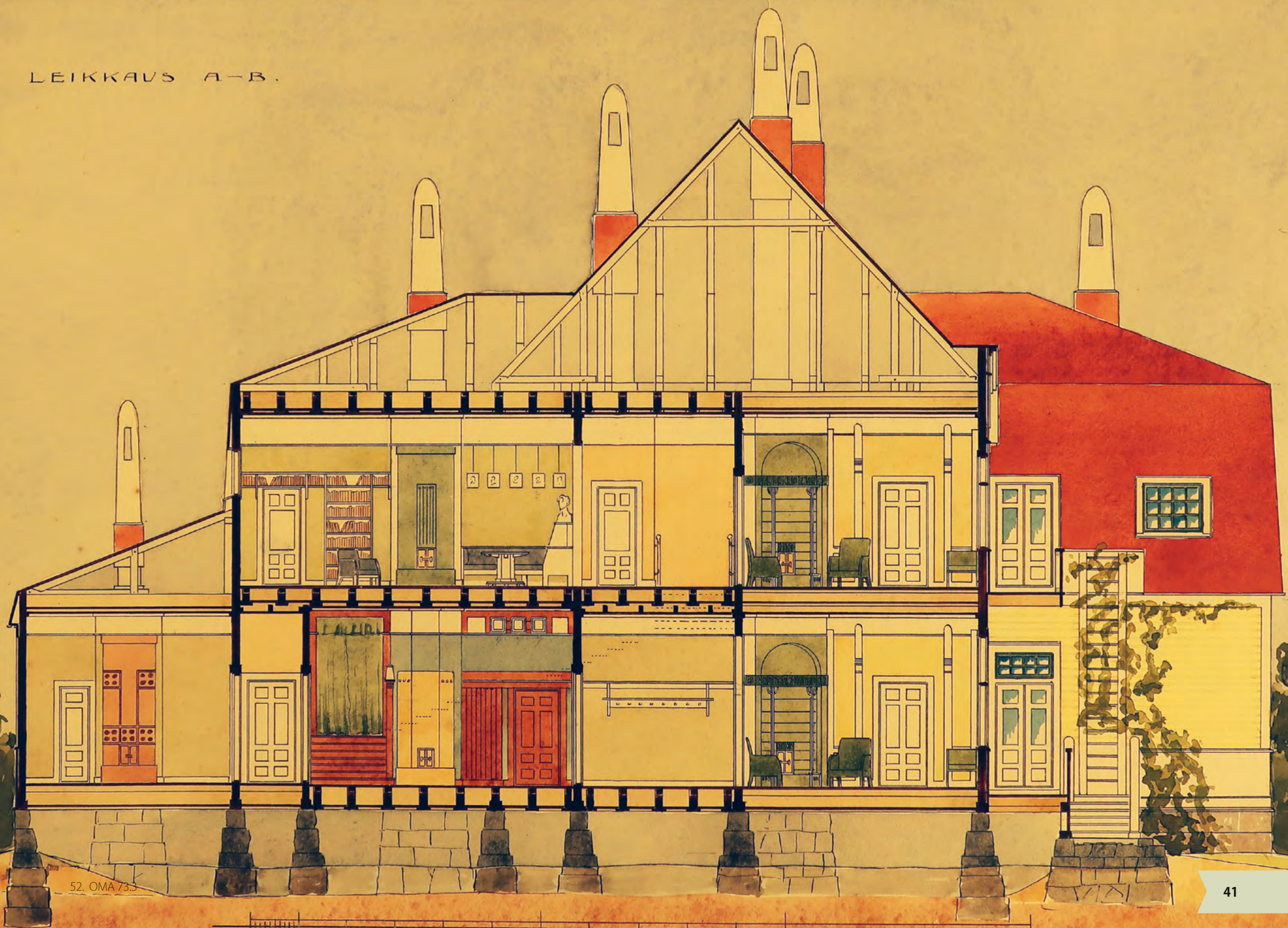
50 ibid

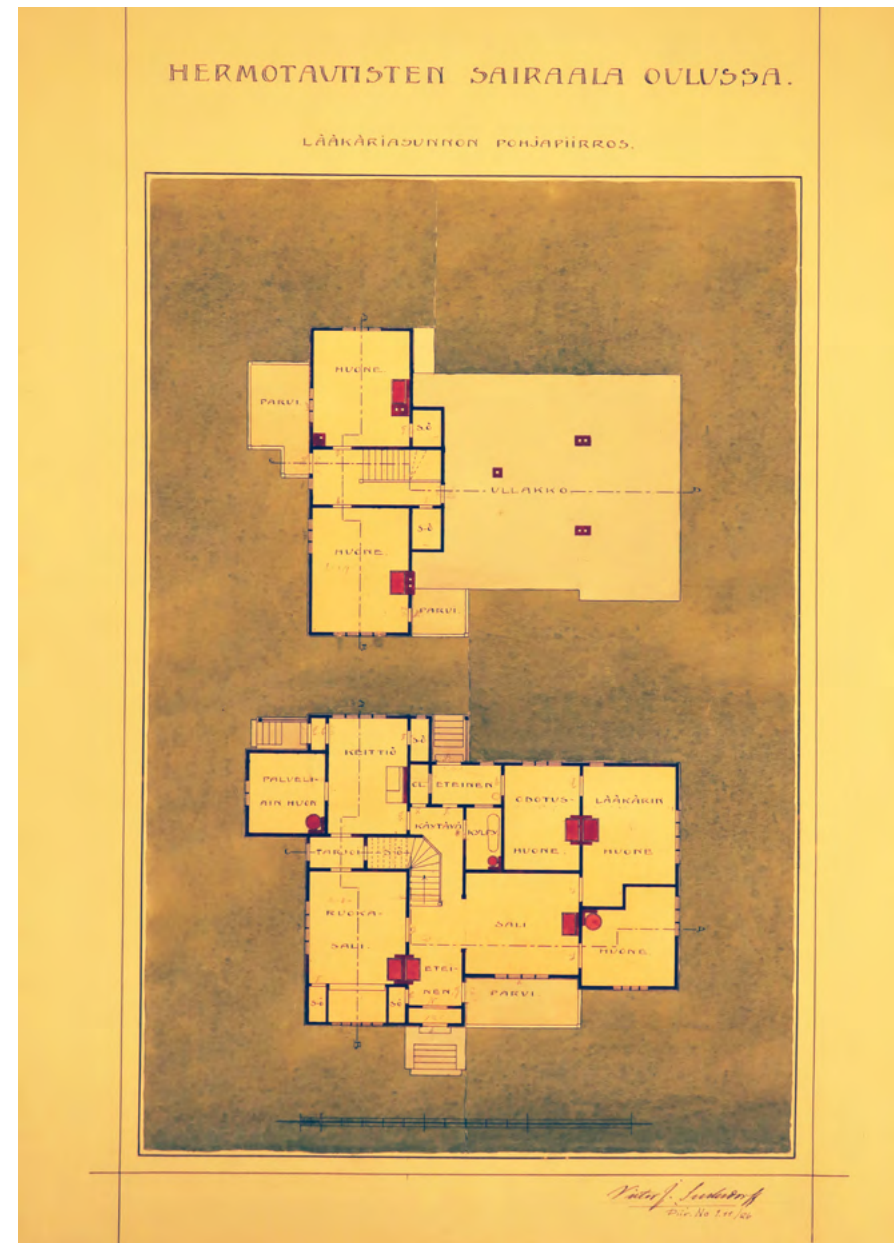
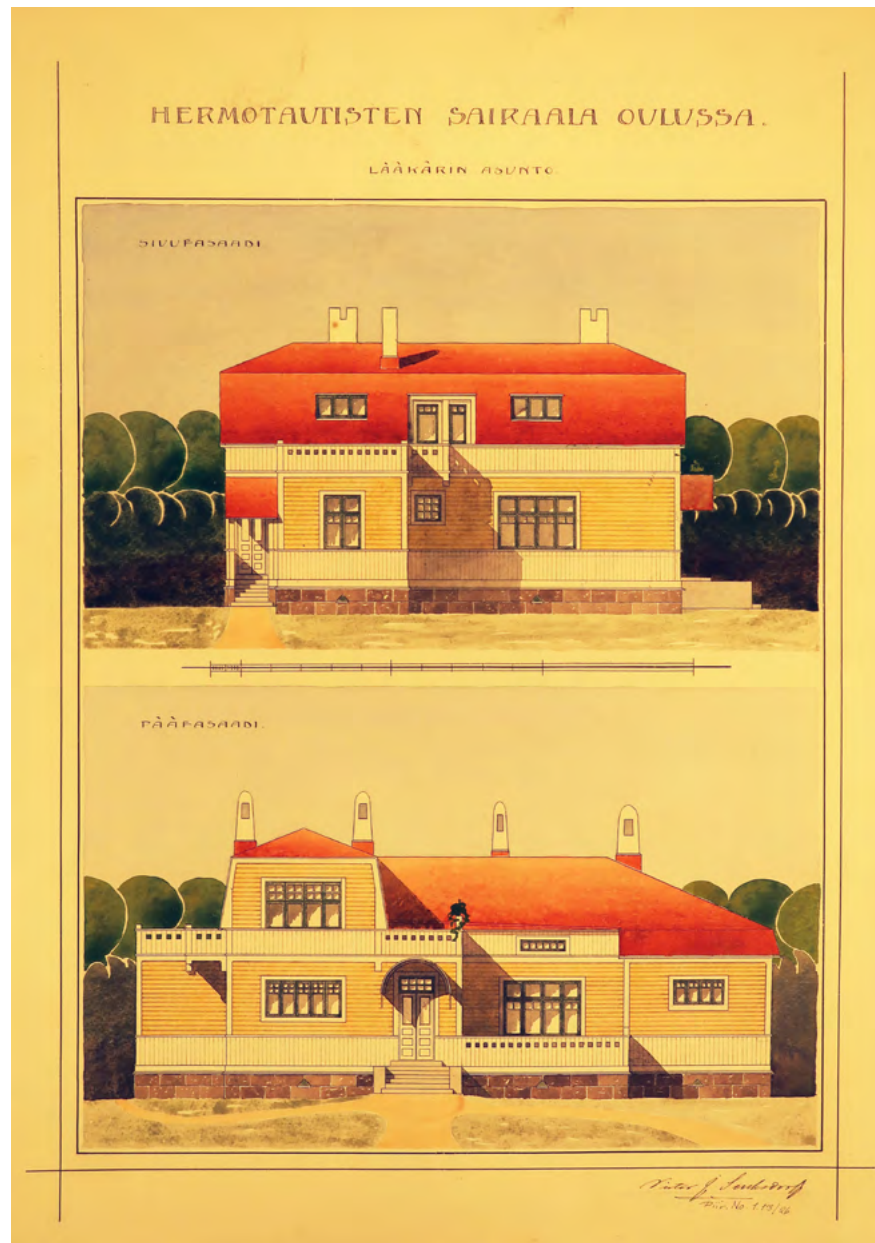
51 ibid

50. Asemakartta vuodelta 1909 esittää puistoon rakennettavia kävelyreittejä. OMA 73.3

LEIKKAUS A-B.

53. Yliääkärin asunto rakennettiin samanaikaisesti hermosairaalan kanssa. Sitä kiersivät kuistit ja parvekkeet, jotka liittivät rakennukset ympäröivään puistoon. OMA 73.3

54. Hermosairaalan osasto avattiin vuonna 1912 eli lähes kaksi vuotta rakennuksen valmistumisen jälkeen. PPM

55. Hermosairaalan kokoussali alkuperäisessä asussa.. KUVA: Oulun terveydenhuoltolautakunnan vuosikertomus vuodelta 1912, Oulun kaupunginarkisto

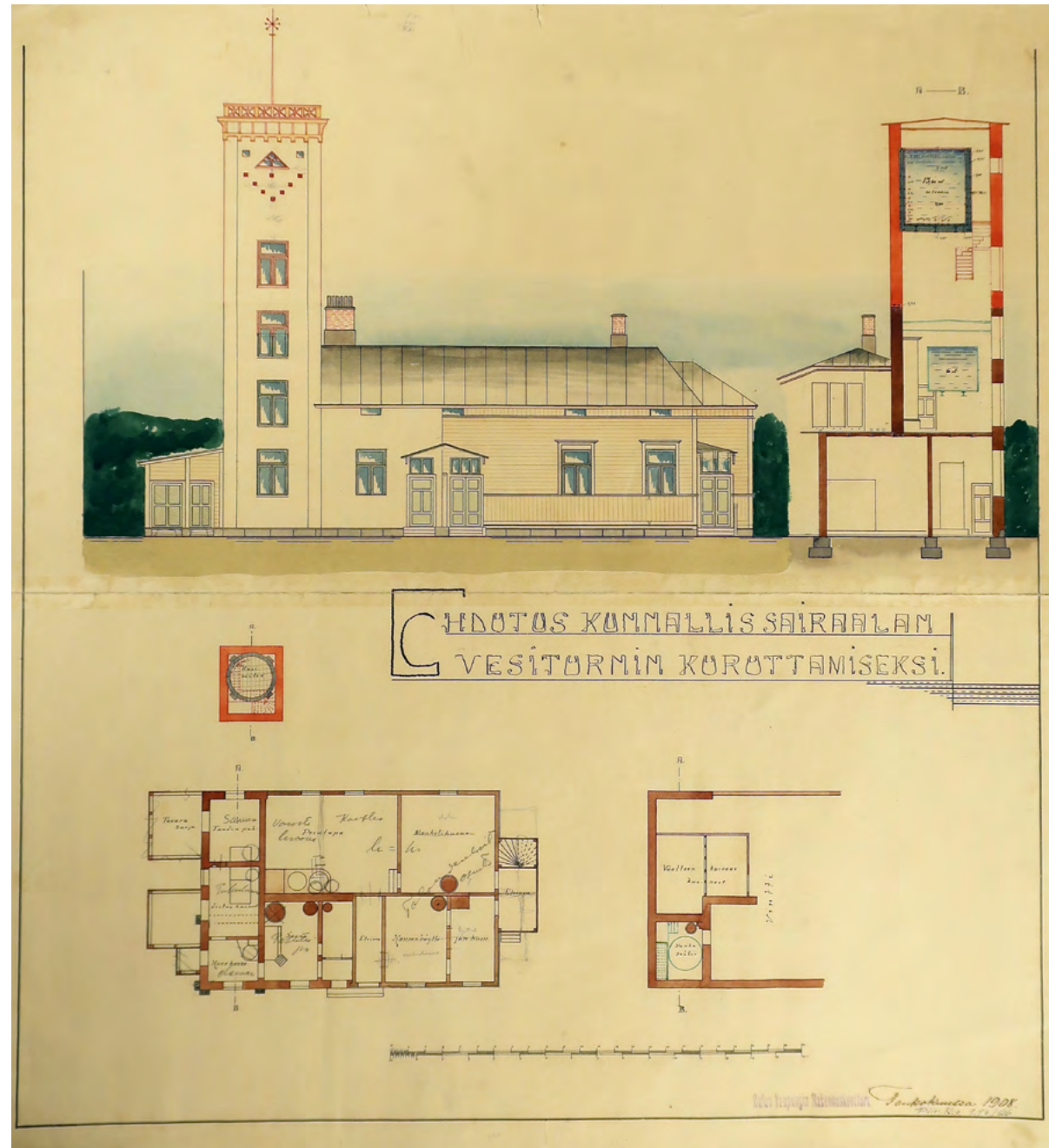
Hermotautisairaalan rakentamisen yhteydessä alueen itäosaan luotiin aikakaudelle tyypillinen sairaalapuisto. Sen kävelypolut noudattivat luonnonmuotoja ja tarjosivat ympyräreittejä rakennusten äärellä. Pihoille tehtiin istumapaikkoja ja istutuksia. Hermostairaalan ja yllilääkärin talon väliselle alavalle maalle tehtiin kasvimaa. Hermostairaalan pesutupa rakennettiin vuonna 1909 ja varasto vuonna 1923.

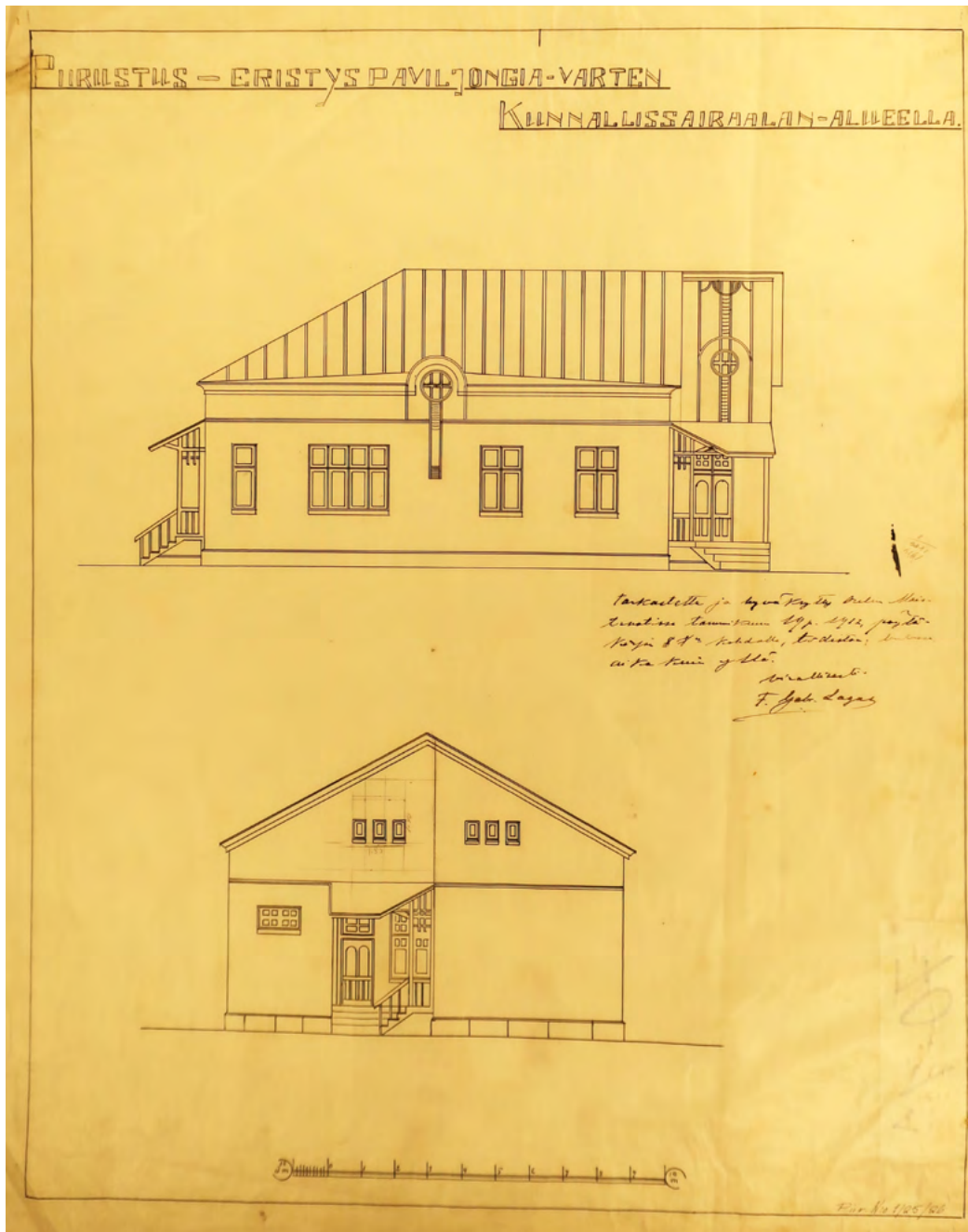
Hermotautisairaalan potilaat olivat pitkäaikaispotilaita ja usein myös korkeassa iässä. Potilashuoneet sijaitsivat paloturvallisuussyistä vain alakerrassa. Yläkerrassa oli hallintotiloja ja myöhemmin myös apteekki.⁵²

52 Strömmer s. 8

VUOSIKYMMEN 1900

56. Vesitornia korotettiin vuonna 1908. Korotuksella lisättiin sairaala-alueen vesijohtoverkon painetta siten, että se riitti rakennettavan hermosairaalan yläkertaan. Tornin ylimmissä ikkunoissa on tunnistettu iloiset kasvopiirteet. Muutospiirustus on laadittu Oulun kaupungin rakennuskonttorissa vuonna 1908. OMA 73:4C

Eristysosastolla tutkittiin tunnistamattomat taudit

Yliääkäri Granbergin esityksestä kunnallissairaalan aluetta täydennettiin eristysosastolla. Eristysosaston tarkoituksena oli hoitaa tunnistamattomaan tautiin sairastuneita potilaita erillään muista siihen asti, kunnes kyseinen tauti pystyttiin määrittämään. Jugend-tyylisen rakennuksen suunnitelmat laadittiin Oulun kaupungin rakennuskonttorissa ja piirustukset allekirjoitti kaupungin rakennusmestari J.W. Miesmaa vuonna 1911.⁵³

Yksikerroksinen kivirakennus sijoitettiin sairaalakorttelin ulkopuolelle, tarttuvatautisten osaston eteläpuolelle. Sen kolmella sairashuoneella oli omat sisäänkäynnit suoraan ulkoa. Lisäksi rakennukseen sijoitettiin hoitajan asunto, keittiö, kylpyhuone ja lääkärin pukuhuone. Voimakkaasti epäsymmetrisessä rakennuksessa oli jyrkät kattolapheet ja suuret moniruutuiset ikkunat. Jugend-tyyliä korostivat myös pyöreät ikkunat ja niiden ympärille sommitellut koristeaiheet.

Eristysosasto toteutettiin rakennuspaikalle alkuperäisen piirustuksen peilikuvana. Se valmistui vuonna 1912 rakennusmestari H. Roinisen urakoimana.⁵⁴

Myöhemmissä muutoksissa eristysosasto on muuttunut lähes tunnistamattomaksi. Vuonna 1930 rakennusta jatkettiin ja siihen lisättiin toinen kerros kattomuotoa loiventamalla. Vuonna 1970 siihen lisättiin moderni porrashuone ja sisäjärjestys uudistettiin. 2015 peruskorjauksessa rakennukseen lisättiin hissi ja sairaalahuoneista tehtiin tukiasuntoja.

53 Strömmer s. 8

54 ibid

57. Oulun kaupungin rakennuskonttorin piirustus kunnallissairaalan Eristysosastoksi vuodelta 1911. KUVA: OMA 70:1A. Vastaava piirustus on tehty väritettynä versiona ja siinä on J.W. Miesmaan allekirjoitus. Kyseinen kuva on julkaistu Ilpo ja Ritva Okkosen teoksessa 'Vesiposteja ja Pilvilinnoja' vuonna 1985.

VUOSIKYMMENET 1920-1930

Itsenäisyyden ensimmäiset vuodet olivat taloudellisesti niukkoja. Kansallisromanttinen tyyli vaihtui pohjoismaiseen 1920-luvun klassismiin. Tuiranpuiston alueelle suunniteltiin kahta uutta sairaalaa kunnallissairaalan ja hermosairaalan lisäksi. Niistä synnytysairaala toteutui vuonna 1926 ja mielisairaala ei toteutunut. Olemassa olevaa rakennuskantaa ajanmukaistettiin ja laajennettiin.

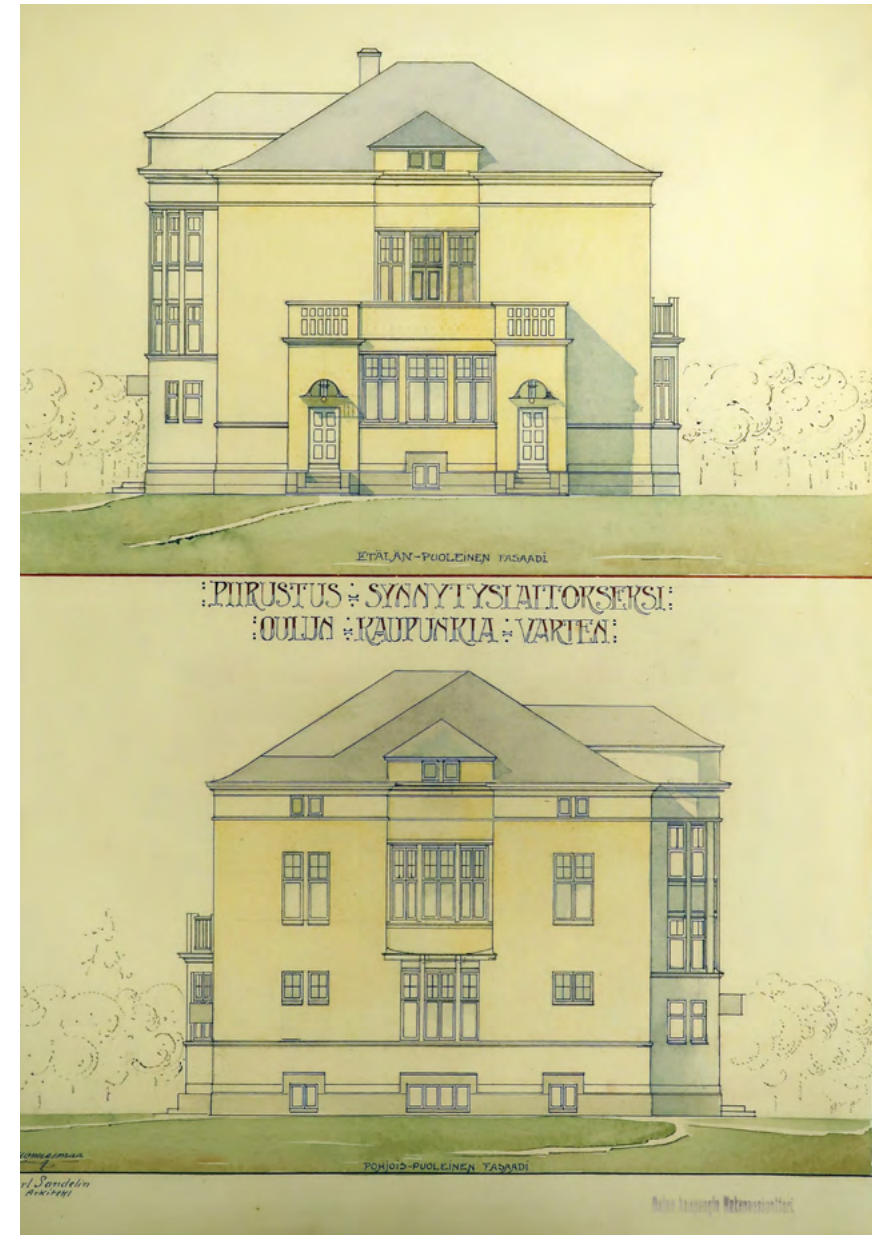
Synnytyslaitos rakennetaan vuonna 1926

Lääkäri Hj. Bergholm teki terveydenhoitolautakunnalle esityksen synnytyslaitoksen laajentamiseksi vuonna 1912. Taloudellisiin perusteluihin vedoten esityksessä ehdotettiin sairaalan rakentamista Tuiran kunnallissairaalan alueelle. Valtuusto antoi rakennuskonttorille tehtäväksi piirustusten ja kustannusarvion laatimisen. Rahoitusvaikeuksien vuoksi rakentaminen kuitenkin siirtyi 1920-luvulle. Uutta laitosta odottaessa Sonnisaaren vanhan synnytyslaitoksen tilanne ehti muodostua hälyttäväksi.⁵⁵

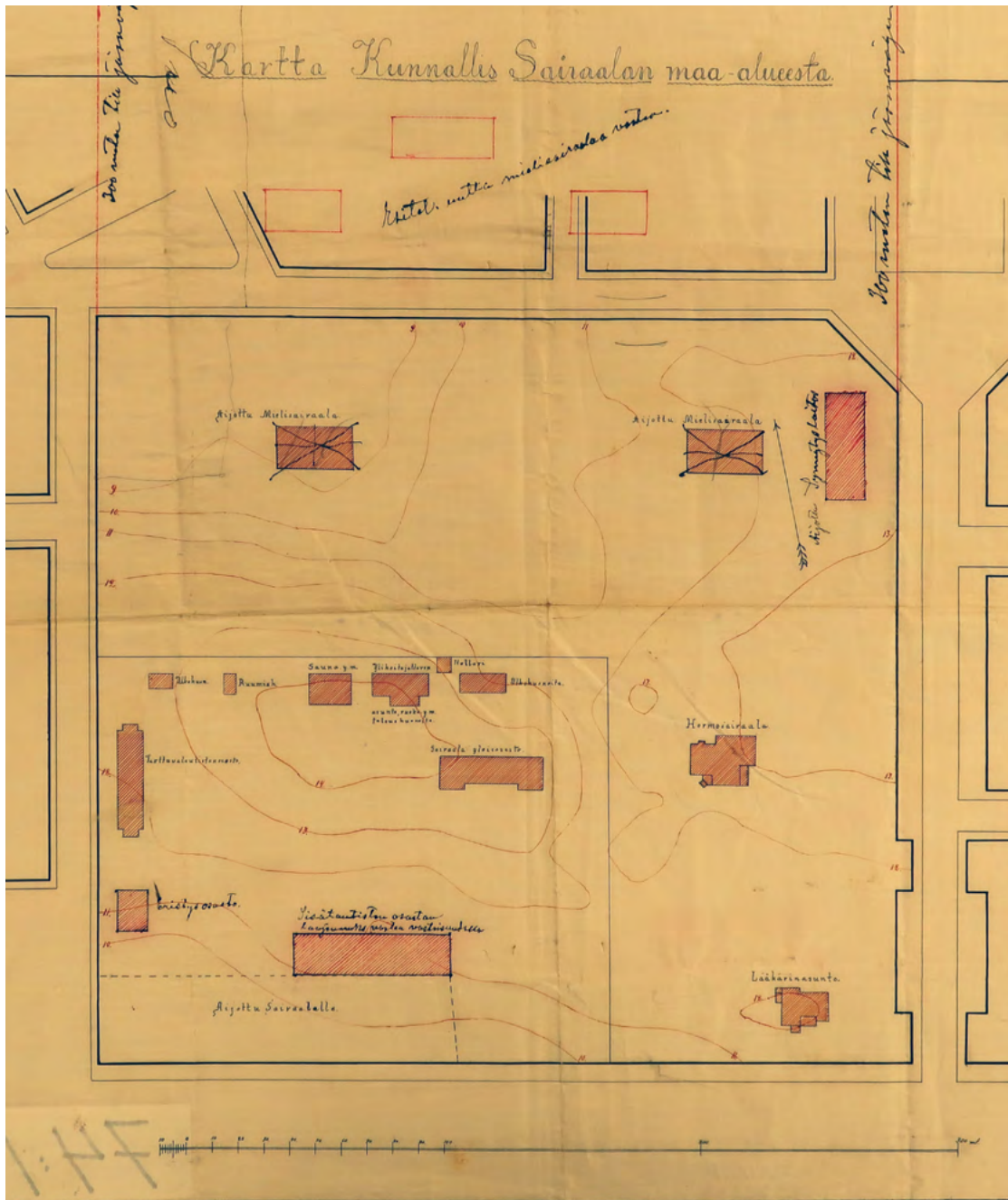
Vuonna 1893 annetun asetuksen mukaan synnytysosaston tuli tarjota 'erilliset ja tilavat huoneet' sairaalan ulkopuolelta. Sairaalarakennuksen paikaksi valikoitui Tuiranpuiston koilliskulma, jonne oli hyvät liikenneyhteydet sekä kaupungin suunnasta että nykyistä Valtatietä pitkin myös muista ilmansuunnista.

Synnytysairaalan ensimmäiset suunnitelmat tehtiin Oulun kaupungin rakennuskonttorissa jo 1910-luvulla. Päiväämättömissä piirustuksissa rakennus on kolmikerroksinen klassistinen kivirakennus. Piirustuksissa on rakennusmestari Miesmaan sekä Oulun väliaikaisena lääninarkkitehtina vuosina 1906–1921 toimineen arkkitehti Karl Sandelinin alikirjoitukset.

55 Hautala IV op.cit. ss. 390-391

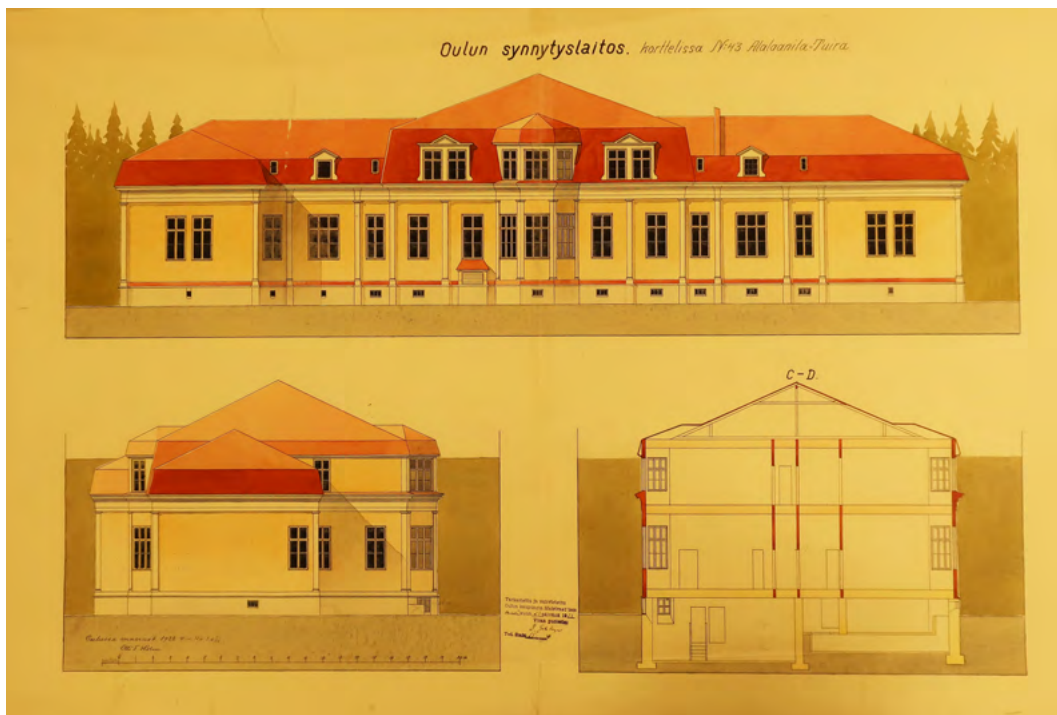
58. Ensimmäinen ehdotus synnytysairaalarakennuksesta laadittiin Oulun kaupungin rakennuskonttorissa jo 1910-luvulla. Karl Sandelinin ja J.W. Miesmaan laatimia piirustuksia ei ole päivätty. OMA 73:1

60. Kuvassa tohtori Hjelm Paavola yleisosastolla henkilökunnan ja potilaiden kanssa. Potilaat lepäsivät suurissa läpikuljettavissa huoneissa. Kuva: PPM

59. E.A. Kranckin päiväämättömässä asemapiirroksessa on tutkittu kunnallisairaalan laajentamissuuntia. Aiottu synnytysairaala on piirretty lopulliselle paikalleen. Se lisäksi suunnitelmassa on etsitty paikkaa mielisairaalle: ensin puiston pohjoisreunalta ja myöhemmin puiston ja radan väliseltä alueelta. Eteläreunaan on varattu paikka uudelle sisätauti-osastolle. Kuva: OMA 47:1C

VUOSIKYMMENET 1920-1930

61. Arkkitehti Otto F. Holm suunnitteli synnytysairaalan ensimmäisen kerroksen kivirakenteiseksi. Se toteutettiin kuitenkin hirsirunkoisena ja rapattiin muistuttamaan kiviainesta. Kuva: OMA 70:2C

62. Synnytysali sijaitsi valoisassa ikkunaerkerissä rakennuksen keskellä. Kuva on vastavalmistuneesta sairaalasta vuodelta 1926. Kuva: PPM

Valtuusto hyväksyi rakentamissuunnitelman 11.4.1922 ja päätti käynnistää perustusten rakentamisen välittömästi työttömien hätäaputoimien.⁵⁶ Lopulliset suunnitelmat laati Oulun lääninarkkitehti Otto F. Holm.

Rakennus oli keskiosaltaan kaksikerroksinen ja sen eteläpään suunniteltiin poikittainen siipiosa. Vuodepaikkoja oli valmistumisvaiheessa 30 ja huoneita 51. Pohjoisissäivessä oli muusta laitoksesta eristetty kuumeosasto. Rakennuksen kellarikerroksessa oli keskuslämmitys.⁵⁷

56 Strömmer op.cit s.9

57 Kaiku 25.11.1925

30/2 23 Piir. N:o 1.11/10
Otto F. Holm

63. Synnytysairaala ennen julkisivujen rappaamista. Rappausverkon kiinnittämisessä on käytetty pieniä tähden muotoisia tiiliä. Myöhemmin päätyjulkisivussa näkyvään mansardikattoon puhkaistiin sairaanhoitajien asuntojen ikkunalyhdyt. Kuva: PPM

64. Pitkään odotetun uuden synnytyslaitoksen valmistuminen herätti oululaisissa innostusta. Sanomalehti Kaiku esitteli rakennusta 25.11.1925. Kuva: Oulun Kaupunginarkisto

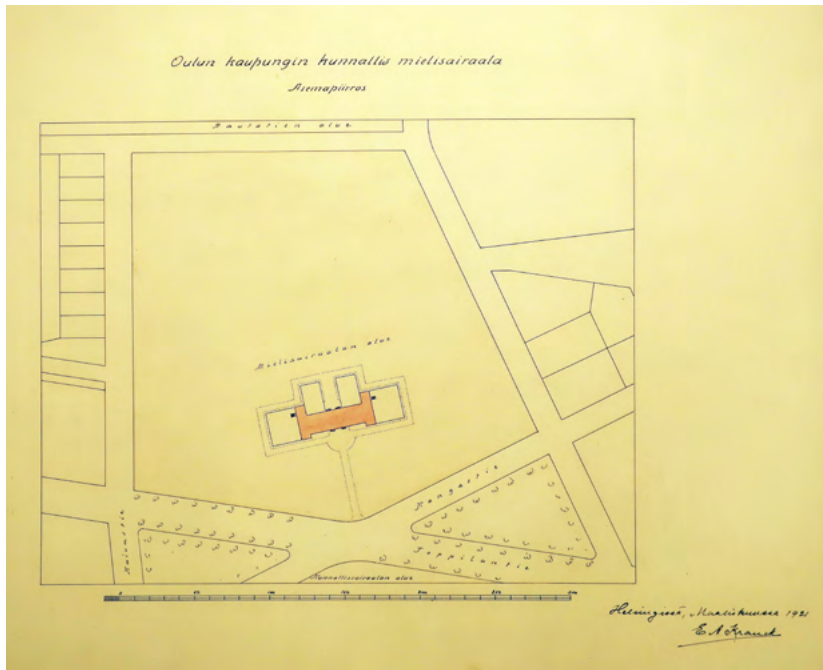
Tyylillisesti Synnytyslaitos edusti 1920-klassisimia, mutta jugendin vaikutteita esiintyy muun muassa moniruutuisissa ikkunasommitelmissa ja lasimaalauksissa. Rakennuksen ensimmäinen kerros suunniteltiin rakennettavaksi kiviaineisena. Toteutuksessa päädyttiin kuitenkin kiveä edullisempaan hirsirunkoon, joka rapattiin muistuttamaan kiviaineista rakennusta.

Rakennuksen urakoitsijoina toimivat H. Roininen ja E. Markus.⁵⁸ Synnytyslaitos valmistui marraskuussa 1925 ja sen rappaus tehtiin kesällä 1927. Toisen kerroksen ullakko otettiin käyttöön vuonna 1946, jolloin sinne rakennettiin asuinhuoneita hoitajille.

58 ibid

65. Synnytyssairaalassa järjestettiin kastetilaisuuksia, joissa suuri määrä pienoiskaisia sai kasteen samalla kertaa. vuonna 1931 otetussa kuvassa ovat toimitusta tekemässä rovasti Kajava sekä kätilöt Lempi Syvi ja Saara Launonen. Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma

66. E.A. Kranckin vuonna 1921 kunnallissairaalan yhteyteen suunnitteleman mielisairaalan paikaksi valittiin nykyisen Tuiranpuiston ja rautatien välinen alue. OMA 73.2

67. Toteutumattomasta kunnallisesta mielisairaalaista suunniteltiin kolmikerroksista kivirakennusta. Rakennuksen tyyli edusti niukkaa 1920-luvun klassisismia. OMA 73.2

Toteutumaton mielisairaalahanke

Vuonna 1909 Lääkintöhallitus sai toimeksiannon paikan hankkimiseksi Oulun lääniin perustettavalle keskusmielisairaalalle. Sairaalan paikaksi suunniteltiin vaihtoehtoisesti Intiötä tai Kontinkangasta. Hanke viivästyi ja vuonna 1913 Oulun kaupunginhallitus antoi kaupunginsairaalan talousosastolle tehtäväksi hankkeen suunnittelusta Tuiran kunnallissairaalan alueelle.

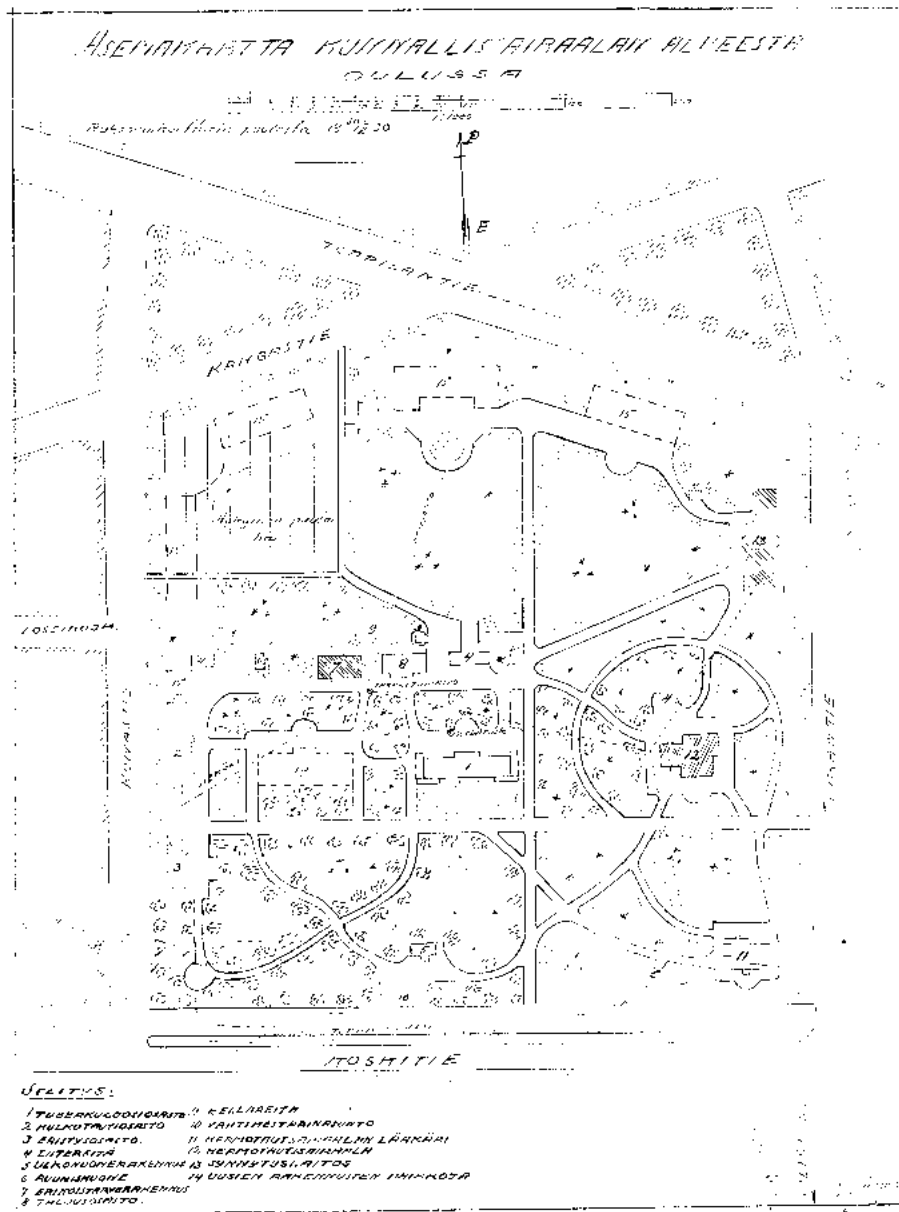
Mielisairaalan suunnittelusta vastasi Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti E. A. Kranck. Ensimmäisissä luonnoksissa hän suunnitteli sairaalan kahteen erilliseen rakennukseen kunnallissairaalan puiston pohjoisosaan. Lopullisissa piirustuksissa arkkitehti päätyi esittämään sairaalan rakentamista nykyisen Tuiranpuiston ja rautatien väliselle

alueelle. Suunnitelmaa ei toteutettu, vaan mielisairaala rakennettiin kuntien yhteisenä hankkeena Kontinkankaan alueelle vuonna 1925.

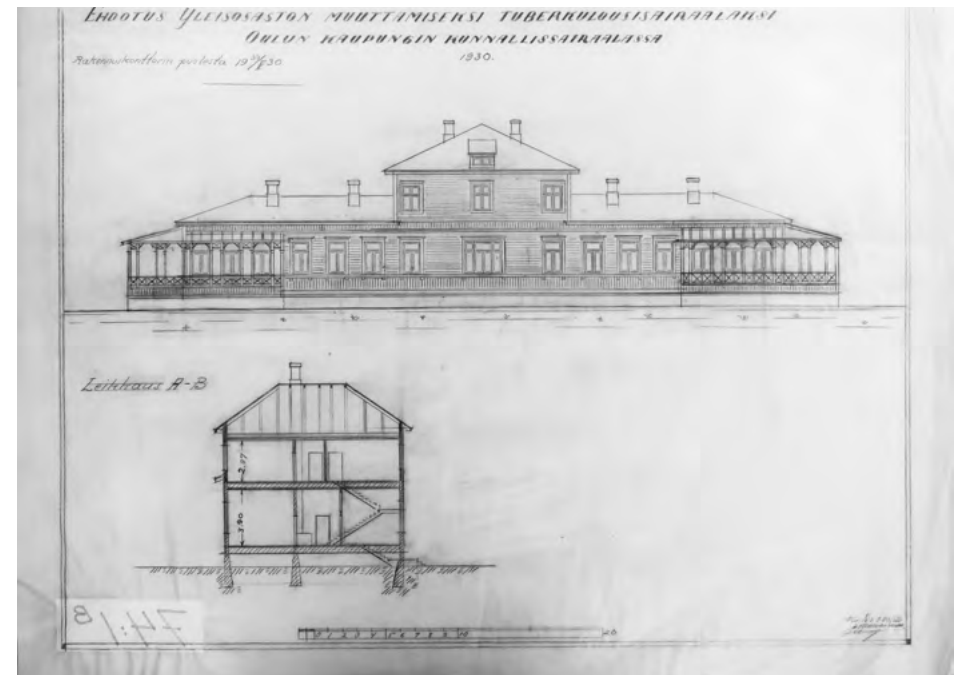
Sairaalarakennuksia uudistetaan

Vuonna 1929 toteutettiin arkkitehti Kranckin suunnittelema yleisosaston laajennus. Rakennuksen keskiosaa korotettiin ja levennettiin nykyiseen muotoonsa.

Hermotautisairaalan piharakennus valmistui vuonna 1923. Vuonna 1930 oli vuorossa eristysosaston korostu ja laajennus. Vuosikymmenen lopulla uudistettiin vielä tarttuvatautisten osaston sisäänkäynnit ja sairaala-alueelle rakennettiin vesiklosetit. Nämä suunnitelmat laadittiin Oulun kaupungin rakennuskonttorissa.

69. Vuonna 1930 piirretty asemakartta osoittaa, kuinka metsää haluttiin hyödyntää esikuvien mukaisena sairaalapuistona. OMA 74:1

68. Arkkitehti E.A. Kranckin suunnittelema yleisosaston laajennus toteutettiin vuonna 1929. Levennetty ja korotettu keskiosa näkyy tässä rakennusmestarin Miesmaan toteutumattomassa suunnitelmassa, jossa esitetään yleisosaston muuttamista tuberkuloosisairaalaksi. Kuva: OMA 74:1B

Puiston käyttö ja hoito laajenee

1930-luvulla sairaalan puiston käyttöä laajennettiin ja sitä alettiin hoitaa säännöllisesti. Puistoon suunniteltiin uusia reittejä sekä potilaiden vointia parantavia ulko-oleskelupaikkoja. Niistä merkittävin oli pohjoisreunalle sijoitettu aurinkopuisto, jossa sijaitti tuberkuloosipotilaille tarkoitettu aurinkohalli.

Sairaala-alueella oli kaksi hyötypuutarhaa. Sairaalakorttelin luoteispuolella viljeltiin perunaa ja juureksia. Hermostosairaalan ja ylilääkärin talon välisellä alueella oli marjapensaita ja vihannesviljelmiä.⁵⁹

Metsää alettiin hoitaa sairaalapuistona. Keväisin puisto ja kasvimaat kunnostettiin perusteellisesti.

70. Hermosairaalan valmistuttua rengin työ määrä kasvoi niin määrin, että kunnallissairaalaan hankittiin hevonen. Hevosella noudettiin vuosikymmenten ajan tarvikkeita ja ruokaa kaupungilta. Kuvassa sairaalapuiston jokakeväinen siivoustyö. KUVA PPM

VUOSIKYMMENET 1940-1950

71. Tuira oli sodan aikana sotilasliikenteen solmukohta, kun saksalaiset yksiköt majoittuivat pääasiassa joen pohjoispuolelle ja Toppilan satamasta muodostui joukkojen keskeisin huoltoreitti. Kuvassa näkyvät kunnallissairaalan alueen kaakkoiskulma ja ylläääkärin talo 1940-luvulla. Sairaala puistoa kierteää korkea verkkoaita. Kuva: PPM Uno Laukan kokoelma

1940-luku alkoi sotatilan vallitessa. Talvisodan aikana Oulussa toimi sotasairaala 32, jonka osastoja ei vielä tässä vaiheessa sijoitettu kunnallissairaalaan.⁶⁰

Talvisota päättyi maaliskuussa 1940, mutta uuden sodan uhka oli todennäköinen. Samaisen vuoden lopulla maahan saapui saksalaisia joukkoja kauttakulkusopimuksen mukaisesti. Oulusta muodostui merkittävä saksalaisten varuskuntakaupunki ja Tuiran kaupunginosa oli saksalaisliikenteen keskeinen solmukohta vuoteen 1944 saakka.

60 Manninen Turo, Pohjois-Suomen sairaanhoidon historia, Pohjois-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998 ss.135-136

72. Saksalaisia panssarivaunuja Tuiran Valtatiellä. Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, Erkki Kantonen.

Sotasairaala 32. perustettiin uudelleen 16.6.1941 ja hajautettiin jälleen eri puolille kaupunkia. Kunnallissairaalaan sijoitettiin sotasairaalan kulkutautipotilaita hoitava osasto.⁶¹ Heti sodan päätyttyä kunnallissairaala joutui kovaan paineeseen, kun kurkkumätä- ja lavantautiepidemiat levisivät kaupunkiin.⁶²

Sodan jälkeinen jälleenrakennuskausi toi mukanaan pulan, tulevaisuudenuskon ja suuret ikäluokat. Syntyvyyden kasvun lisäksi Oulun väkimäärää kasvattivat teollisten ja palvelutyöpaikkojen lisääntyminen sekä luovutetuilta alueilta muuttaneiden asuttaminen. Erityisen ongelmalliseksi kehittyi asuntopula. Synnytyslaitoksen ullakkokerrokseen rakennettiin asuinhuoneita hoitajille vuonna 1946. Yleisosaston vintille kerrotaan tehdyn asuinhuoneita myös sairaalan ulkopuolella työssä käyneille miehille.⁶³

61 ibid

62 ibid s. 152

63 Haataja Jukka, haastattelu

73. Suuren ikäluokkien syntymävuodet täyttivät Tuiran Synnytyslaitoksen ääriä myöten. Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo

Maan sosiaalisia oloja alettiin kehittää laajalla rintamalla. Tuiranpuiston länsipuolelle perustettiin vuonna 1948 Oulun Ensikoti, joka paransi yksinäisten äitien asemaa. Sen sijaintiin vaikutti keskeisesti synnytyslaitoksen läheisyys.⁶⁴

Tuiranpuiston maisemallinen asema muuttui, kun Merikosken voimalaitostyömaa pääsi sodan päätyttyä täyteen vauhtiin ja jokisuistoon alettiin toteuttaa arkkitehti Alvar Aallon vuonna 1943 laatimaa Koskikeskussuunnitelmaa. Voimalaitokselle louhittu alakanava erotti Toivonimen omaksi saarekseen. Sen äärelle vuonna 1948 kohonneet ensimmäiset pistekerrostalot peittivät sairaala-alueen näkymiä joelle.

1950-luvun puolivälissä paikallisissa sanomalehdissä alkoi vilkas keskustelu kunnallissairaalan vanhanaikaisuudesta. Myös synnytyslaitos oli kirjoitusten mukaan ääriään

64 Huoviala Helena, Tarjosimme elämää - Oulun ensi- ja turvakoti ry 1945-1990, Painotupa Oy, Oulu 1990

VUOSIKYMMENET 1940-1950

74. Tuiran Koskikeskuksen rakentaminen 1950-luvun alussa teki Tuirasta Suomen modernin kaupunkirakentamisen näytekkunan. Sen uskottiin korvaavan nähtävyytenä vesivoiman palvelukseen valjastetut kosket. PPM Uuno Laukan kokoelma

75. Lääkintäneuvos Hjelm Paavolan viimeinen kierto viidennellä osastolla eli hermosairaallassa ennen eläkkeelle jäämistä vuonna 1953. Huoneen materiaalit ovat tuossa vaiheessa vielä alkuperäisiä. Kuva: PPM.

myöten täynnä äitejä ja vauvoja. Vanhentuneille sairaalarakennuksille vaadittiin paikaisia korjaustoimia. Myös kokonaan uuden sairaalarakennuksen rakentamista ehdotettiin.⁶⁵

Vuosikymmenen lopulla kaupunkiin perustettiin hanke selvittämään Tuiran sairaalapuiston tehokkaampaa käyttöä. Sen tuloksena Tuiranpuistossa toimineet kunnallissairaala, hermotautisairaala, synnytyslaitos ja vanhusten sairaskoti yhdistettiin. Uuden yksikön nimeksi tuli Oulun Kaupunginsairaala.⁶⁶

65 Oulun kaupunginarkiston, terveydenhuollon museon lehtileikekokoelma.

66 Manninen Turo, Pohjois-Suomen sairaanhoidon historia op.cit. 152

Oulun kunnallissairaalan tilat jääneet kehityksestä paljon jälkeen

Tarvittaisiin kipeästi lisää potilaspaikkoja, hoitohenkilökuntaa, lääkäreitä ja välineitä - Uusi sairaala

Marraskuussa v. 1954 asetti Oulun kaupunginvaltuusto komitean tutkimaan kaupungin sairaaloita ja tekemään aikanaan mahdolliset esityksensä sairaaloitten kehittämiseksi. Nyt oululaiset odottavat, että vanhaa kunnallissairaala ryhdyttäisiin korjaamaan tai mahdollisesti rakentamaan kaupungille aivan uutta, asiallista sairaalarakennusta.

PIKAINEN KORJAUS

on todella välttämättömän tarpeen sanelema, sen saattaa havaita pelkällä pistäytymisellä sairaalan suojissa. Lehemme edustaja teki siellä ylihoitaja Eila Pakkasen ystävällisellä opastuksella lyhyen tutustumiskierroksen.

Kunnallissairaalan päärakennus, jossa tällä kertaa toimii sisätautiosasto, on rakennettu jo vuosikymmenten vaihteessa ja on siis jo yli 50 vuotta vanha. Samoin ovat päärakennuksen läheisyydessä sijaitsevat 4 muuta sairaalarakennusta, I osasto eli hermosairaala,

eristysosasto, kroonisten (pitkäaikaisten) tautien osasto sekä synnytyslaitos, jo kymmenien vuosien ikäisiä. Rakennustekniikka kehittyi nykyaikana jo niin valtavasti askelin, että

sairaala on auttamattomasti jäänyt vanhan aikaiseksi.

Rakennettaessa ei tehty vesijohdot tai keskuslämmitystä, vaan niistä on laitettu myöhemmin korjausten yhteydessä. Mm. sisätautiosastolla on vielä uunilämmitys ja uunit vievät potilashuoneista muutenkin vähäiseksi käyvää tilaa.

PUUTTEITA

löytyy etsimättä. Potilailla ei ole omien tavaroihtensa säilytyspaikkoja. Aputiloja ei ole läheskään tarpeeksi, jonka vuoksi ahdas kylpyhuone palvelee pääasiallisen tarkoituksensa lisäksi mm. tulevien ja lähtevien potilaiden pukeutumishuoneena, siivousvälineiden säilytyspaikkana, likapyykin keräyspaikkana, onpa kylpyhuoneeseen jouduttu pinoamaan polttopuitakin melkoinen pino. Samaan käymälä on ahdas ja sitä käytetään myös eritteiden kaatopaikkana, jonne täytyy jonottaa.

Sama aputilojen puute kohtaa viijää kroonisten tautien osastolla, joka on sijoitettu entisen likutautisairaalan toiseen päähän, sekä eristysosastolla, jonka ikkerrassa holdetaan kulkutauti- ja yläkerrassa tuberkuloottisia. **Kaikkialla tuntuu ja näkyy tavaton epäkäytännöllisyys ja ahtaute.**

Sisätautiosaston ahdas kylpyhuone on samalla mm. potilaiden pukeutumishuone ja lämmin tyyppien säilytyspaikka.

76. 1950-luvun puolivälissä alkoi kiivas julkinen keskustelu kunnallissairaalan vanhanaikaisuudesta ja puutteellisuudesta. Elintaso ja kaupunkilaisten asumisen taso olivat nousseet. Sen rinnalla puiset sairaalarakennukset vaikuttivat vanhentuneelta. Kuva: Oulun kaupunginarkiston, terveydenhuollon museon kokoelma

Oulun kunnallissairaalan uusiminen kiireellinen kysymys

Lääkintöhallituksen edustaja tilanteeseen tutustumassa

Oulun kunnallissairaala vieraili eilen kaksi lääkitöhallituksen edustajaa, lääkitöneuvokset Osmo Vartiainen ja Ilmari Rytönen tutustuen sairaalan vaikeisiin olosuhteisiin sekä laajennushankkeeseen. Sairaalaan editti vierailulle ylläkäri Pentti Halmetoja.

Kunnallissairaala toimii vuosikymmenten vaihteessa rakennuksissa, jotka eivät nykyään enää lähimainkaan vastaa niitä vaatimuksia, jotka sairaaloille asetetaan. Lisäksi rakennukset sijaitsevat hajallaan, mikä on häiritsevää tehokkaille toimille. Vuonna 1954 asetti kaupunginvaltuusto komitean tutkimaan sairaalan laajennusmahdollisuuksia ja siitä toimitettuja, joihin asiaan vuoksi olisi ryhdyttävä. Komitea on jo esittänyt suunnitelmissa kaupunginvaltuutukselle, joka on sen hyväksyntä ja kehoittanut vielä jatkamaan tutkimuksia.

Ylläkäri Halmetoja selosti sairaalan kehitystä alkuajoista lähtien Oulun kunnallissairaala on ollut puhutta ensimmäisen kerran v. 1882 Oulun palon jälkeen. Samoin päätettiin tekoihin vuonna 1885, jolloin kaupunki osti sairaalaa varten entisen veikavankilan sekä Sommissaareissa olleen koleraasairaalan, josta saatiin leppenpäästölaitos. Nämä molemmat rakennukset olivat vain välikäisiä, sillä 1890 ryhdyttiin uuden sairaalan rakentamiseen nykyiselle paikalle. Sairaala väliaikain tarkoitukseensa 1901. Se käsitti silloin 24 tavallista sairaalapaikkaa ja 28 kulkutautipotilaspaiikkaa. Sairaala täytti silloin hyvin senaikaiset

Oulun kunnallissairaalan päärakennus toimii vuosikymmenten vaihteessa valmistuneessa puurakennuksessa.

vaatimukset. Nykyään sairaalakaupungilla on läänissairaalaan ja on kaikkiaan hermotauti- 50 paikkaa sekä 50 paikkaa kaonastion, synnytysosaston ja siltä sairaaloi- eristysosaston ym. kanssa 140 Nykyinen kunnallissairaalan virallista paikkaa. Lisäksi Oulun alue käsittää 9 hehtaarin laajuu-

Kuvassa vasemmalta tri Paavo Juhani, lääkitöneuvokas Osmo Vartiainen ja siinä tri H. J. Paavola.

77. Kaleva uutisoi kunnallissairaalan korjaustarpeista 4.6.1958. Kuva: Oulun kaupunginarkiston, terveydenhuollon museon kokoelma

VUOSIKYMMEN 1960

Tuiran kunnallissairaalan suurhanke

Vuonna 1961 kaupungin sairaalaoloja tutkinut työryhmä ehdotti uuden sairaalan rakentamista Tuiranpuiston alueelle. Alustava kustannusarvio oli 900 miljoonaa markkaa. Sairaalan suunnittelijaksi esitettiin Inkeri ja Erkki Linnansalmen arkkitehtitoimistoa.⁶⁷ Erkki Linnansalmi oli kokenut sairaala-arkkitehti ja Oulussa hänen suunnitelmiensa mukaisesti oli aiemmin toteutettu Heikinharjun sairaala.

Helmikuussa 1962 Oulun kaupunginhallitus sai valtuustolta tehtäväksi hankkeen edelleen kehittämisen.⁶⁸ Suunnittelu eteni nopeasti sairaala-arkkitehtuurin perehtyneen suunnittelutoimiston johdolla ja arkkitehdit esittelivät suunnitelmansa jo marraskuussa 1962. Suunnitelma sisälsi arkkitehtiluonnosten lisäksi myös tekniset ratkaisuehdotukset.

Tuiranpuiston keskuskorttelin koillispuolelle luonnosteltiin kolmisiipinen ja kuusikerroksinen sairaalarakennus, johon liittyisivät puistoon rakennettavat henkilökunnan asunnot ja huoltorakennus liikennealueineen. Luonnoksissa pyrittiin säilyttämään keskeistä puistoaluetta ja täydentämään aluetta paviljonkisairaalan luonne säilyttäen. Olemassa olevasta rakennuskannasta esitettiin säilytettäväksi synnytysairaalan ja hermosairaalan rakennusryhmät sekä puiston länsilaidalla eristysosaston ja tarttuvatautisten osaston rakennukset.⁶⁹

Tilanne muuttuu ja hanke raukeaa

Pian tilanteeseen tuli uusi käänne. Oulun yliopistollisen keskussairaalan rakennustoimikunnan puheenjohtajana toiminut kaupunginjohtaja Eino Leino ehdotti, että samalla kun keskussairaalalle rakennettaisiin Kontinkankaalle uudet rakennukset sen vieressä oleva lääninsairaalan kiinteistö ostettaisiin Oululle kaupunginsairaalaksi.

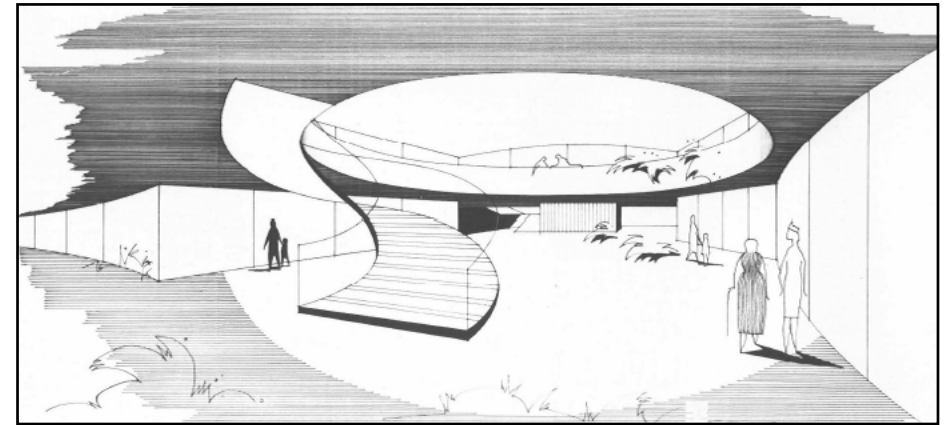
Ehdotus sai kannatusta sekä kaupungissa että lääkintöhallituksessa. Neuvotteluissa kynnyskysymykseksi muodostui ostajan 450 miljoonan markan tarjous ja myyjän 850 miljoonan hintapyyntö. Yksimielisyys kuitenkin löytyi ja kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupan 16.5.1963.⁷⁰

67 Kaupungin sairaalarakennustoimikunta, pöytäkirja 26.4.1961

68 Manninen Turo, Pohjois-Suomen sairaanhoidon historia op.cit. 152

69 Arkkitehtitoimisto Inkeri ja Erkki Linnansalmi, suunnitelma 11.10.1962, Oulun kaupunginarkisto

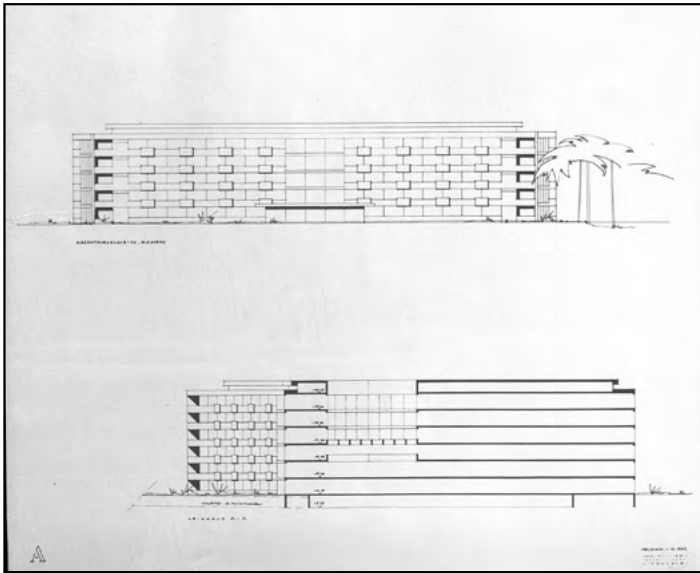
70 Manninen op.cit

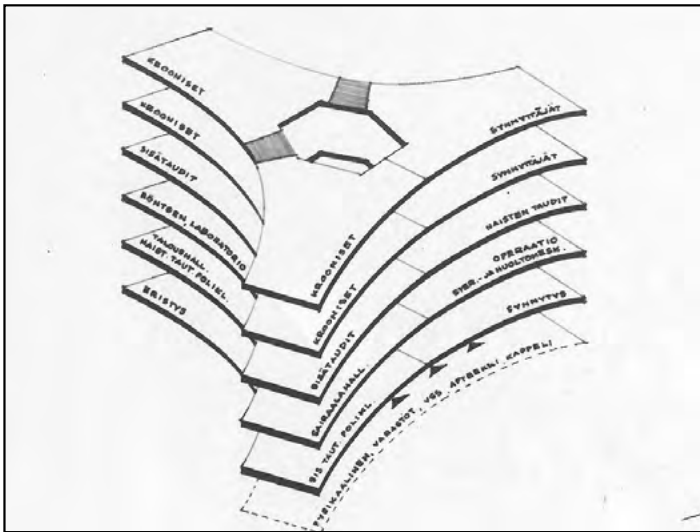
78. Kaupunginsairaalan keskusaulan luonnoksissa uusi sairaala sai futuristisia muotoja. Kuva: Oulun kaupunginarkisto, terveydenhuollon museon kokoelma.

79. Arkkitehdit Inkeri ja Erkki Linnansalmi esittelivät uuden kaupunginsairaalan pienoismallin avulla marraskuussa 1962 järjestetyssä lehdistötilaisuudessa. Kuva: Oulun kaupunginarkisto, terveydenhuollon museon kokoelma.

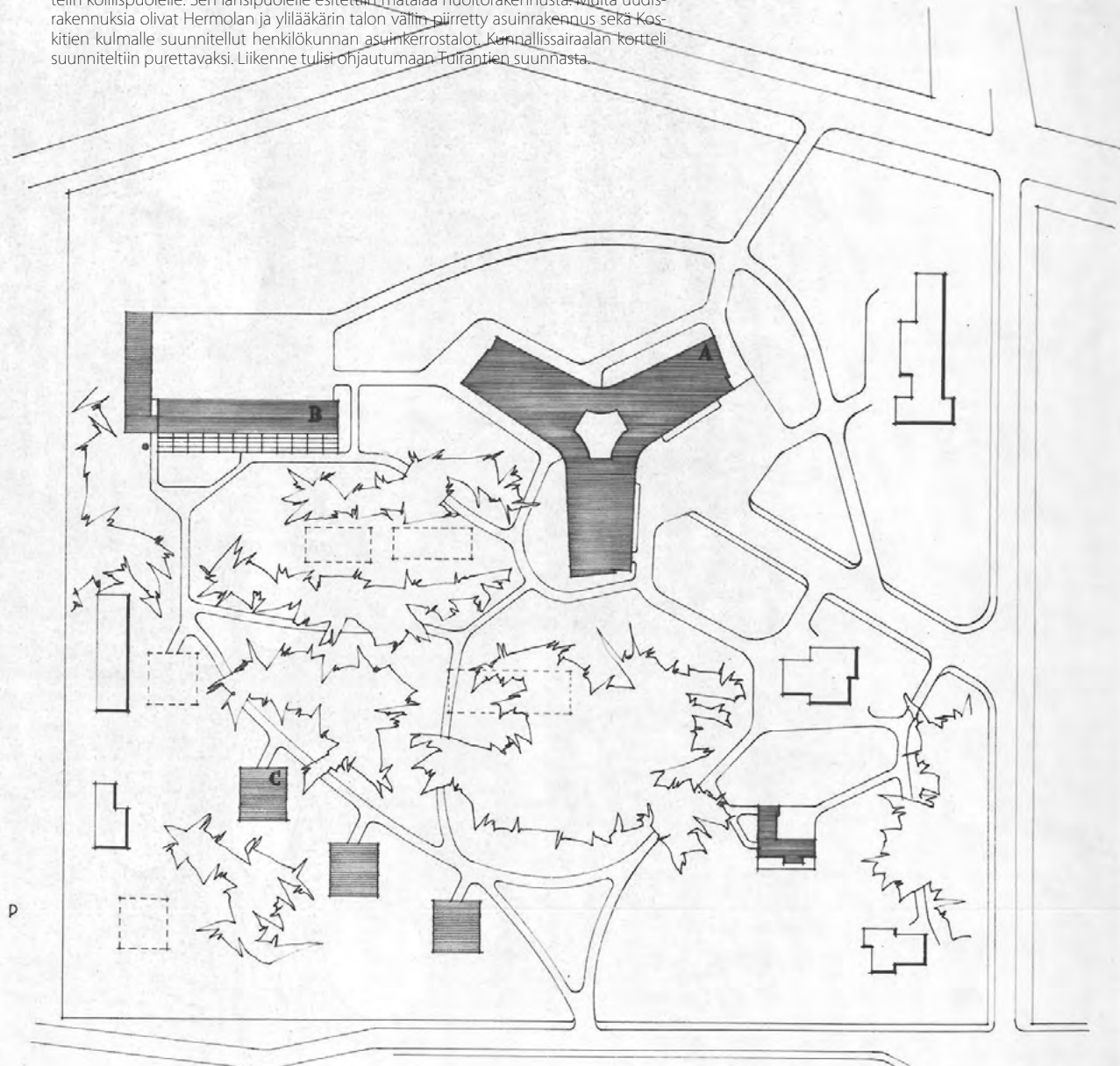

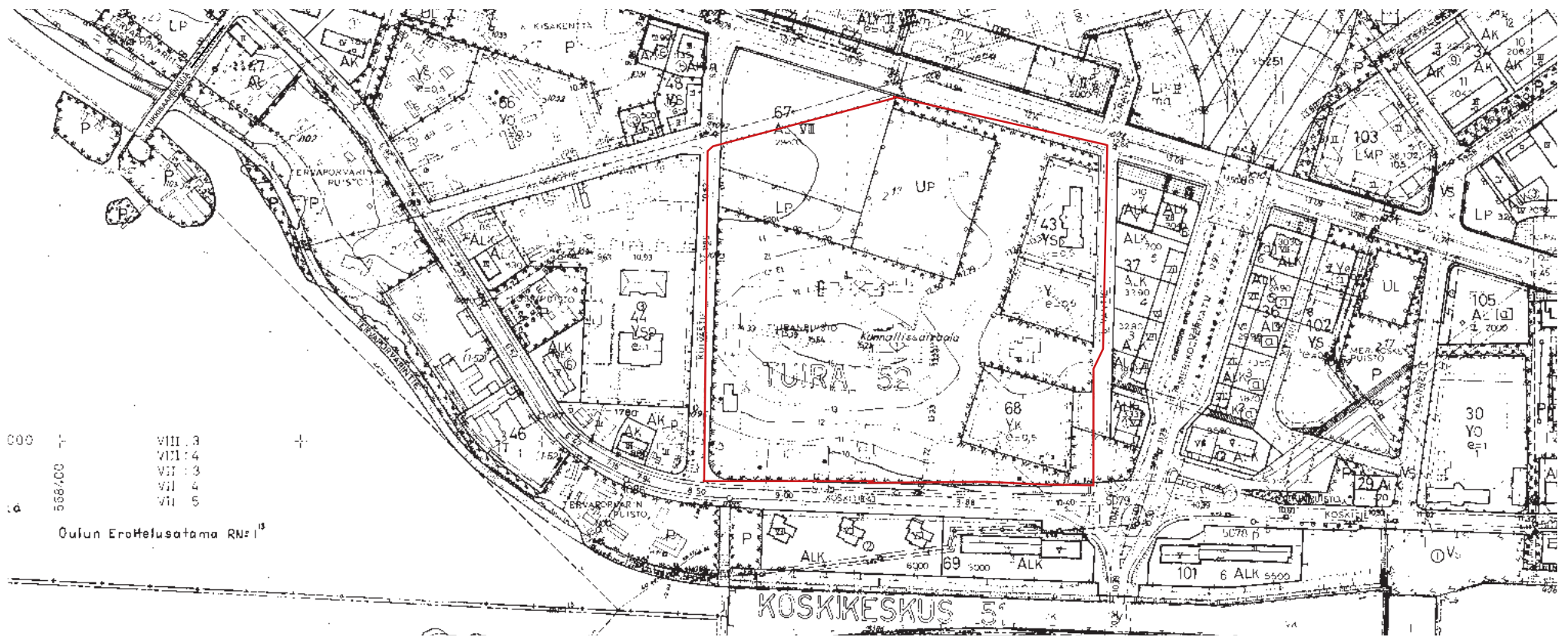
80. Luonnoksissa sairaalan julkisivut olivat horisontaaliset.

82. Kaupunginsairaalan toiminnot sijoitettiin kuuteen kerrokseen.

81. Kaupunginsairaalan päärakennus sijoitettiin suunnitelmassa kunnallissairaalan korttelin koillispuolelle. Sen länsipuolelle esitettiin matalaa huoltorakennusta. Muita uudisrakennuksia olivat Hermolan ja yllilääkärin talon välin piirretty asuinrakennus sekä Koskitten kulmalle suunnitellut henkilökunnan asuin kerrostalot. Kunnallissairaalan kortteli suunniteltiin purettavaksi. Liikenne tulisi ohjautumaan Turuntien suunnasta.

83. Irma ja Matti Aaltosen saneerauskaavassa Tuiranpuiston koilliskulmaan osoitettiin korkea asuin- ja liikerakentamista sekä pallokenttä. Kumpaakaan ei toteutettu. Kuva: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

Vuoden 1964 alkaessa voitiin todeta Tuiran puiston säilyneen ja kaupunginsairaalan toiminnan jatkuvan toistaiseksi entiseen tapaan.

Lakkautetun lääninsairaalan tilat luovutettiin Oulun kaupungille vuonna 1972 ja peruskorjaus käynnistettiin seuraavan vuoden alussa. Korjaustyöt saatiin päätökseen vuonna 1981, jolloin kaupunginsairaala muuttettiin kaupunginsairaalaan. Yliopistollisen keskussairaalan toiminta oli käynnistetty vuonna 1973 ja synnytykset siirtyivät Tuirasta sinne kaksi vuotta myöhemmin.

Tuiran sairaaloita kunnostetaan

Kaupunginsairaala muodosti vanhentuneesta rakennuskannastaan huolimatta tärkeä reservin kaupungin sairaalatoiminnalle. Tarttuvatautisten osastolle ja yleisosastolle teh-

tiin pituussuuntaiset keskuskäytävät vuonna 1967. Synnytyssairaalan tehtiin peruskorjaus, jossa kellaria laajennettiin ja siirryttiin kiinteästä polttoaineesta öljylämmitykseen. Vuonna 1969 uusittiin kaupunginsairaalan vesijohtoverkko.

Saneerauskaava 1969

Vuosikymmenen lopulla Tuira sai uuden asemakaavan, jonka perusteella käynnistettiin yksi maamme suurimmista aluesaneerauksista. Arkkitehtien Irma ja Matti Aaltosen vuonna 1969 laatimassa asemakaavassa suursairaalahankkeelta säästynyt Tuiranpuisto sai osansa rakentamisen paineesta. Puiston luoteiskulmasta erotettiin kortteli 67, johon sai rakentaa 8-kerroksisen asuin- ja liiketalon yhteensä 28 600 kerrosneliötä. Sen eteläpuoli osoitettiin liikennealueeksi ja itäpuolelle oli varattu paikka pallokentälle.

sa allekirjoituksen on otitava selvillä. Toimitusinsinöörin mukaan perkaukselle on olemassa lupaedellytykset, mikäli yritys saa kannatusta enemmän kuin 50. Vesilain mukaisessa järjestyksessä asiaan päättää kuitenkin lopullisesti vesioikeus.

Asia on siis tällä hetkellä erittäin kriittisessä vaiheessa. Oman mielenkiintoisen näkynsä perkaushankkeelle antaa myös viime aikojen suun-

taloudenpidon saattamiseksi valtion kassatila vastavaksi. Sen puheenjohtajaksi tuli ministeri Aarne Nuorvala ja jäseniksi ministerit Esko Rekola, Heikki Tuominen ja Arno Hannus.

Samalla valtioneuvosto antoi valtioneuvoston kansliapäällikkökunnan tehtäväksi yhteistoimin-

Oulun synnytyslaitoksen laajennustyöt saataneen alulle helmikuussa

Synnytyslaitoksen johtajatar Terttu Koponen näyttää lisärakennuksen paikkaa, joka jäätymisen estämiseksi on peitetty pehkuilla.

ENSIMMÄINEN LAPSENI syntyi lääninsairaalan synnytys-huoneen eteisessä, toinen kaupungin synnytyslaitoksen leikkaussalissa — muualle ei mahtunut — ja kolmas saman talon pesuhuoneessa, kertoi äskettäin eräs nuori oululainen äiti. Syntyvä ei tosin sijaansa katso, mutta nämä epätavalliset synnytyspaikat johtuvat yksinkertaisesti tilanahtaudesta.

Tämän äidin kokemukset eivät ole millään tavalla poikkeuksellisia, sillä kaupungin synnytyslaitos toimii täsmälleen samoissa tiloissa, joissa se aloitti v. 1927, vaikka kaupungin asukasmäärä on kuluneiden vuosikymmenien aikana kolminkertaistunut.

Juuri tällä hetkellä on tilanne paranemaan päin, sillä synnytyslaitoksen lisärakennuksen huone- ja piirustukset ovat hyvässä vauhtia valmistumassa. Mikäli rahoitus saadaan kuntoon — tämä tuntuu aika vaikealta asialta — päästään rakennustöihin vielä tämän talven kuluessa.

Toistaiseksi on kaupungin äitien kuitenkin pakko tyytyä synnytyslaitoksen tilanahtauteen. Mitään takaporttia ei ole, sillä kotisynnytyksiä ei voida työvoiman puutteen takia hoitaa, vaikka kodissa olisikin tilaa. Ihmeteltävän tyyneesti äitiä kuitenkin sopeutuvat synnytyslaitoksen ahtauteen, vaikka esim. pesumahdollisuudet ovat varsin puutteelliset. Tuleekin mieleen, että kau-

puingin synnytyslaitosta olisi laajennettu jo ajat sitten, mikäli mainitussa laitoksessa hoidettaisiin kaupunginisiä.

34 PAIKKAA, 54 ÄITÄ

Leikkaussalin saaminen viime syksynä merkitsi huomattavaa parannusta synnytyslaitokselle, vaikka se vähensikin potilaspaiikkojen lukua kahdella, kertoi laitoksen johtajatar Terttu Koponen.

Kun synnytyslaitos aloitti toimintansa, oli hoitopaikkoja 36. Tällä hetkellä tuo luku on kahta pienempi, koska leikkaussalit vaati omat tilansa. Todellisuudessa on kuitenkin tarua ihmeellisempiä, sillä näihin samoihin tiloihin on meidän ollut pakko sijoittaa jospa 54 äitiä lapsineen. Jatkuu sivulta 2 n:o 4

Kalava 11.1.64

84. Synnytysairaala oli jo pitkään ollut ylikuormitettu ja se odotti saavansa lisätalaa laajennuksesta. Johtajatar Terttu Koponen näyttää lisärakennukselle varattua paikkaa tammikuussa 1964. Laajennusta ei kuitenkaan toteutettu. Kuva: Oulun kaupungin arkisto.

VUOSIKYMMENET 1970-1980

85. Vuonna 1972 Tuiranpuiston eteläreunalla Koskitien varrella oli vielä sairaalalalle kuulunut Juntusen talo. Se toimi vahtimestarin ja henkilökunnan asuntona 1980-luvulle asti. Kuva: JOKA Journalistinen kuva-arkisto/ Elias Salmen

Vuonna 1978 sairaala-alueen rakennukset maalattiin uuden väriyosuunnitelman mukaisesti ja rakennuksiin tehtiin paloturvallisuusmuutoksia. Synnytysairaala, hermosairaala ja ylilääkäriin talo liitettiin kaukolämpöverkkoon vuonna 1976. Eristysoasastolle rakennettiin ulkoinen porrashuone 1970. Rakennusten LVI-järjestelmiä uudistettiin.

Sairaalarakennukset 3, 4 ja 1 toimivat 1980-luvun ajan geriatrisina vuodeosastoina. Entinen hermosairaala palveli mielenterveysasiakkaita ja vuonna 1988 peruskorjatussa ylilääkäriin asunnossa toimi neuvola. Muita peruskorjauksia ei oltu tehty ja siksi rakennuksissa oli toiminnallisia puutteita. Paviljonkiperiaatteella toimiva sairaala-alue todettiin epäkäytännölliseksi ja rakennuksia jäi vaille käyttöä. Talusrakennukset olivat edelleen käytössä.

Tuiranpuiston suojeleluun herätään

Rakennussuojelu nousi valtakunnallisen keskustelun aiheeksi 1970-luvulla. Edellisen vuosikymmenen aikana toteutetut aluesaneeraukset ja kaupunkilaisten mielestä arvokkaiden ympäristöjen purkaminen modernien suoralinjaisten rakennusten tieltä herätti suuttumusta. Suuren muodonmuutoksen kokenut Tuira sai lisäksi ongelmalähiön maineen.

Vuonna 1983 alueen lähidemokratiaelimenä toiminut Tuiratoimikunta keräsi 1824 nimeä vetoomukseen, jossa vaadittiin vuoden 1969 asemakaavassa kahdeksankerroksiseksi asuin- ja liiketalotontiksi merkityn koillisnurkan muuttamista puistoksi. Oulun

86. Vuonna 1982 Tuiraniten kerrostalosta otetussa kuvassa näkyy Hermolan kasvimaata, jonka päälle on rakennettu pysäköintipaikka. JOKA Journalistinen kuva-arkisto/ Risto Rasila

Kaupunginhallitus antoi 15.8.1983 kaavoituslautakunnan tehtäväksi laatia koko Tuiranpuiston aluetta koskevan kaavamuutoksen. Tätä ei kuitenkaan tehty, koska alueen rakennusten tuleva käyttö oli avoin kysymys.⁷¹ Vuonna 1987 tehtiin tarveselvitys Tuiranpuiston vanhojen sairaalarakennusten korvaamiseksi uudisrakennuksella. Uusi sairaala vapauttaisi puiston rakennukset sairaalakäytöstä.⁷²

Virkistyskäyttö lisääntyy

Sairaalatoimintojen hiipuminen ja julkisuus lisäsivät puiston virkistyskäyttöä 1980-luvulla. Tuiraan oli muuttanut suuri määrä uusia asukkaita ja kevyenliikenteen siltayhteys

71 Strömmer op.cit. s. 3

72 ibid

87. Syksyllä 1985 riehunut Mauri-myrsky teki laajoja tuhoja Tuiranpuistossa. JOKA Journalistinen kuva-arkisto/ Tapio Maikkola

toi alueen tiiviimmin osaksi kaupungin keskustaa. Puistoon tehtiin kuntorata ja valaistu hiihtolatu. Alueen kutsuvuutta rajoitti edelleen puistoa kiertävä aita, metsän tiheiköt ja rakennusten tuntematon toiminta. Tuiranpuiston mainetta rasitti myös läheisen Alkon houkuttelemat seurueet, jotka viihtyivät puiston koillisnurkalla.

Tuiranpuisto joutui kokemaan luonnonvoimien tuhovoiman kun Mauri-myrsky riehui Pohjois-Suomessa syyskuussa 1985. Tuulen poikkeuksellinen suunta ja itäreunalta poistettu suojapuusto aiheutti laajat tuhot metsän ytimessä.⁷³

73 Kela Pentti, haastattelu

VUOSIKYMMEN 1990

1990-luvun alussa Tuiranpuistoon suunniteltiin uuden vanhusten vuodeosaston, Tuirankartanon, rakentamista. Hankkeen puitteissa tarkasteltiin puiston länsireunan rakennettavuutta.

Suunnitelma herätti tuiralaiset puolustamaan Tuiranpuiston rakennuksia, metsää ja leikkiäpuistoa. Näkyvin puolestapuhuja oli Tuiratoimikunta, jonka aktiivijäsenissä oli useita rakennussuojeluun perehtyneitä ammattilaisia. Vuonna 1990 Tuiratoimikunta luovutti Oulun kaupungille 1121 nimeä sisältävän adressin, jossa esitettiin käyttösuunnitelman laatimista koko alueelle, leikkiäpuiston säilyttämistä sekä ylisuuren rakentamisen estämistä.⁷⁴

Tuirankartanon rakennuspaikka rajautui lopulta lähes kokonaan Tuiranpuiston ulkopuolelle. Rakennus sovitettiin Kuivastien, Kangastien ja Valtatien rajaamalla kolmion muotoiselle alueelle. Arkkitehtitoimisto Risto Harjun suunnitteleman uudisrakennuksen rakentaminen käynnistyi vuonna 1996.

Sairaalarakennukset tyhjenevät

Vuosikymmenen puolivälissä sairaalarakennuksista kolme vanhinta oli vailla käyttöä. Synnytysosastossa toimi kroonisten potilaiden vuodeosasto ja kotipalvelu. Hermosairaalan rakennuksessa toimi päiväsairala ja ylilääkäriin taloissa vanhusten päiväkeskus. Entistä ruokalarakennusta ja laboratoriot käytettiin kiinteistöhuollon tukikohtina ja varastoina. Keittiötä ei enää tarvittu, kun ruoka tuotiin lämpöastioissa Kontinkankaalta suoraan osastoille.

Tuiranpuiston sairaalakäyttö päättyi vuonna 1998. Rakennuksien oli määrä toimia enää reservinä Kontinkankaan sairaalan korjauksen ajan.⁷⁵

74 Tuiratoimikunta lehdistötiedote 10.4.1990

75 ibid

88. Vuoden 1998 yleissuunnitelmassa osastojen 3 ja 4 rakennukset on korvattu pysäköintipaikalla ja lentopallokentällä. Kuva: Tuiranpuiston alueen kokonaissuunnitelma 1999, Liikelaitos Tilakeskuksen arkisto

Suojelukaava 1993

Oulun kaupunki pyrki varmistamaan arvokkaimpien rakennusten säilymisen. Vuonna 1993 valmistuneessa muutoskaavassa Tuiranpuiston sisälle muodostettiin kolme korttelia 43, 65 ja 68, jotka saivat suojelun rakennustaiteellisille, kulttuurihistoriallisille ja kaupunkikuvallisille arvoille. Kunnallissairaalan korttelin rakennukset suojeltiin merkinnällä, joka salli kaavan mukaisen käyttötarkoituksen edellyttämät muutos- ja peruskorjaukset mutta kielsi rakennusten korvaamisen uudella.

Asemakaava jätti suojelun ulkopuolelle puiston länsireunan osat 3 ja 4 sekä niihin liittyvän varaston ja ruumishuoneen. Käyttösuunnitelmassa niiden pakalle piirrettiin lentopallokenttä ja pysäköintipaikka.⁷⁶ Pysäköinnin alle jäi myös yllilääkäriin kasvimaan, jota lähiseudun asukkaat olivat epävirallisesti hoitaneet.⁷⁷

Puistolle hoitosuunnitelma

Vuonna 1998 Tuiranpuistolle laadittiin hoitosuunnitelma ja sen säännöllinen hoitaminen käynnistettiin. Suunnitelman mukaisesti puistossa aloitettiin pihlajatiheikköjen poisto. Ylimääräisiä kulkuväyliä poistettiin metsittämällä, kaventamalla ja ajoesteillä. Peruskorjausten yhteydessä esitettiin istutettavaksi perinteisiä pihapiirin kasveja.⁷⁸

Uudet käyttäjät

Ratkaisevan tärkeää oli löytää tyhjentyville rakennuksille uutta käyttöä. Kaupungin perustama Tuiranpuiston suunnittelutyöryhmä määritteli tavoitteekseen alueen kehittämisen monipuoliseksi puistoksi ja sen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämisen.⁷⁹

Kaupungin hallintokuntien tilatarpeita kartoittanut kysely tuotti tulosta. Rakennuksiin saatiin käyttäjiksi mielenterveyspalvelut, vammaispalvelut ja päiväkotit sekä neuvola. Myöhemmin jopa purettaviksi aiotut osat 3 ja 4 saivat uuden käyttötarkoituksen. Ai-noastaan talousrakennukset jäivät vaille käyttöä.

76 Mykkänen Jukka, Tuiranpuiston hoitosuunnitelma, Oulun kaupungin katu- ja viherpalvelut 1998.

77 Kotajärvi op.cit.

78 Mykkänen Jukka, Tuiranpuiston hoitosuunnitelma, Oulun kaupungin katu- ja viherpalvelut 1998.

79 Tuiranpuiston alueen kokonaissuunnitelma, työryhmä pj. Heikkilä Jukka, Oulun kaupunki 18.2.1999.

89. Tuiratoimikunta teki näkyvää työtä Tuiranpuiston säilyttämiseksi. Tiedottamisen ja julkisuuden kautta Tuiranpuistosta tuli aikaisempaa tärkeämpi identiteettitekijä alueen asukkaalle.

VUOSIKYMMEN 1990

90. Henriette Levón ja Annikki Karjalainen järjestelivät Terveystieteiden museon aineistoa laboratoriorakennuksen entisessä röntgen-huoneessa vuonna 1992. Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, Jarmo Koponen.

91. Museohankkeen rauettua sille varatut tilat ovat olleet tyhjiään. Esineistö päätyi Pohjois-Pohjanmaan museon haltuun.

Sairaalamuseohanke 1992

Vuonna 1992 käynnistettiin hanke terveydenhuollon museon perustamiseksi Tuiran puistoon. Esineistöä alettiin koota vanhaan laboratoriorakennukseen. Hanke kuivui kokoon lamavuosien puristuksessa. Esineistö luovutettiin Pohjois-Pohjanmaan museolle, joka järjesti teemaa esittelevän näyttelyn. Asiakirjat tallennettiin Kaupungin arkistoon.

2000-luvulle siirryttäessä Tuiranpuistossa käynnistyi mittava rakennusten peruskorjausvaihe. Sitä edelsi korjattavien kohteiden kattavat kuntotutkimukset.

Vuonna 2001 vahvistettiin Tuiran puiston kaavamuutos, joka saattoi suojelun piiriin myös puiston länsireunalla sijainneet tarttuvatautisten osaston 4 ja eristysosaston 3. Nyt kaava velvoitti rakentamaan peruskorjauksen yhteydessä myös rakennusten pihaluuet sekä hoitamaan puistoaluetta.

Peruskorjausten vuosikymmen

Ensimmäisenä toteutettiin yleisosaston muutos päiväkodiksi. Peruskorjauksen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Jukka Laurila. Lassin päiväkodin toiminta käynnistyi Tuiranpuistossa vuonna 2000.

Vuonna 2002 toteutettiin Vauhtiviiva Oy:n suunnittelema peruskorjaus entiseen synnytysairaalaan. Sen uudeksi toimijaksi tuli Oulun kaupungin mielenterveyspalvelut. Hirsirunkoisen rakennuksen rappaus uusittiin alkuperäistä menetelmää käyttäen. Kellarikerrokseen rakennettiin väestönsuoja.

Vuonna 2004 käynnistettiin Tuiranpuiston länsilaidalla sijainneiden eristysosaston ja tarttuvatautisten osaston peruskorjaus ja muutos vammaisten asumispalveluyksiköiksi. Peruskorjaukset toteutettiin Arkkitehtitoimisto Kari Huotari Oy:n suunnitelmien mukaisesti. Asuntojen sijoittaminen Tuiranpuistoon oli lähtökohtaisesti kaavan vastaista, mutta tässä tapauksessa se katsottiin luonteeltaan sairaalatoimintoihin rinnastettavaksi toiminnaksi.

Vuonna 2005 Tuiranpuiston suojelukaava sai rakennussuojelun Viisikantapalkinnon. Neljä vuotta myöhemmin Tuiranpuisto ja sen viereinen entinen kuurojenkoulu liitettiin valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen (RKY2009) alueeseen 'Oulujoen suistoalueen historiallinen kokonaisuus'.

Tuiranpuiston käyttösuunnitelmaa päivitettiin vuonna 2007. Se jatkoi vuoden 1998 määrittämää linjaa säilyttäen puiston metsämäisyyden ja lisäämällä hienovaraisesti uusia istutusalueita. Suunnitelman näkyvin osa oli entisen aurinkohallin paikalle istutettu rodopuisto. Koilliskulmalla sijainnut leikkipuisto kunnostettiin vuonna 2015.

92. Peruskorjaukset toivat historialliselle sairaala-alueelle myös uusia elementtejä. Kuvassa Arkkitehtitoimisto Vauhtiviiva Oy:n suunnittelema kaareva pergola entisen synnytysairaalan edustalla.

5 Suojelutilanne

5.1 Suojelumerkinnot asemakaavassa

Tuiranpuiston asemakaava on muutettu suojelukaavaksi kahdessa vaiheessa:

Vuonna 1993 rakennusoikeutta pienennettiin yhteensä noin 20 000 kem² ja alueen keskuskortteli sekä Tuirantien puolella sijaitsevat rakennukset suojeltiin asemakaavalla. Rakentamaton liikerakennusten kortteli Valtatien ja Kangastien kulmassa muutettiin sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten kortteliksi (YS) ja sen rakennusoikeutta ja kerroslukua pienennettiin. Entinen synnytysairaala, hermosairaala ja ylilääkärin asunto rajattiin suojeltavien rakennusten korttelialueiksi SR ja niiden rakennuksille osoitettiin suojelumerkintä sr-5. Myös Tuiranpuiston keskeiset kulkureitit merkittiin kaavaan.⁸⁰

Vuonna 2001 tehdyssä asemakaavan muutoksessa lisättiin suojelumerkinnot puiston länsilaidalla sijaitseville rakennuksille.⁸¹ Ne oli jätetty vuoden 1993 kaavamutoksessa ilman suojelumerkintää sillä perusteella, ettei niihin ollut tiedossa sopivaa toimintaa. Tuiranpuiston asemakaavalle myönnettiin Pohjois-Pohjanmaan rakennussuojelun Viisikantapalkinto vuonna 2005.⁸²

5.2 Valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Tuiranpuisto kuuluu valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen alueeseen 'Oulujoen suistoalueen historiallinen kokonaisuus', johon se liitettiin vuoden 2009 inventoinnissa. Museoviraston perustelussa todetaan: 'Oulujoen ja meren yhtymäkohtaan sisältyy Oulun kaupungin historiallisesti merkittävimpiä alueita. Oulujoen suun alue on laaja ja sitä leimaavat monimuotoinen teollisuuteen liittyvä rakennuskanta, vesivoimalaitos sekä joenrantojen puistovyöhyke. Oulujoen suiston saarirakenne on syntynyt maankohoamisen myötä.'⁸³

RKY-alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuuteen ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.⁸⁴

Tuiran puiston länsipuolella sijaitseva arkkitehti Theodor Granstedin suunnittelema ja vuonna 1902 valmistunut Kuuromykkäinkoulu on suojeltu asetuksella 480/85.

80 Asemakaavan muutos 10.9.1993 564-1446

81 Asemakaavan muutos 25.1.2002 564-1707

82 www.ymparisto.fi

83 www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2081

84 www.rky.fi

SR

Rakennussuojelualue

sr-2

'Suojeltava rakennus tai sen osa, jota ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Rakennuksessa tehtävät korjaus- ja muutostyöt sekä lisä- ja uudisrakentaminen on suoritettava siten, että rakennuksen rakennustaiteellinen, kulttuurihistoriallinen tai kaupunkikuvallinen arvo säilyy.

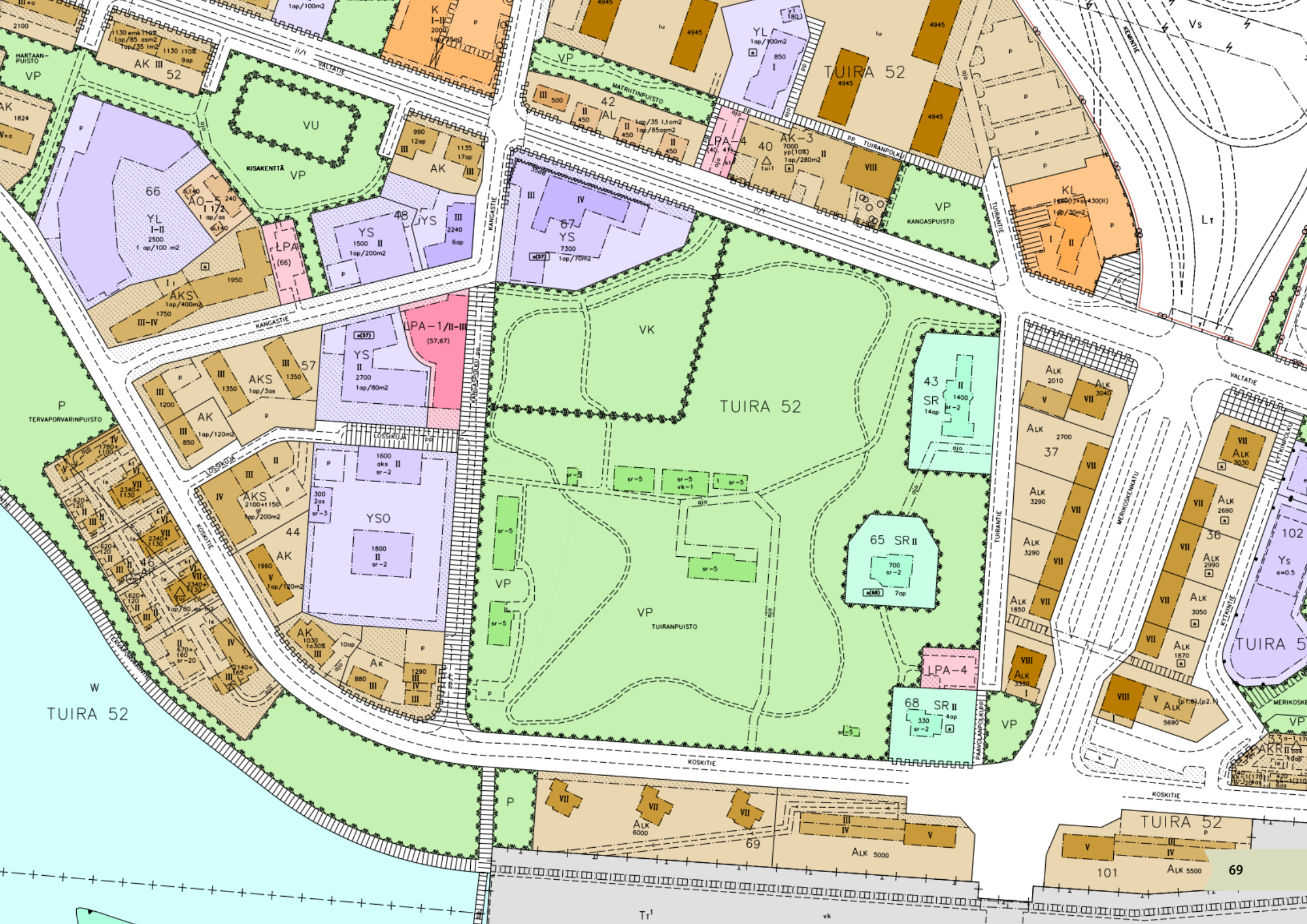
Mikäli rakennuksessa tai sen lähiympäristössä on aikaisemmin suoritettu tämän pyrkimyksen vastaisia toimenpiteitä, on ne rakennuksen korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjattava entistään tai muulla rakennukseen tai lähiympäristöön sopivalla tavalla.'

sr-5

'Suojeltava rakennus tai sen osa, jossa saa suorittaa kaavassa osoitetun käyttötarkoituksen edellyttämiä peruskorjaus- ja muutostöitä. Rakennusta ei saa korvata uudella.

Asemakaava-alueella on rakentamatta jäävät kortteli-alueen osat, joita ei käytetä ajoteinä eikä pysäköintiin, hoidettava puistomaisessa kunnossa. Rakennusluvan yhteydessä on esitettävä tonttia koskeva pihajärjestely- ja istutussuunnitelma, joka on toteutettava rakentamisen yhteydessä.'

93. Asemakaavamerkinnot ja -määräykset, Oulun kaupunki, Yhdyskunta ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus 21.12.2017

6 Nykytila

Tuiranpuiston rakennukset ovat Oulun kaupungin omistuksessa ja kaupungin opetus-, sosiaali- ja terveystoimen yksiköiden käytössä. Alueen asukkaille puisto on merkittävä lähivirkistysalue.

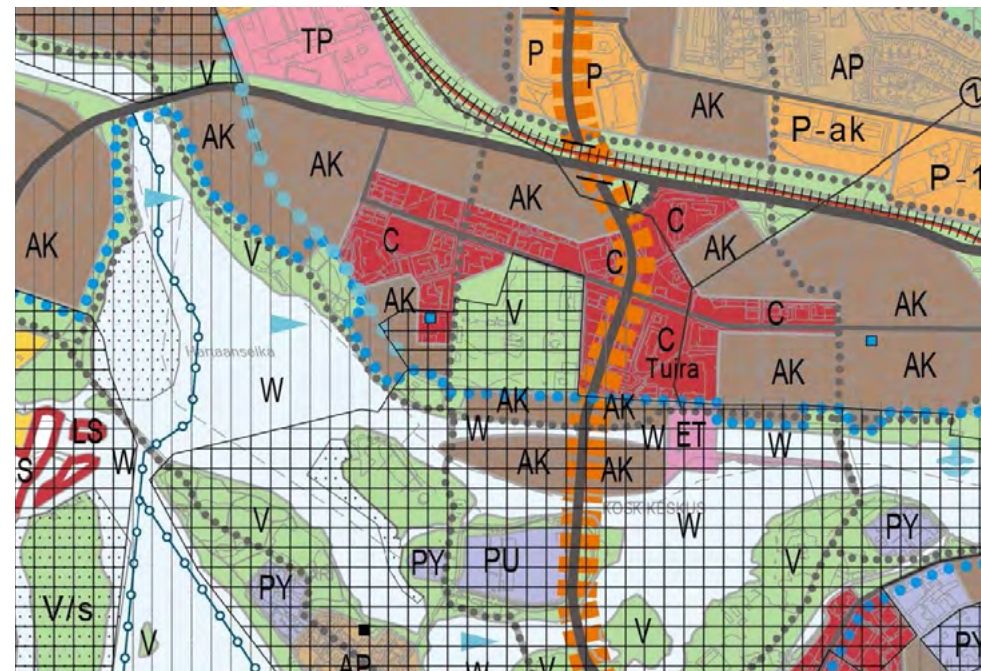
6.1 Kaavatilanne

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa Tuiranpuisto on merkitty valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Suunnittelualueen rakennukset on määriteltävä joko maakunnallisesti tai valtakunnallisesti arvokkaiksi.⁸⁵

Uuden Oulun yleiskaavassa alue on pääosin virkistysaluetta, jonne sallitaan virkistystä ja ulkoilua palvelevaa rakentamista. Virkistys- ja ulkoilukäyttöä vaarantaville toimenpiteille edellytetään maisematyöluja.⁸⁶

Asemakaavassa (s. 41) Tuiranpuisto muodostuu neljästä korttelista. Suurin kortteli muodostuu puistoalueesta (VP) ja luoteisnurkassa olevassa leikkialueesta (VK). Tuirantien varrella on pysäköintialue (LP). Puiston sisällä on kolme suojeltavien rakennusten kortteliä 43, 65 ja 68, joiden käyttötarkoituksen tulee edistää alueen rakennusten rakennustaiteellisten kulttuurihistoriallisten tai kaupunkikuvallisten arvojen säilymistä.⁸⁷

Selvityksen tekohetkellä Oulun kaupunki valmistelelee Tuiranpuiston asemakaavanmuutosta, jonka osallistumis- ja arviointisuunnittelu on käynnissä. Asemakaavamuuotos liittyy Tuiran hyvinvointikeskuksen järjestelyyn, jossa pohjoisen Oulun terveydenhuollon toiminnot on tarkoitus keskittää Tuirankartanoon ja Tuiran terveysasemalle. Järjestely vapauttaa Tuiranpuiston rakennukset niiden nykyisestä käytöstä.⁸⁸

94. Ote Uuden Oulun Yleiskaavasta. Kuva: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut kaavoitus

6.2 Puiston asema kaupunkirakenteessa

Tuiranpuisto on arvokas kulttuuriympäristö ja luonoltaan monipuolinen kaupunkimetsä Oulun keskustan tuntumassa. Se toimii vihervyöhykkeenä Länsi-Tuiran asuin-kortteleiden ja vilkkaasti liikennöidyn Merikoskenkadun välissä. Joen suunnasta katsottuna puisto muodostaa taustan suiston Koskikeskukselle. Katunäkymissä tiheäkasvuinen puisto luo sulkeutuneen vaikutelman, jota aluetta ympäröivä aita korostaa.

85 Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaava 7.12.2016

86 Uuden Oulun yleiskaava 12.8.2016

87 Ympäristöministeriön vahvistama 16.8.1993 asemakaavamuuotos 564-1446

88 Hankeselvitys Tuiran hyvinvointikeskuksesta Dno OUKA/2997/10.03.02.00/2016

95. Katunäkymä Kangaspolulta pohjoiseen. Oikealla entinen tarttuvatautisten osasto eli nykyinen Weikonkoti.

96. Katunäkymä Valtatieltä länteen. Metallinen aita rajaa puistoa.

97. Katunäkymä Tuirantieltä etelään. Oikealla entinen synnytyssairaalan rakennus.

98. Katunäkymä Koskitieltä itään. Tuiranpuiston rakennukset peittyvät tiheään reunametsän taakse.

99. Puiston metsäpolut ovat koiran ulkoiluttajien suosiossa.

101. Virkistyskäyttöä palvelevia opasteita on niukasti.

100. Kilometrin mittainen hiihtolatu hyödyntää puiston vaihtelevia maastonmuotoja.

Yhteys Oulujoen rantaan on parantunut sen jälkeen, kun liikennettä Koskitiellä on rajoitettu. Puiston pohjoisreunaa rajaavan Valtatien läpiajoliikenne on siirtynyt pääosin radan varteen Bertel Jungin tielle. Keskustaan suuntautuva kevyenliikenteen pääväylä kulkee puistoalueen länsireunaa Kangaspolkua pitkin.

Liikenne Tuiranpuistoon tapahtuu ulkosyöttöperiaatteella kuuden liittymän kautta. Puiston sisällä ajoneuvoilla ajo on sallittu asiakkaille ja huoltoliikenteelle. Pysäköinti-paikat sijaitsevat hajautetusti puiston ulkoreunoilla sekä päiväkodin edustalla.

6.3 Puiston käyttö

Nykyisten palveluiden ohella Tuiranpuistoa käytetään virkistymiseen ja ulkoiluun. Pääosa puiston käyttäjistä tulee jalkaisin läheisistä kerrostaloista ja palvelukeskuksista.

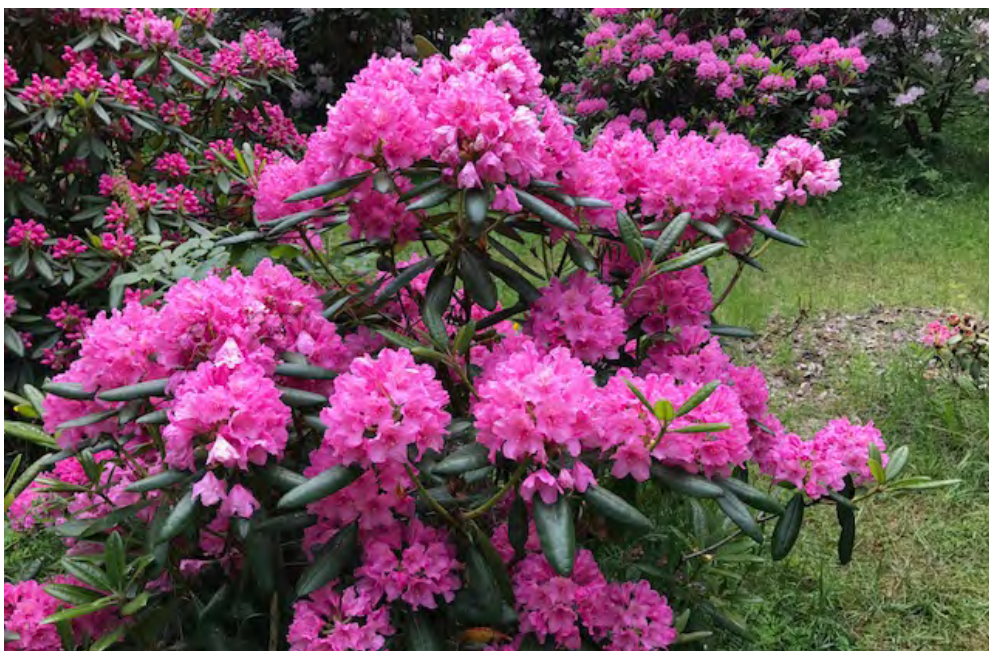
Tyypillisiä käyttäjiä ovat koirien ulkoiluttajat ja kuntoilijat. Lisäksi puistoa hyödyntävät toiminnassaan lähialueen päiväkodit ja koulut, joille metsäinen ympäristö muodostaa opetus- ja seikkailukohteen. Puistoa kiertää kilometrin mittainen juoksureitti, joka toimii talvisin Oulun kaupungin liikuntapalveluiden ylläpitämänä hiihtolatuksi.

Puistoon rakennetaan parhaillaan maankohoamismittaria, joka havainnollistaa Perämeren rannikolle tyypillisen maankohoamisilmiön. Vesiraajaan ulottuva mittari on noin 100 metriä pitkä ja 17 metriä korkea. Mitta-asteikko muodostuu 5000 vuoden ajanjaksosta.⁸⁹

89 Kela Pentti, haastattelu

102. Näkymä kunnallissairaalan kortteliin johtavalta puistotieltä. Vesitorni on tämän alueen maamerkki. Alueella on modernit katuvalaisimet. KUVA: Oulun kaupunki, asemakaavoitus Elina Jaara

103. Puiston pohjoisosassa on vuonna 2011 kokeiluna istutettu alppiruusu puisto. Kuva: Elsa Tuohino-Karjalainen

105. Tuiranpuiston palvelut ja liikennealueet on viitoitettu hyvin. Virkistysalueen opasteita on niukasti.

104. Alueen asukkaat ylläpitävät ruokintapaikkoja linnuille.

6.4 Puiston nykytila

Viimeisin hoitosuunnitelma on tehty vuonna 2007 ja se on toteutunut osittain. Sen mukaan puistoa hoidetaan sen alkuperäistä metsäistä luonnetta säilyttäen. Täysikasvuisia puita ei poisteta, mutta rehevöityneessä metsäpohjassa viihtyviä pihlajatiheikköjä poistetaan käsin raivaamalla. Vaihtelevat maastonmuodot ovat säilyneet, eikä puistossa ole tehty täyttöjä Tuirantien puoleista pysäköintipaikkaa lukuun ottamatta.

Puiston ajoteiden sijainnit vastaavat pääosin alkuperäisiä reittejä. Vain pääväylät ovat päällystettyjä ja niitä aurataan talvisin. Puistoteiden lomassa kulkee monimuotoinen polkuverkosto. Osa alkuperäisistä poluista on kasvanut umpeen, mutta esimerkiksi hermosairaalaan kiertävä ympyräpolku on palautettu alueen asukkaiden toimesta. Puiston valaistus on uusittu.

Tuiranpuiston alue on rajattu aidalla kolmeen suuntaan. Rakennusten palvelutoiminnot on viitoitettu hyvin, mutta virkistyskäytön opasteita on niukasti. Monelle kaupunkilaiselle puiston vapaa käyttö lienee edelleen epäselvää.

167. Tutranpuiston leikkipuisto kunnostettiin 2015.

5.5 Tuiran puiston rakennukset ja niiden käyttö

Nro	Alkuperäinen käyttö	Suunnittelija	Rakennettu	Kerrosala m ²	Suojelu	Peruskorjaus	Nykyinen käyttö
1.	Eristysoasto (os 3)	J.W. Miesmaa	1912	472	sr-5	2004	Weikonkoti
2.	Tarttuvatautisten osasto (os 4)	S.M. Schjerfbeck	1901	438	sr-5	2004	Schjerfbeck-koti
3.	Varastorakennus	S.M. Schjerfbeck	1901	89	sr-5	2004	Alkup. käytössä
4.	Ruumishuone	S.M. Schjerfbeck	1900	36	sr-5		Ei käytössä
5.	Laboratorio, pesutupa	S.M. Schjerfbeck	1900	239	sr-5		Ei käytössä
6.	Muuntamo			9			Alkup. käytössä
7.	Tuhkavarasto						Ei käytössä
8.	Ruokala, ylihoitajattaren	S.M. Schjerfbeck	1900	305	sr-5		Ei käytössä
9.	Jääkellari		1911				Ei käytössä
10.	Varastorakennus	S.M. Schjerfbeck	1900	90	sr-5		Alkup. käytössä
11.	Ulkovälinevarasto	Uki Arkkitehdit Oy	2005	32			Alkup. käytössä
12.	Yleisosasto (os 1)	S.M. Schjerfbeck	1900	597	sr-5	2000	Lassin päiväkot
13.	Puhelinkeskus	Ilpo Väisänen	2002	32			Alkup. käytössä
14.	Synnytyssairaala (os 5)	O.F. Holm	1926	1745	sr-2	2002	Mielenterveyspalve
15.	Varastorakennus	J.W. Miesmaa	1923	35	sr-2	2002	Alkup. käytössä
16.	Hermosairaala	Victor Sucksdorff	1909	708	sr-2	2002	Neuvola
17.	Ylilääkärin asunto	Victor Sucksdorff	1909	324	sr-2	1988	Ei käytössä
18.	Pesutupa	J.W. Miesmaa	1909	35	sr-5		Ei käytössä

6.6. Puiston rakennuksista yleisesti

Tuiranpuiston rakennukset ovat entisiä sairaalarakennuksia ja ne on sijoitettu paviljonkimaisesti puiston eri osiin. Rakennukset muodostavat kolme kokonaisuutta:

1-12 Kunnallissairaala on korttelin muotoon asemoitu kylämäinen rakennusryhmä 1900-luvun alusta.

13 Synnytyssairaala on sijoitettu tietoisesti erilleen muista sairaalarakennuksista. Se on valmistunut 1926.

15-18 Hermosairaalaan kuuluvat art nouveau-tyyliset hermosairaalan ja ylilääkärin talo sekä kaksi apurakennusta 1900-1920-luvuilta.

Pääosa Tuiranpuiston rakennuksista on peruskorjattu ja päivittäisessä käytössä. Vanhimpaan kortteliin kuuluvat ylihoitajattaren asuinrakennus, laboratorio, varasto ja ruumishuone ovat tällä hetkellä tyhjiillään ja pääsy niihin on estetty. Myös peruskorjattu ylilääkärin asunto on tällä hetkellä vailla käyttöä.

Rakennukset sisältävät useita kerrostumia koko käyttöhistorian ajalta. Niiden ulkoiset hahmot ovat kuitenkin säilyneet varsin pitkälle alkuperäisen kaltaisina. Sisätiloissa muutokset ovat suurempia. Ainoastaan Koskitien varrella sijainneet sairaalan asuinrakennukset on purettu.

Puistossa ei ole selkeää toiminnallista keskusaluetta. Sen luonne on leikkikenttää lukuun ottamatta puoli-julkinen.

Eristysoasto (os 3) Weikonkoti

Osoite: Kangaspolku 2

Rakennusvuosi: 1912

Suunnittelija: rakennusmest. J.W. Miesmaa

Rakennusmateriaali: Tiili, rapattu

Kerrosluke: 2

Kerrosala: 472 m²

Muutoksia: 1930, 1970, 2004

108. Weikonkodin asukkaiden harrastetila.

Ominaispiirteet

Rakennus on kaksikerroksinen, tiilirunkoinen ja muodoltaan epäsymmetrinen. Rakennustyyli edustaa jugendia, johon muutosten yhteydessä sekoitettu klassisistisia ja funktionalistisia muotoja. Sisäänkäynnin yhteydessä on 1970-luvulla rakennettu lasiseinäinen porrashuone, jonka alla on kellari. Rakennuksessa on vuonna 2004 rakennettu hissi.

Perustus on rakennuksen eteläpäädyssä lohkokiveä ja pohjoispäässä teräsbetonia. Julkisivurappauksen kerrosväliä korostava valkoinen nauha on alkuperäinen. Katto on monimuotoinen auma- ja satulakaton yhdistelmä. Räystäät ovat lyhyet. Vesikattomateriaalina on konesaumattu pelti. Koskitien suuntaan rakennuksen julkisivua hallitsee koko seinän mittainen parveke ja sinne johtavat loivat paloportaat. Rakennus on kytketty kaukolämpöverkkoon.

110. Moderni porrashuone on lisätty 1970-luvulla. Toisen kerroksen pyöreä ikkuna on harvoja säilyneitä Jugend-aiheisia yksityiskohtia.

114. Yllä julkisivu kaakkoon.

115. Alla julkisivu lounaaseen.

116. Alkuperäisen osan kivijalka on tehty luonnonkivistä.

117. Asunnot on ryhmitelty keskuskäytävän varrelle. Vasemmalla on 2004 peruskorjauksen yhteydessä asennettu hissi.

118. Porrashuoneen lasiseinästä avautuu näkymä Tuiranpuistoon.

Käyttötarkoitus

Rakennus tehtiin kunnallissairaalan eristysosastoksi, jossa hoidettiin tunnistamattomia tautitapauksia. Nykyisin rakennus on nimeltään Weikonkoti. Se tarjoaa kehitysvammaisille ohjattua asumista, tukiasumista, asumisvalmennusta ja tuen tarpeen arviointijaksoja. Asuntojen lisäksi rakennuksessa on asukkaiden yhteisiä huolto- ja koontumistiloja.⁹⁰

Säilyneisyys

Alkuperäinen suunnitelma on toteutettu rakennuspaikalle peilikuvana. Myöhemmin

⁹⁰ www.ouka.fi/oulu/vammaisuus/weikonkoti

rakennuksen ulkoinen hahmo on muuttunut merkittävästi. Vuonna 1930 siihen lisättiin toinen kerros kattojen lappeita loiventamalla. Samalla rakennusta jatkettiin pohjoispäädyssä. Muutoksen yhteydessä jugendille ominaiset muodot ja koristeaiheet menetettiin. 1970-luvun peruskorjauksessa huoneiden erilliset sisäänkäynnit poistettiin ja rakennukselle tehtiin moderni lasitettu porrashuone.

Ulkoarkkitehtuurissa alkuperäisyyttä edustavat osittain säilyneet moniruutuiset ikkunat ja kahteen kenttään jaettu julkisivurappaus. Sisätiloissa ei ole säilynyt alkuperäisiä materiaaleja, kalusteita eikä tunnistettavia kerrostumia.

Kulkutautiosasto (os 4) Schjerfbeck-koti

Osoite: Kangaspolku 2

Rakennusvuosi: 1901

Suunnittelija: arkkitehti S.M. Schjerfbeck

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluke: 1

Kerrosala: 438 m²

Muutoksia: 1938, 1967, 2004

119. Sisustuksessa on pyritty palauttamaan rakennuksen alkuperäistä henkeä. Huonekorkeus on säilynyt ja kookkaat ikkunat avaavat näkymiä puistoon.

Ominaispiirteet

Entinen tarttuvatautisten osasto edustaa tyyliltään 1800-luvun lopun uusrenesanssia. Hirsirunkoinen rakennus on yksikerroksinen ja sillä on tuulettuva alapohja ja ullakko. Katettu pääsisäänkäynti avautuu sisäpihalle rakennuksen keskeltä. Myös rakennuksen päädyissä on sisäänkäynnit.

Perustus on lohkottua luonnonkiveä. Julkisivulaudoitus on jaettu listoituksella kolmeen kenttään, joista ylimmän laudoitus on pystysuuntainen. Rakennuksessa on kookkaat T-puitteiset ikkunat. Kattomuoto on pitkäpästäinen aumattu harjakatto, jonka katteena on konesaumattu teräspelti. Rakennuksessa on koneellinen ilmanvaihto ja se on liitetty kaukolämpöverkkoon.

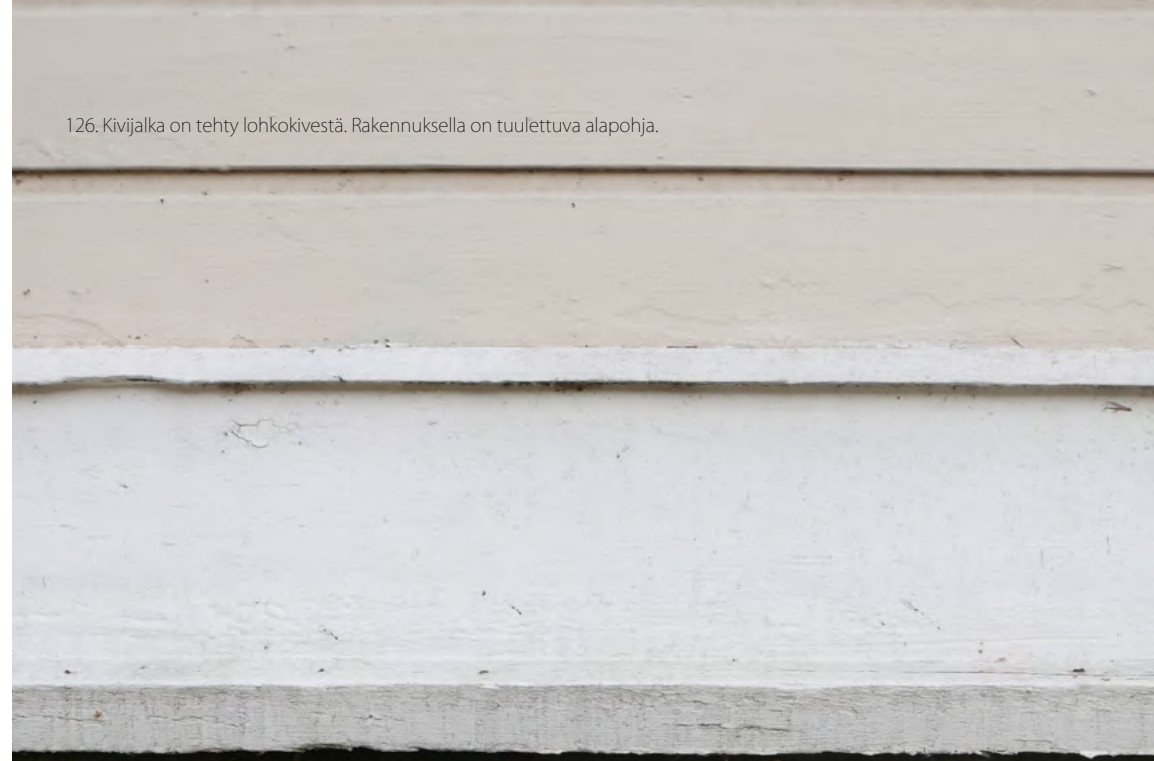
120. Pihan puolen julkisivu on säilynyt alkuperäisen kaltaisena. Suurin muutos on kahden erillisen sisäänkäynnin yhdistäminen ja sijoittaminen rakennuksen keskelle vuonna 1938.

124. Yllä julkisivu koilliseen.

125. Alla julkisivu luoteeseen.

126. Kivijalka on tehty lohkokivistä. Rakennuksella on tuulettuva alapohja.

127. Keskuskäytävä on tehty vuonna 1967. Käytävän paikalla sijainneet pystyuunit poistettiin tuolloin.

128. Tapetit ja helmiponttikatto on toteutettu 1900-luvun alun tyyliä mukaillen.

Käyttötarkoitus

Entisellä tarttuvatautisten osastolla hoidettiin kurkkumätä- ja tulirokkopotilaita. Nykyisin siinä toimii kehitysvammaisten autettua asumista tarjoava Schjerfbeck-koti. Oulun kaupungin ylläpitämän toiminnan tavoitteena on auttaa aikuisia ja ikääntyviä kehitysvammaisia asumisessa, ylläpitää ja kehittää heidän kuntoaan ja elämisen taitoja. Yksikkö toimii tiiviissä yhteistyössä viereisen Weikonkodin kanssa.⁹¹

Säilyneisyys

Rakennuksen ulkoinen hahmo on säilynyt ominaispiirteiltään pitkälti alkuperäisenä,

91 www.ouka.fi/oulu/vammaisuus/schjerfbeck-koti

vaikka rakennukseen on tehty useita muutoksia. Viimeisimmässä peruskorjauksessa on pyritty palauttamaan rakennuksen alkuperäistä henkeä sisätiloihin. Säilyneitä kerrostumia kuten väliovia ja alakattoja on kunnostettu.

Kaksiosainen sisäänkäynti yhdistettiin ja muutettiin rakennuksen keskelle vuonna 1938. Vuonna 1967 rakennukseen tehtiin keskuskäytävä ja jäljelle jääneet pystyuunit poistettiin vuonna 1971 paloturvallisuusmuutosten yhteydessä. Vuonna 2004 pintamateriaalit ja ikkunat uusittiin. Ullakolle tehtiin lisäeristys ja sinne sijoitettiin ilmanvaihtolaitteistoja. Päätykuisteille rakennettiin tekniset tilat. Katolla savupiiput ovat vaihtuneet koneellisen ilmanvaihdon hormeiksi.

Varasto

Osoite: Kangaspolku 2

Rakennusvuosi: 1901

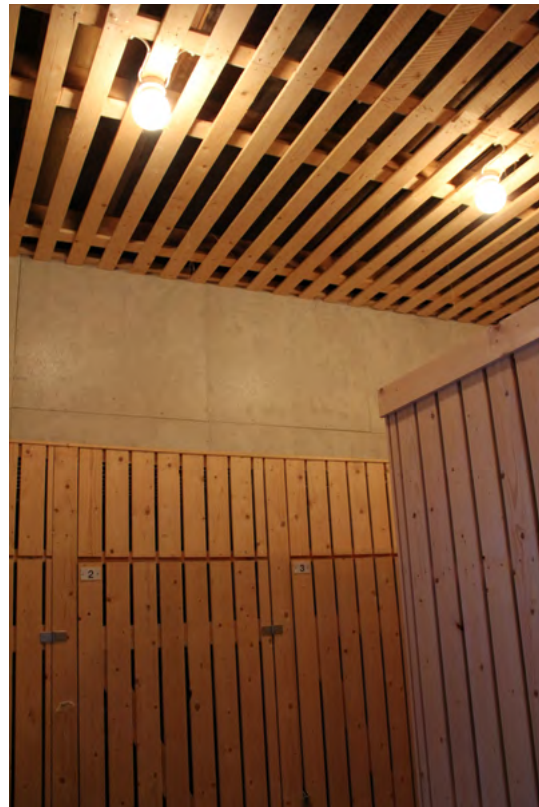
Suunnittelija: arkkitehti S.M. Schjerfbeck

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluku: 1

Kerrosala: 89 m²

Muutoksia: 2004

129. Varastorakennus on ulkoiselta hahmoltaan alkuperäisen kaltainen. Sisäpuolella on varastot on palo-osastoitu levyttämällä

Ominaispiirteet

Kylmä varastorakennus on osa kunnallissairaalan alkuperäistä kokonaisuutta. Osittain hirsirunkoinen rakennus on pystytetty yhtenäisen lohkokiviperustuksen päälle. Rakennusmassa on korkea ja sen julkisivut on vuorattu vaakalaudoituksella. Kattomuotona on loiva satulakatto ja katemateriaalina on konesaumattutu kattopelti.

Käyttötarkoitus

Entistä halkovajaa käytetään Schjerfbeck-kodin ulkovarastona. Länsipäädysä on huoneistokohtaisia varastokomeroita ja itäpäädysä yhteinen liikuntavälinevarasto.

Säilyneisyys

Varastorakennuksen ulkoinen hahmo on säilynyt lähes alkuperäisenä. Länsipäättyyn on lisätty ovilla suljettava jätekatos ja sen viereinen sisäänkäynti on poistettu. Yliset ja niille mahdollisesti johtaneet luukut on poistettu. Sisäpuoliset seinät on palosuojattu rakennuslevyillä. Alapohjaan on valettu uusi betonilaatta.

131. Varastorakennuksen pääjulkisivu on pelkistetty. Listat ja yläluukut puttuivat.

Ruumishuone (kappeli)

Rakennusvuosi: 1900

Suunnittelija: arkkitehti S.M. Schjerfbeck

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluvu: 1

Kerrosala: 36 m²

Muutoksia: ei

132. Ruumishuone koillisen suunnasta.

133. Rakennuksen lohkokiviperustusta.

Ominaispiirteet

Ruumishuone on korkea ja ryhdikäs hirsirakennus. Se on pystytetty laskevaan rinteeseen lohkokiviperustuksen päälle. Rakennuksessa on lautaverhoillut julkisivut, joiden yksityiskohtina toimivat veistetyt listat ja kerrotut pielilaudat. Ikkunat ovat rakennuksen kokoon nähden suuret. Rakennuksessa on satulakatto, jonka katemateriaalina on kolmiorimahuopa. Sisätilat jakaantuvat eteiseen ja kahteen huoneeseen. Rakennuksessa on peltikuorinen pystyuuni sekä sähköllä toimivat lämmittimet.

Käyttötarkoitus

Rakennus ei ole käytössä. Se on toiminut aiemmin ruumishuoneena ja laboratoriona.

Säilyneisyys

Rakennuksen alkuperäiset ominaispiirteet ja rakenneosat ovat varsin hyvin säilyneet. Myöhemmät kerrostumat erottuvat selvästi ja ne ovat poistettavissa.

135. Ruumiishuoneen pääsisäänkäynti avautuu sisäpihalle. Ovet ja ikkunat on levytetty ilkkivaltaa vastaan.

136. Ruumishuoneessa on järjestetty vainajien muistotuokioita. Vainajia voitiin säilyttää tiloissa vain talvisin.

137. Alkuperäiset rakennusosat ovat paksujen maalikerrosten peittämiä.

138. Julkisivu kaakkoon.

139. Itäisivu portaan jottavat erilliseen huoneeseen, joka on toiminut myös laboratoriona.

Laboratorio ja vesitorni

Rakennusvuosi: 1900

Suunnittelija: arkkitehti S.M. Schjerfbeck

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluvu: 1 + vesitorni

Kerrosala: 239 m²

Muutoksia: 1908, 1931, 1967 ja 1972

140. Puiet konsolit kannattelevat kattotasannetta.

141. Julkisivu länteen.

142. Julkisivu taakse

143. Julkisivu länteen. Edessä on pesulan aputiloja.

Ominaispiirteet

Uusrenesanssin hengessä tehty talousrakennus muodostuu kahdesta osasta. Yksikerroksinen laboratoriorakennus on hirsirunkoinen ja sen jatkeella on tiilirunkoinen vesitorni. Vesitornin alakerrassa on pesula. Perustus on lohkokiveä. Julkisivut on jaettu listoituksella kolmeen kenttään, joista alin ja ylin on pysty-laudoitettu. Katot ovat loivat ja ne on aumattu päädyistä. Katemateriaalina on konesaumattutu pelti. Laboratorioon on kaksi sisäänkäyntiä ja pesutupaan kolme. Vesitorni on sileäksi rapattu ja sen laella on koristeellinen tasanne. Rakennuksen länsisivulla on matalia pulpettikattoisia aputiloja. Pieni kellari on itä-päädyssä. Rakennuksessa on sähkölämmitys ja painovoimainen ilmanvaihto.

145. Arvokkaita alkuperäisiä rakennuksia on säilynyt, mutta ne tarvitsevat varsin pian kunnostusta. Rakennusta sivuavan tien pinta on noussut lattian tasalle.

146. Ilmeikäs vesitorni on Tuuranpuiston maisemallinen dominanssi.

147. Röntgenlaitteisto jäi jäljelle 1990-luvun sairaalamuseohankkeesta.

148. Sisäänkäynti on säilynyt alkuperäisenä.

149. Sisätiloissa on runsaasti kerrostumia sadan vuoden ajalta. Ne ovat tunnistettavissa ja tarvittaessa poistettavissa.

Käyttötarkoitus

Rakennus ei ole käytössä. Se on toiminut aiemmin pesulana, laboratoriona, asuntona ja taloustoimistona. Viimeksi sitä on käytetty röntgenhuoneena ja varastona.

Säilyneisyys

Rakennuksessa on useita kerrostumia, jotka on tunnistettavissa ja ajoitettavissa kunnallissairaalan vaiheisiin. Rakennuksen hahmo ja julkisivujen keskeiset ominaispiirteet ovat säilyneet vuonna 1908 tehdyn vesitornin korotuksen jälkeen muuttumattomina. Alkuperäisiä rakennusosia ovat ulko-ovet, katokset sekä ikkunat. Niiden säilyminen edellyttää toimenpiteitä.

Suurimmat tilamuutokset on tehty vuonna 1931, jolloin taloudenhoitaja muutti rakennukseen asumaan ja pitämään toimistoa. Tiloja ja niiden käyttötarkoituksia muutettiin perusteellisesti ja lisätilaa rakennettiin pesutupaan ja ullakolle. Vuonna 1967 rakennukseen tehtiin röntgentilat.

Rakennusta ei olet peruskorjattu. Sen vuoksi sisätiloissa on säilynyt kerrostumia sadan vuoden ajalta. Ne ovat itsessään kiinnostavia ja kuvastavat terveydenhoidon käytänteiden sekä rakennusmateriaalien ja sisustustyylien kehitystä.

Muuntamo (ja tuhkarasto)

Rakennusvuosi: ei tiedossa

Suunnittelija: ei tiedossa

Rakennusmateriaali: tiili ja betoni

Kerrosluku: 1

Kerrosala: 9 m²

151. Muuntaja laboratorion suunnasta.

150. Monoliittinen tuhkarasto on valettu kahdessa osassa.

152. Takajulkisivut

Ominaispiirteet

Tiilirunkoinen muuntamo ja teräsbetonista valettu tuhkarasto sijaitsevat rinnakkain laboratorion takana. Muuntamo toimii edelleen alueen sähkökeskuksena. Se on betoniperustalle muurattu ikkunaton rakennus, jolla on rapatut julkisivut ja pitkäräystäinen katto. Rakennukseen on kaksi sisäänkäyntiä. Tuhkarasto on monoliittinen betonirakennus, jonka katto on valettu puolipyöreään muotoon. Muuntajan leijuva levykatto ja tuhkaraston tynnyrimäinen betonikatto muodostavat yhdessä mielenkiintoisen parin.

Käyttötarkoitus

Muuntamo on alkuperäisessä käytössä. Tuhkarasto on tyhjä.

Säilyneisyys

Rakennukset ovat säilyneet lähes alkuperäisinä. Muuntamon kylkeen on tehty sähkökaappi ja sen peltikatto on uusittu. Tuhkarasto on muuttumaton.

154. Rakennukset muodostavat yhdessä mielenkiintoisen parin.

Jääkellari

Rakennusvuosi: 1911

Suunnittelija: ei tiedossa

Rakennusmateriaali: kivi ja puu

Kerrosluku: 1

Kerrosala: 12 m²

155. Sivulle tehty sisäänkäynti on pelkkä luukku.

Ominaispiirteet

Kellarissa on kaksi huonetta, joilla on omat sisäänkäynnit. Suuremmissa kellarihuoneessa on puurakenteinen etuhuone. Maamassojen peittämältä kummulta kohoaa metallinen tuuletushormi.

Käyttötarkoitus

Kellari ei ole käytössä. Jääkellari kuuluu kunnallissairaalan alkuperäiseen rakennusryhmään, jossa se toimi kylmäsäilytystilana ja leikkauksissa tarvittavien jäiden varastona.

Säilyneisyys

Kellari on muodoltaan alkuperäinen. Sen puurakenteita on uusittu.

156. Suurempaan kellarihuoneeseen on tehty puinen etuhuone.

Ylihoitajattaren asunto (keittiö ja ruokala)

Rakennusvuosi: 1900

Suunnittelija: arkkitehti S.M. Schjerfbeck

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluvu: 1 + kellari + ullakko

Kerrosala: 305 m²

Muutoksia: 1925 ja 1937

157. Leipomohuone nykytilassa. KUVA: Ida Mustamaa

Ominaispiirteet

Ylihoitajattaren asunto on osa sairaala-alueen vanhinta kokonaisuutta. Hirsirunkoinen rakennus on pystytetty luonnonkiviperustukselle. Julkisivujen laudoitus ja listoilla tehdyt yksityiskohdat noudattavat kunnallissairaalan rakennusten niukasti koristeltua uusrenesanssityyliä. Harjakatto on päädyissä aumattu ja sen keskellä on satulakattainen poikkiharja. Vesikattomateriaalina on konesaumattu pelti. Savupiiput ovat muodoltaan alkuperäisiä. Kolme katettua sisäänkäyntiä avautuvat sisäpihan puolelle. Rakennuksella on täysikokoinen kellari, jonne kuljetaan rakennuksen päädystä. Rakennuksessa on sähkölämmitys ja painovoimainen ilmanvaihto.

159. Ylihoitajattaren asunto on ulkoiselta tyylipiirteiltään alkuperäinen, vaikka sen muotoa on muutettu. Rakennuksen säilyminen edellyttää toimenpiteitä.

160. Pääsisäänkäynti sijaitsee rakennuksen keskellä. Sen yläpuolelle rakennettiin vuonna 1925 palvelijan asunto.

162. Rakennuksen taakse tehtiin ruokalan laajennus vuonna 1937.

161. Itäpäätyä on laajennettu vuonna 1937, jolloin sinne tehtiin asunnot ylihoitajattarelle ja emännälle.

163. Yksityiskohta kivijalan ja puurungon liitoksesta.

164. Rakennuksessa on vuonna 1937 rakennettu täysikokoinen kellari, jonne on suora sisäänkäynti rakennuksen takaa. Kuva: Ida Mustamaa

165. Ruokala rakennuksen laajin yhtenäinen tila. Teräskuoriset pystyuunit ovat säilyneet. Kuva: Ida Mustamaa

Käyttötarkoitus

Rakennus ei ole käytössä. Se on toiminut aiemmin asuntona, sairaalan keittiönä ja ruokalana sekä viimeksi kiinteistönhoitajien varastotilana ja tukikohtana.

Säilyneisyys

Rakennusta laajennettiin vuonna 1937, jolloin itäpäätyyn tehtiin keittäjän ja ylihoitajattaren asunnot ja keittiötä laajennettiin pohjoissivulle. Samalla rakennukseen tehtiin täysikokoinen kellari. Poikkiharjan kohdalla on vuonna 1925 rakennettu vinttihuone. Keittiötä on ajantasaisesti vuoteen 1978 saakka, jolloin sen käyttö sairaalakeittiönä lopetettiin.

Rakennuksen keskeiset tyylipiirteet ovat säilyneet huolimatta ulkoista hahmoa muuttaneesta laajennuksesta. Julkisivun listoitukset, ulko-ovet ja katokset ovat säilyneet. Myös vesikaton muutokset on toteutettu alkuperäistä muutokieltä seuraten. Ikkunat ja ulko-ovet ovat alkuperäisiä tai niitä vastaavia. Sisätiloissa on säilynyt alkuperäisiä rakennusmateriaaleja, välivoivia ja pystyuuneja.

Runsaat kerrostumat ja niiden kautta näkyvä muutoshistoria kertovat kunnallissairaalan toimintaan olennaisesti kuuluneista huollon tehtävistä sekä sairaalan henkilökunnan arjesta sadan vuoden ajalta.

Varastorakennus

Rakennusvuosi: 1900

Suunnittelija: arkkitehti S.M. Schjerfbeck

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluvu: 1 + ylinen

Kerrosala: 90 m²

Muutoksia: ei tiedossa

166. Varastorakennus idän suunnasta

167. Takaosa, josta on purettu pitkä poikittainen liiteri.

168. Ulkokuoneet ovat palaneet ja romahtaneet.

169. Rakennus on rankarunkoinen, vain tallin seinät on hirrestä.

Ominaispiirteet

Keittiön ja renkien käyttämä varastorakennus on korkea, pitkä ja kapearunkoinen apurakennus, jossa on hirsistä ladottu ja tarvittaessa lämmitettävä talli. Muut ulkoseinät ovat rankarunkoisia ja niitä peittää vaakalautavuoraus. Rakennuksella on yhtenäinen kivijalka. Varaston satulakatto on päällystetty kolmiorimahuovalla ja katolla on kaksi puista tuuletushormia. Rakennuksen keskellä on ollut läpi ajettava talli ja päädyissä varastohuoneita. Varaston ylisille johtaa neljä luukkua. Rakennuksen takaseinällä on kaksi ulkokuonetta, jotka ovat romahtaneet.

Käyttötarkoitus

Rakennusta käytetään kylmänä varastotilana. Se on toiminut taloustarvikkeiden varastona ja hevostallina. Rakennuksen takana on ollut pitkä poikittainen rimaseinäinen halkoliiteri ja käymälät.

Säilyneisyys

Varastorakennuksen alkuperäinen rakenne ja keskeiset tyylipiirteet ovat säilyneet. Ovet ja luukut ovat mahdollisesti alkuperäisiä. Rakennuksen takana on ollut pitkä siipiosa, jossa oli harvaliiteri ja koksivarasto. Myöhemmin sen tilalle rakennettiin ulkokuoneet, jotka ovat lähes romahtaneet. Rakennus on painunut tien pinnan alapuolelle.

171. Varastokennus on toiminut tallina, talousvarastona ja ajoneuvosuojana. Sen keskellä on ollut läpiajettava sola.

Ulkovälinevarasto (päiväkoti)

Rakennusvuosi: 2005

Suunnittelija: Uki-arkkitehdit Oy

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluku: 1

Kerrosala: 32 m²

Muutoksia: ei

172. Varaston itäpääty

173. Julkisivu pohjoiseen

Ominaispiirteet

Moderni puurunkoinen pihavarasto on rakennettu maavaraistalle betonilaatalle. Rakennus on harjakattoinen ja sen julkisivumateriaalina on käytetty vaakalaudoitusta sekä julkisivurimaa. Varastossa on kaksi sisäänkäyntiä ja nauhamaiset yläikkunat.

Käyttötarkoitus

Päiväkodin kylmä vaunu- ja ulkovälinevarasto.

Säilyneisyys

Rakennuksen alkuperäiseen muotoon ei ole tehty muutoksia.

175. Ulkovaraston vieressä on 2000-luvulla rakennettu jäteaitaus, jolle on myöhemmin rakennettu seinät ja katto.

Yleisosasto (Lassin päiväkoti)

Osoite: Koskitie 23

Rakennusvuosi: 1900

Suunnittelija: arkkitehti S.M. Schjerfbeck

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluvu: 2 + kellari

Laajuus: 597 m²

Muutoksia: 1928, 1968, 1988, 2000, 2005 ja 2014

176. Entisiä potilashuoneita on avattu keskikäytävälle. Pintamateriaalit on valittu päiväkodin tarpeiden mukaisesti.

Ominaispiirteet

Kunnallissairaalan yleisosasto oli alunperin yksikerroksinen ja se toteutettiin piirustuksista poiketen satulakattoisena. Vesikattomateriaalina on konesaumattu pelti. Rakennuksen perustus on luonnonkiveä ja pientä kellaria lukuun ottamatta alapohja on tuulettuva. Hirsirunko on vuorattu laudoituksella, jonka vaakalistoitusta jakaa kolmeen osaan. T-puitteiset ikkunat ovat kookkaita ja toistuvat tiheässä tasarytmisessä. Rakennuksen aumakattoinen keskiosa on runkoa leveämpi ja korkeampi. Toisessa kerroksessa on toimistohuoneita. Rakennuksessa on sähkölämmitys.

Käyttötarkoitus

Rakennuksessa toimii Oulun kaupungin omistama Lassin päiväkoti. Alunperin se toimi sairaalan yleisosastona, jossa on suoritettiin myös leikkauksia. Yläkerrassa on ollut asuinhuoneita ja toimistoja. Ennen nykyistä käyttöä rakennuksessa toimi vanhusten vuodeosasto.

177. Rakennus lännestä katsottuna. Päätykolmiossa on koristeellinen puuleikkaus.

178. Etupihalle on tehty pitkä pyörätuoliliiska. Sisäänkäynnin muutoksessa ikkuna ja ulko-ovi ovat vaihtaneet paikkaa.

180. Ikkunoiden yläpuolen koristeaiheet on palautettu.

179. Yläkertaa otettiin käyttöön 1920-luvulla. Kerrostumasta on jäljellä kuvassa näkyvät yläkaide.

181. Etujulkisivu luoteesta. Rakennusta kiertää päiväkodin matala puuaita.

182. Entiset potilashuoneet toimivat nykyisin leikkihuoneina. Korkea ja valoisa ryhmähuone on entinen leikkaussali.

183. Molemmat päädyt ovat säilyneet ullakkona. Lisäeristys on tehty vuonna 2014.

Säilyneisyys

Rakennuksen keskiosaan on vuonna 1928 tehty klassishenkinen laajennus ja korotus. Rakennuksen päätyihin on lisätty joen suuntaan avautuvat parvekkeet. Vuonna 1968 rakennukseen tehtiin keskikäytävä ja puuunit poistettiin sen tieltä.

Rakennuksen ulkoarkkitehtuuri on keskiosan muutoksesta huolimatta edustava oman aikakautensa sairaalarakennus. Vuonna 2000 valmistuneessa peruskorjauksessa on säilytetty ja palautettu alkuperäisiä yksityiskohtia kuten ikkunoiden yläpuoliset koristemaalauksia ja päätykoristeet. Alkuperäiseen ulkoarkkitehtuuriin on lisätty pyörätuoliluiska sekä päiväkodin pihaa rajaava aita.

Sisätiloissa suurimmat muutokset on tehty jo sairaalatoiminnan aikana. Kerrostumia ei ole merkittävästi näkyvissä. Huonetilat ovat korkeita ja suurista ikkunoista tulee niihin runsaasti luonnonvaloa. Molemmissa päädyissä on suuret ullakot. Niihin on tehty lisäeristys, mutta muutoin ne ovat säilyneet lähes alkuperäisinä.

Puhelinkekus

Osoite: Tuirantie 7

Rakennusvuosi: 2002

Suunnittelija: arkkitehti Ilpo Väisänen

Rakennusmateriaali: Tiili ja betonielementti

Kerrosluku: 1 + kellari

Laajuus: 32 m²

Muutoksia: alkuperäinen osa 1960-luvulta

184. Vanha tiilirunkoinen puhelinkekus on lietty osaksi uutta keskusta. Sen tiiliseinät on suojattu teräsritilällä.

Ominaispiirteet

Oulun Puhelin Oy:n rakennuttama Tuirantien Puhelinkekus sijaitsee kaupunkikuvallisesti keskeisellä paikalla Tuiranpuiston koilliskulmassa. Rakennuksen maanpäällinen osa on yksikerroksinen ja osa tiloista sijaitsee maanpinnan alapuolella. Paikalla on sijainnut 1950-luvulla rakennettu pieni punatiilinen puhelinkekus, jonka kylkeen betonielementtirunkoinen laajennus on tehty. Rakennuksella on loiva katkaistu harjakatto. Rakennustyyli edustaa 2000-luvun modernismia.

Käyttötarkoitus

Puhelinkekus.

Säilyneisyys

Alkuperäinen kekus on päällystetty teräsritilällä, joka kätkee vanhat tiilijulkisivut mutta suojaa niitä ilkivalta. Laajennuksen yhteydessä kokonaisuudelle on rakennettu uusi katto. Laajennusosaan ei ole tehty muutoksia.

185. Puhelinkeskus on keskeisellä paikalla Tuiranpuiston koilliskulmassa.

Synnytyssairaala (os 1) Mielenterveysyksikkö

Osoite: Tuirantie 7

Rakennusvuosi: 1925

Suunnittelija: arkkitehti O.F. Holm

Rakennusmateriaali: Hirsirunko, rapattu

Kerrosuku: 2 + kellari

Laajuus: 1745 m²

Muutoksia: 1928, 1947, 1968, 1978, 1982 ja 2002

186. Käytävissä on pyritty jatkamaan 1920-luvun sairaalarakennuksen henkeä.

Ominaispiirteet

1920-luvun klassisismia edustavassa synnytyssairaalassa on kaksi kerrosta ja kellari. Rakennus on hirsirunkoinen ja sen ensimmäisen kerroksen julkisivut on rapattu muistuttamaan kivitaloa. Myös perustus on rapattu ja rustikoitu jäljittelemään luonnonkiveä. Toinen kerros on rakennettu vaihteittain ja sen ikkunat on upotettu monilappeisen taitekaton muotoihin. Sisäpihan suuntaan toisen kerroksen julkisivu on pystypaneloitu ja erotettu rapatusta kerroksesta vahvalla vaakalistalla. Rakennuksessa on kookkaat moniruutuiset ikkunat.

Sisätiloissa on kahden kerroksen korkuinen keskusaula, jonka ulkoseinä muodostuu värikkäistä moniruutuisista ikkunoista. Aulassa on myös funktionalistinen kerrostuma. Molemmissa kerroksissa on keskuskäytävän varrelle sijoitettuja toimistohuoneita ja vastaanottotiloja. Kellarissa on vuonna 2002 rakennettu väestönsuoja ja varastoja. Rakennus on liitetty kaukolämpöverkkoon ja siinä on koneellinen ilmanvaihto.

187. Synnytysairaalan rakennus on kaupunkikuvallisesti keskeisellä paikalla.

188. Keskusaulan ikkunasommitelma.

190. Pääsisäänkäynnin yläpuolella on moderni parvekkeen ja katoksen yhdistelmä.

189. Eteläpäädyn kattohuoneistoon on rakennettu asuinhuoneita sairaanhoitajille.

191. Hirsirunkoisen rakennuksen julkisivut on rapattu muistuttamaan kivirakennusta.

192. Kokontumistila on ikkunaerkerissä, joka on alunperin toiminut synnytysalaina.

193. Moniruutuisista ja värikkäistä ikkunoista muodostettu seinä sävyttää funkkishenkistä keskusaulaa.

Käyttötarkoitus

Rakennuksessa toimii Oulu kaupungin mielenterveyspalveluyksikkö. Alunperin rakennus toimi synnytysaalana. Myöhemmin sen tiloissa on toiminut työterveysasema, ehkäisyneuvola sekä vanhusten vuodeosasto.

Säilyneisyys

Muutoksista huolimatta rakennus on ulkoarkkitehtuurin osalta ehyt 1920-luvun klassismin edustaja. Hirren päälle tehty julkisivurappaus ja siinä käytetyt tähtimäiset tiilikorokkeet ovat rakennusteknisesti kiinnostavia kuten myös sisäpuolelle tehty tikkurappaus. Ikkunoita ja ovia on uusittu eri vuosikymmenien korjausten yhteydessä. Viimeisimmässä vuoden 2002 peruskorjauksessa sisätiloja on korjattu alkuperäistä henkeä tavoitellen. Ajallisia kerrostumia edustavat funkkishenkinen keskusaula ja toiseen kerrokseen tehdyt asuinhuoneet. Pääsisäänkäynnin yhteyteen teräksestä rakennettu katoksen ja parvekkeen yhdistelmä poikkeaa rakennuksen tyylistä.

Hermosairaalan varasto

Osoite: Tuirantie 5

Rakennusvuosi: 1923

Suunnittelija: rakennusmest. J.W. Miesmaa

Rakennusmateriaali: puu

Kerrosluku: 1

Kerrosala 36 m²

Muutoksia: 2002

194. Varaston luoteesta.

195. Sisätila on korkea ja sen rakenteet ovat näkyvissä.

Ominaispiirteet

Varstorakennuksen arkkitehtuuri jäljittelee viereisen hermosairaalan värejä ja tyylipiirteitä. Se on yksityiskohdiltaan päärakennusta niukempi, ikkunaton ja kylmä rakennus. Sisätila on korkea ja rakennuksen puurankainen runko on näkyvissä. Rakennuksella on taitekatto, jonka katemateriaalina on konesaumattu pelti.

Käyttötarkoitus

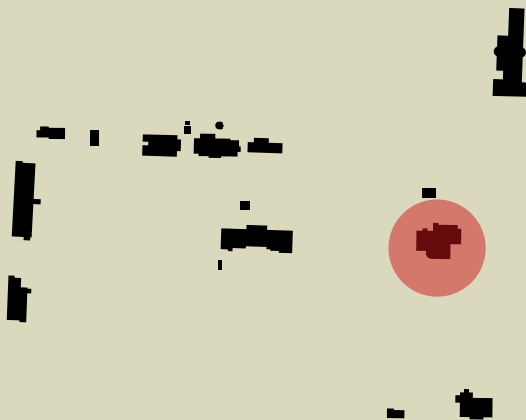
Varasto. Rakennus on toiminut aiemmin halkovarastona.

Säilyneisyys

Rakennus on ulkoiselta hahmoltaan alkuperäinen. Etujulkisivuun on lisätty sivuovi. Myös päätyjen tuuletusritilät ovat myöhempiä lisäyksiä. Vesikate on vastikään uusittu.

197. Varasto hermosairaalan suunnasta.

Hermostautisten sairaala

Osoite: Tuirantie 5

Rakennusvuosi: 1909

Suunnittelija: arkkitehti Victor Sucksdorff

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosluvu: 2

Kerrosala: 708 m²

Muutoksia: 1973, 1978 ja 2001

198. Ikkunanäkymä toisen kerroksen parvekkeelle.

Ominaispiirteet

Hermostautisten sairaalan rakennus edustaa 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen art nouveau -arkkitehtuuria, jonka vaikutteet juontavat Keski-Eurooppaan. Tyylistä käytetään myös nimitystä Jugend. Rakennus on kaksikerroksinen, hirsirunkoinen ja muodoltaan epäsymmetrinen. Sen pääjulkisivu avautuu etelään. Kattomuotona on monisivuinen taitekatto, jonka lappeet on päällystetty kaksiuraisella kattotiilillä. Julkisivun puuverhoilu on jaettu vaakalistoilla kolmeen osaan, joista alin on pystyaukko.

Rakennus on kokonaisteos, johon kuuluvat myös sisustus ja kalusteet. Tunnusomaisia piirteitä ovat pitkät pyöristetyt savupiiput, koristeelliset parvekkeet sekä suuret ruutuikkunat. Rakennuksessa on graniittiperustus ja näyttävät graniittiportaat. Alapohja on pääosin tuulettuva lukuun ottamatta kappaholvattuun kellariin sijoitettua lämmityshuonetta. Itäpäädyssä on ensimmäisen kerroksen parvekkeelle johtava pyörätuoliluiska. Rakennus on liitetty kaukolämpöverkkoon ja siinä on koneellinen ilmanvaihto.

Käyttötarkoitus

Rakennuksessa toimii Tuiran lastenneuvola. Se rakennettiin hermostautisten sairaalaksi, jonka jälkeen se on toiminut päiväsairalana. Yläkerta on käytetty toimistotiloina ja siellä on toiminut myös apteekki.

200. Rakennus on monimuotoinen ja sommitelultaan epäsymmetrinen. Lukuisat parvekkeet ja suuret maisemaikkunat tarjosivat hermosairaalan potilaille yhteyden ympäröivään sairaalapuistoon.

201. Pääportaat on tehty punaisesta graniitista.

203. Julkisivu .etelään. Terrassille on rakennettu parvekkeiden tyyliä noudattava pyörätuoliluiska.

202. Julkisivu itään.

204. Julkisivu pohjoiseen.

205. Sisäportaan kaide, valaisimet ja kansallisromanttiset kaakeliuunit ovat osa rakennuksen muodostamaa kokonaisteosta.

Säilyneisyys

Hermosairaalan rakennus on aikakaudelle tyypillinen kokonaisteos ja sellaisena hyvin säilynyt. Ulkoarkkitehtuuri on lähes alkuperäinen. Sisätiloissa on säilynyt kansallisromanttiset kaakeliuunit, valaisimia, alakattoja, välivoivia ja seinäpanelointeja. Myös irtaimistoa on säilynyt.

Ylilääkärin asunto

Osoite: Tuirantie 1

Rakennusvuosi: 1909

Suunnittelija: arkkitehti Victor Sucksdorff

Rakennusmateriaali: Puu

Kerrosuku: 2

Kerrosala: 324 m²

Muutoksia: 1971, 1975 ja 1988

206. Rakennuksen sisätiloissa on säilynyt valkoisia kaakeliuuneja. Huoneiden alkuperäiset materiaalit ovat peittyneet 1975 ja vuoden 1988 korjausten yhteydessä.

Ominaispiirteet

Ylilääkärin asunto on rakennettu samanaikaisesti viereisen hermosairaalan kanssa. Se edustaa samaa 1900-luvun vaikutteiltaan keskieurooppalaista art nouveau-arkkitehtuuria. Arkkitehtuurin muotokieli on rikas, mutta koristeaiheita on käytetty hillitysti.

Rakennus on kaksikerroksinen ja hirsirunkoinen. Se on muodoltaan kahden suorakaiteen muodostama risti. Pääjulkisivu avautuu etelään. Kattomuotona on monisivuinen taitekatto, jonka lappeet on päällystetty kaksiruusuisella kattotiilellä. Julkisivut on puuverhoiltu ja niitä rytmittää vaakalistoitus sekä suunnaltaan vaihteleva panelointi. Ikkunat ovat jugend-tyylille tyypilliset kookkaat ja moniruutuiset.

Alapohja on pääosin tuulettuva pienehköä kellaria lukuun ottamatta. Kellarin katossa on kappaholvi. Rakennuksessa on koneellinen poistoilmanvaihto ja se on liitetty kaukolämpöverkkoon Hermolan kautta. Parvekkeita on useita ja ne avautuvat eri suuntiin. Pihalla on pyöreä huvimaja.

208. Julkisivu lounaaseen

210. Julkisivu koilliseen.

209. Länsisivulle on rakennettu pyörätuoliluiska 1988.

211. Ikkunat ovat alkuperäiset.

212. Näkymä portaikkoon. Kattovalaisimet ovat 1980-luvun kerrostumaa.

213. Ullakko on säästynyt suurilta muutoksilta.

214. Ensimmäisessä kerroksessa on valkoisia kaakeliuuneja. Toisessa kerroksessa on peltikuorinen pystyuuni.

Käyttötarkoitus

Rakennus ei ole käytössä. Se on alunperin rakennettu lääkärin asunnoksi, jona se palveli 1970-luvulle asti. Myöhemmin sen tiloissa on toiminut kotisairaahoito, lääkäripäivystys, rokotuspoliklinikka, neuvola, vanhus-ten päiväkeskus ja kuntoutuskeskus. Viimeisin toimija oli mielenterveystyön kriisikeskus.

Säilyneisyys

Ylilääkärin talon ulkoarkkitehtuuri ja ulkovaipan rakennusosat ovat hyvin säilyneet. Muutokset ovat vähäisiä ja ne on toteutettu alkuperäisyyttä kunnioittaen. Sisätiloissa säilyneisyys ei ole samaa tasoa. Rakennuksen lämmöneristystä on parannettu 1988 ja siinä yhteydessä sisäpuolen pintamateriaalit on uusittu. Alkuperäisiä väliovia on säilynyt ja niiden alkuperäisyyttä on palautettu poistamalla palosuojalevyjä. Ylilääkärin asunnon irtaimistoa ei ole tietävästi säilynyt. Arvokkaimpia säilyneitä rakennusosia ovat alkuperäiset kaakeliuunit. Ullakko on hyvin säilynyt.

Pesutupa

Osoite: Tuirantie 1

Rakennusvuosi: 1909

Suunnittelija: rakennusmest. J.W.Miesmaa

Rakennusmateriaali: puu

Kerrosluvu: 1

Laajuus: 35 m²

Muutoksia: ajankohdat ei tiedossa

215. Pesutupa lännestä

216. Julkisivu itään.

217. Saunassa on lauteet mutta kiuas on purettu pois.

Ominaispiirteet

Yliääkärin asunnon pihapiiriin kuuluu ulkoarkkitehtuuriltaan omaperäinen pesutupa, jossa on sauna, varasto sekä länsipäässä autotalli. Rakennus on yksikerroksinen, puurunkoinen ja sillä on maavarainen betonilattia. Kattomuoto on epäsymmetrinen aumakatto, jonka muodostaa katokset sisäänkäynneille. Katemateriaalina on konesaumattu pelti. Katolle nousee suurikokoinen punatiilistä muurattu savupiippu. Julkisivuissa on hermosairaalan tyyliä ja väritystä mukaileva puuverhoilu, jota on koristeltu leveällä listoituksella. Saunan sisustus on todennäköisesti 1960-luvulta.

Käyttötarkoitus

Rakennusta käytetään varastona. Se on toiminut aiemmin saunana, pesutupana, varastona ja autotallina.

Säilyneisyys

Pesutupa on ulkoisesti kohtuullisen hyvin säilynyt. Sen ryhtiä heikentää vajoaminen suhteessa ympäröivään maanpintaan. Rakennusta on laajennettu, mutta sen kerrostumia on vaikea tunnistaa.

219. Pesutupa on alarinteessa ja painunut maahan perustuksia myöten.

7 Rakennusten suunnittelijat

220. S.M. Schjerfbeck

Arkkitehti Svante Magnus Schjerfbeck (1860-1933)

Svante Magnus Schjerfbeck valmistui arkkitehdiksi Suomen Polyteknillisestä opistosta vuonna 1881. Opiskeluaikanaan hän työskenteli F.A. Sjöströmin toimistossa. Valmistuttuaan Schjerfbeck aloitti uransa Yleisten rakennusten ylihallituksessa viraston ylimääräisenä arkkitehtina ja eteni viraston yliarkkitehdiksi, jossa tehtävässä hän toimi vuoteen 1926 saakka. Schjerfbeck tunnettiin julkisten rakennusten kuten koulujen, sairaaloiden ja kasarmien suunnittelijana. Hänet valittiin Suomen ensimmäiseksi sairaalarakkitehdiksi. Sairaalarakennuksista Schjerfbeckin tunnetuimpia töitä ovat Joensuun yleinen sairaala (1896), Diakonissalaitoksen sairaala (1897), Auroran sairaala (1914) sekä Tampereen sairaala (1909). Myös Pitkäniemen keskusmielisairaala (1900) ja Nummelan parantola (1903) ovat Schjerfbeckin suunnittelemia. Magnus Schjerfbeckin arkkitehtuurille ominainen tyyli on uusrenessanssi. Hänen myöhemmissä töissään on piirteitä jugend-tyylistä sekä uusklassisistisia. Schjerfbeckin tunnetuin kansallisromanttinen rakennus on Langinkosken keisarillinen kalastusmaja (1889).²

Arkkitehti Victor Joachim Sucksdorff (1866-1952)

Victor Sucksdorff valmistui arkkitehdiksi Suomen polyteknillisestä opistosta vuonna 1891. Hän toimi Oulun lääninarkkitehtina vuosina 1903–1904 ja 1907–1908. Myöhemmin hän toimi teollisuuskoulun lehtorina Vaasassa ja Helsingissä. Sucksdorff tunnetaan Itä-Karjalaan suuntautuneista tutkimusmatkoistaan, joita hän teki vuonna 1894 yhdessä arkkitehti Yrjö Blomstedtin kanssa. Blomstedtin ja Sucksdorffin vuonna 1904 julkaistulla kirjalla oli merkittävä rooli karelianismin leviämiseen ja sitä kautta myös suomalaisen nykyarkkitehtuurin syntyyn. Sucksdorff seurasi kansainvälisen arkkitehtuurin kehitystä ja omaksui erityisesti brittiläisiä ja itävaltalaisia vaikutteita. Hänen tyyliään luonnehditaan suomalaiseksi art nouveau-tyyliksi.³ Sucksdorffin tunnetuimpia töitä ovat Laskuniemen lastentarha (1903) Oulun Hupisaarilla, Lasaretinväylän sähkövoimalaitos (1902), De Gamlas Hem-vanhainkoti (1906), Oulujoen kirkko (1908) sekä Oulun Suomalainen Yhteiskoulu (1908).⁴

Arkkitehti Otto Ferdinand Holm (1867-1927)

Holm valmistui arkkitehdiksi Suomen polyteknillisestä opistosta vuonna 1889. Valmistuttuaan hän toimi Yleisen rakennusten ylihallituksen ylimääräisenä arkkitehtina ja Oulun lääninarkkitehtina vuosina 1918-1927. Pääosa Holmin töistä edustaa 1920-klassisismia, mutta myös myöhäisen jugendin vaikutus näkyy useissa hänen suunnitelmissaan. Holmin suunnittelemista rakennuksista tunnetuimpia ovat Rauman Merimuseon rakennus (1900), Laitilan pappila (1901) sekä Enso Gutzeit Oy:n konttori (1915) Joensuussa. Oulussa hänen tunnetuimpia töitään ovat Tuiran synnytyslaitos (1923) ja Intiön hautausmaan vanha siunauskappeli (1923).⁵

1 Lounatuori Irma et al. s. 164

2 www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=10639639

3 Wäre Ritva op.cit

4 Teppo Jorma, Oulun lääninarkkitehdit J. Oldenburgista H. Andersiniin, Oulun yliopisto 1978 s.11

5 Jänventaus Esko, Oulun lääninarkkitehdit, Oulun Historiaseura, Oulu 1967

Arkkitehti Ernst Albin Kranck (1864-1936)

Ernst Kranck valmistui arkkitehdiksi Polyteknillisessä opistosta vuonna 1887. Opiskeluaikana hän oli töissä Bruno Granholmin ja Carl Gustav Nyströmin toimistossa. Valmistuttuaan Kranck toimi kaksi vuotta Viipurin kaupunginarkkitehtina. Varsinaisen uransa Kranck loi Yleisten rakennusten ylläpidon sairaala-arkkitehtina vuosina 1899–1929. Kranckin tunnetuimpia töitä olivat Pitkäniemen sairaalan yleissuunnitelma (1895), Kakolan vankimielisairaala (1908), Nikkilän (1915) ja Tammissaaren (1924) mielisairaalat, Vaasan lääninsairaala (1931) sekä Muurolan parantola (1926). Oulussa Kranck suunnitteli lääninsairaalan talousrakennuksen eli nykyisen Hotelli Lasaretin rakennuksen (1923) sekä muihin sairaalan rakennuksiin laajennuksia ja muutoksia.⁶

Rakennusmestari Jacob William Lillqvist (1865 -1941)

Rakennusmestari Jacob William Lillqvist suoritti rautatierakennusmestarikurssin Lapualla vuonna 1886 ja hankki päästötodistuksen Helsingin teollisuuskoulusta vuonna 1889. Uransa alkuvaiheessa Lillqvist toimi rautateiden työnjohtajana ja rakennusmestarina eri puolella Suomea. Tuona aikana hän teki opintomatkoja Venäjälle ja Ruotsiin. Lillqvist toimi Oulun rakennusmestarina ja taloudenhoitajana vuosina 1892-1899, Oulun kaupunginrakennusmestarina vuodesta 1900 ja kaupungininsinöörinä vuosina 1919-1920. Lisäksi Lillqvistillä oli osakkuuksia ja luottamustoimia rakennusalalla. Lillqvist suunnitteli ja valvoi useita Oulun keskeisiä rakennuskohteita. Hänen piirtämiään ovat mm. Vanha palokunnan talo (1897), Kajaanintullin koulu (1893), Kauppiaitten talo (1900) sekä Limmin talo (1898) ja Riekin talo (1900). Lillqvist suosi uusrenesanssin tyylipiirteitä ja noudatti niitä yksityiskohdiltaan runsaissa puurakennuksissa. Kunnallissairaalan alueella Lillqvist toimi rakennustöiden valvojana hankkeen alusta alkaen aina synnytyssairaalan valmistumiseen saakka.⁷

Rakennusmestari Johan Weikko Miesmaa (1886 -1961)

Rakennusmestari Johan Weikko Miesmaa valmistui Oulun teollisuuskoulun huonerakennusosastolta vuonna 1905 ja kauppakoulusta vuonna 1911. Hän toimi Oulun kaupungin rakennuskonttorin piirtäjänä vuodesta 1908 alkaen. Tässä tehtävässä Miesmaa toimi kaupungin yleisten alueiden ja rakennusten suunnittelijana. Suunnittelutyön ohessa hän perehtyi Suomen rakennuskonttoreiden arkistojärjestelyihin. Tuiranpuiston eristysosaston ja apurakennusten lisäksi hänen suunnitelmiaan ovat muun muassa Åströmin puisto ja De Gamlas Hem -vanhainkodin muutokset.⁸

Arkkitehti Erkki Linnansalmi (1908-1982)

Erkki Linnansalmi valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1935 ja aloitti seuraavana vuonna työt Viipurin kaupunginarkkitehtina. Hän työskenteli muiden muassa arkkitehti Uno Ullbergin sekä ruotsalaisen Hakon Ahlbergin toimistossa. 1940-luvulla Linnansalmi työskenteli lääkintöhallituksen arkkitehtina sekä Helsingin yleisen sairaalan rakennustoimiston johtajana. Linnansalmi perusti yhdessä vaimonsa Inkeri Linnansalmen kanssa yhteisen arkkitehtitoimiston, josta muodostui yksi sotien jälkeisen Suomen tunnetuimpia sairaalasuunnitteluun ja terveydenhuollon arkkitehtuuriin erikoistuneita toimistoja. Linnansalmen töitä ovat mm. Uno Ullbergin kanssa suunnittelemat Helsingin lastenkliniikka (1946) ja Viipurin naisten sairaala (1937) sekä Vaasan keskussairaala (1956), Savon lastenlinna (1950) sekä Kellokosken sairaalan hallintorakennus (1958). Ouluun Linnansalmi suunnitteli Heikinharjun sairaalan (1959).⁹

6 <http://runeberg.org/aikalais/1934/0343.html>

7 Suomen rakennusmestarit matrikkeli 1905 -1930. Aug. Tolonen (toim.) Suomen rakennusmestari liitto, F. Tilgman Oy:n kirjapaino, Helsinki 1930 ss. 298-299

8 ibid ss. 347-348

9 www.nba.fi/File/2570/terveys-ja-kunnanlaakarintalot-1940-1960-luvuilla.pdf s. 22

8 SÄILYNEISYYS

Lähes alkuperäinen, ominaispiirteet hyvin säilyneet. Alkuperäisyyttä voidaan palauttaa.

Ulkoinen hahmo säilynyt. Sisätiloissa tehty muutoksia, mutta rakennuksen alkuperäinen henki ja kerrostumia on säilynyt.

Rakennuksessa ei ole tehty peruskorjausta. Paljon kerrostumia. Keskeiset ominaispiirteet säilyneet tai palautettavissa.

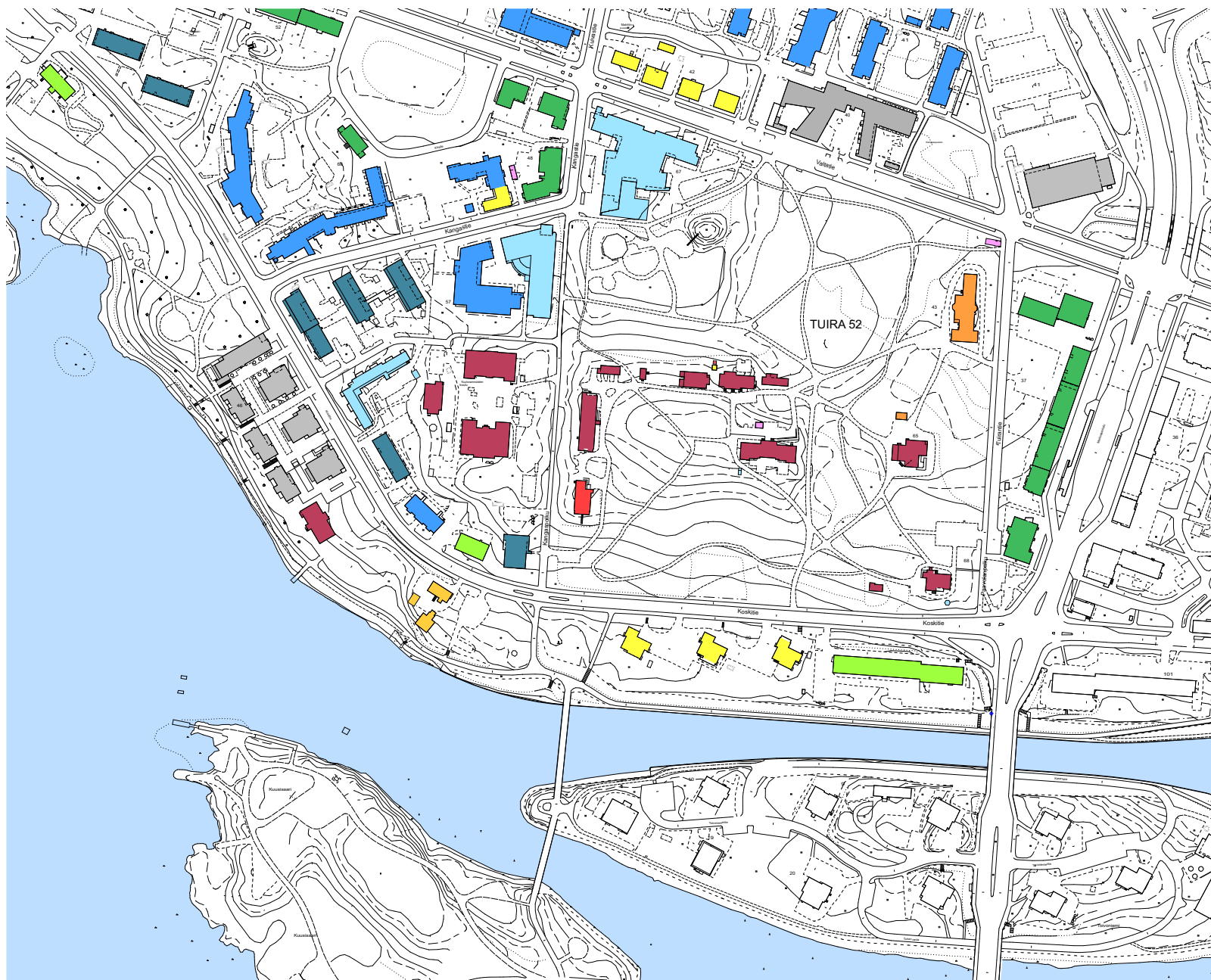
Merkittävästi muuttunut. Kerrostumia on pysyvästi menetetty.

Purettu tai tuhoutunut

KERROKSELLISUUS

- 1900-luku
- 1910-luku
- 1920-luku
- 1930-luku
- 1940-luku
- 1950-luku
- 1960-luku
- 1970-luku
- 1980-luku
- 1990-luku
- 2000-luku
- 2010-luku

TUIRANPUISTON SAIRAALAT

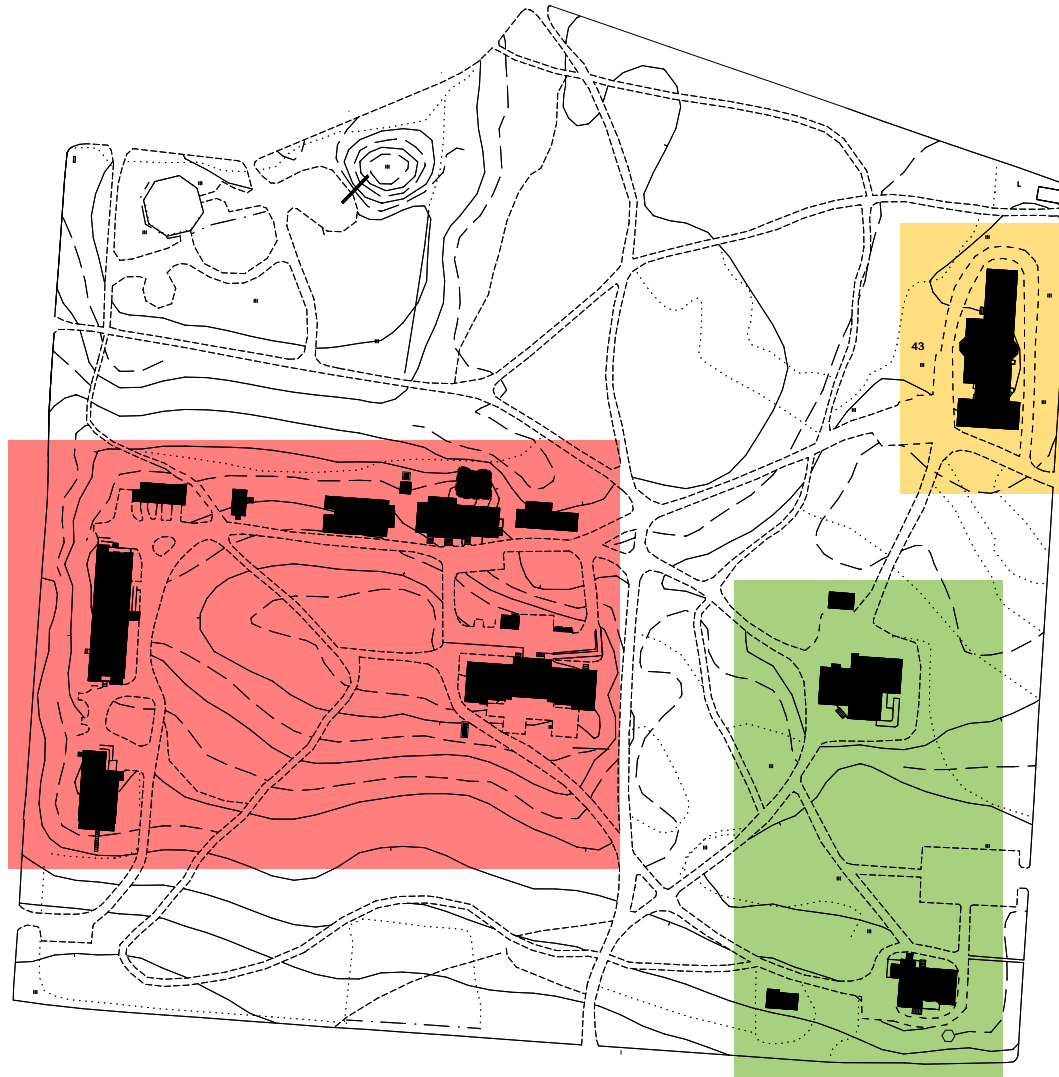
KUNNALLISSAIRAALA

Osastot:

- Yleisosasto (os 1)
- Tarttuvatautisten osasto (os 4)
- Eristysosasto (os 3)

Talousrakennukset:

- Halkovarasto
- Ruumishuone
- Laboratorio ja vesitorni
- Voima-asema ja tuhkarasto
- Ylihoitajattaren asunto ja ruokala
- Jääkellari
- Talousvarasto

SYNNYTYSSAIRAALA

Osastot:

- Synnytysosasto (os 2)

Muut rakennukset:

- Varasto ja pergola

HERMOTAUTISAIRAALA

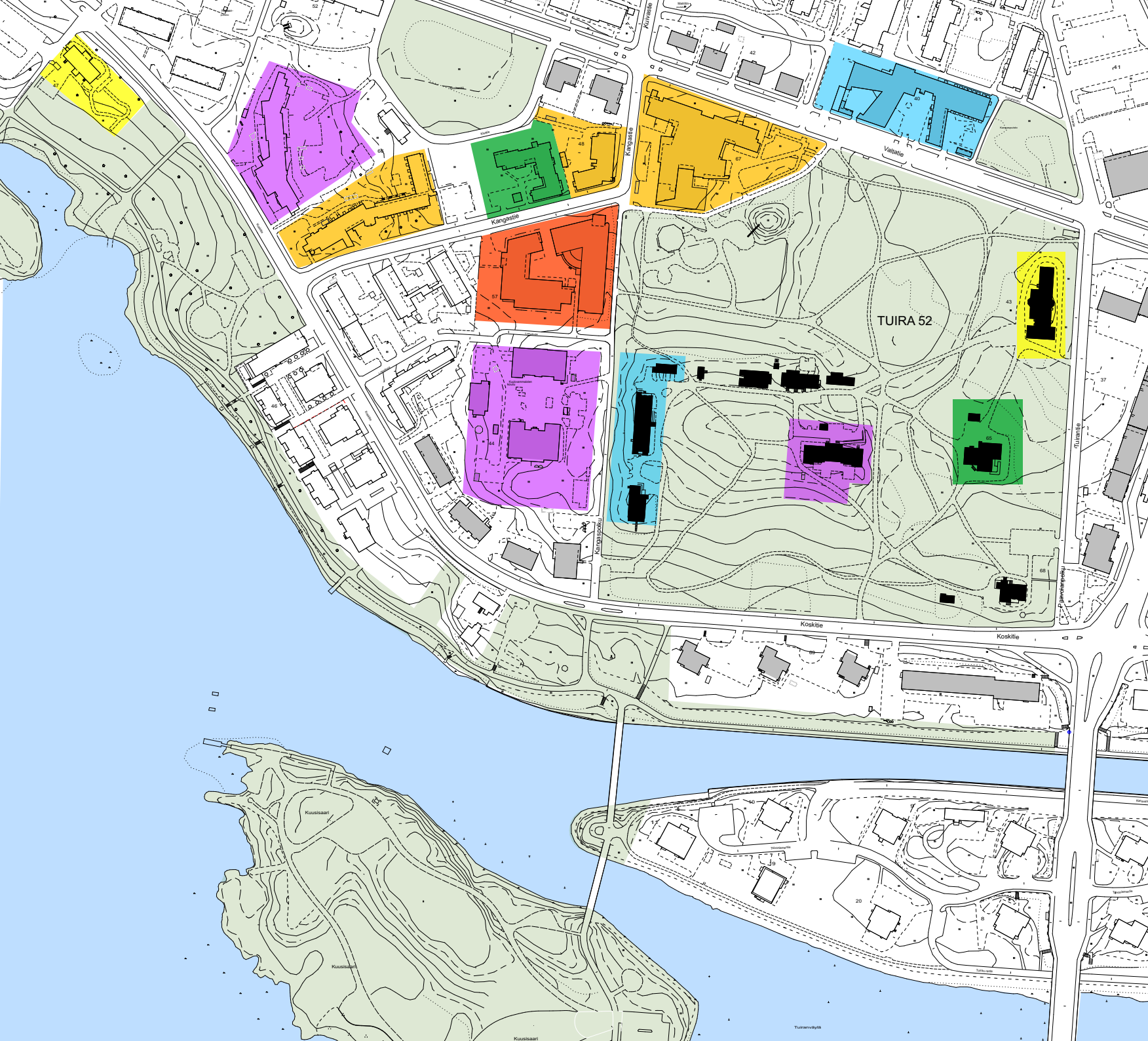
Osastot:

- Hermotautisairaala (os 5)

Muut rakennukset:

- Ylilääkärin asunto
- Varasto
- Pesutupa

TOIMINNALLINEN LIITTYMINEN

- Perhepalvelut
- Mielenterveyspalvelut
- Koulut ja päiväkodit
- Vammaispalvelut
- Vanhuspalvelut
- Terveyspalvelut
- Puistot

9 Yhteenveto

Tuiranpuisto on hyvin säilynyt ja autenttinen sairaalapuisto paviljonkisairaaloiden aikakaudelta. Viiden sairaalarakennuksen lisäksi kokonaisuuteen kuuluvat sairaalan toiminnalle välttämättömät apurakennukset sekä paviljonkisairaaloille tyypilliset metsät, puistoreitit ja puistomaiset pihapiirit.

Tuiranpuiston säilyminen muuttumattomana ympärillä tapahtuneen kaupungistumisen ja maamme historian laajimpiin lukeutuneen aluesaneerauksen ytimessä on itsessään merkittävä ilmiö. Siihen ovat vaikuttaneet lähes sairaalatoiminnan merkittävyys, toteutuneet ja toteutumattomat laajennushankkeet sekä myöhemmin alueen asukkaiden aktiivisuus, joka edesauttoi suojelukaavan syntymistä.

Nykyisin Tuiranpuiston rakennukset ovat asemakaavalla suojeltuja ja alue on osa Oulujoen suistoalueen valtakunnallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä. Tuiranpuiston kokonaisuuteen liittyvät viereisen Kuurojenkoulun rakennukset, jotka valmistuivat valtion rakennuttamana samaan aikaan kunnallissairaalan kanssa.

Historialliset arvot: Tyypillinen 1800- ja 1900-lukujen vaihteen paviljonkisairaala

Tuiranpuiston kunnallissairaalan alue on toteutukseltaan tyypillinen 1800-luvun lopun paviljonkisairaala. Aikakauden ihanteen mukaan se sijoitettiin kaupungin ulkopuolelle, vesistön äärelle ja kuivalle mäntykankaalle. Kaupungin hallinnoima laaja maa-alue mahdollisti toimintojen vapaan sijoittelun ja uusien sairaalarakennusten rakentamisen tarvittaessa. Yksi- ja kaksikerroksisia hirsirakennuksia voitiin toteuttaa edullisesti paikallisista materiaaleista ja paikallisin rakentajavoimin.

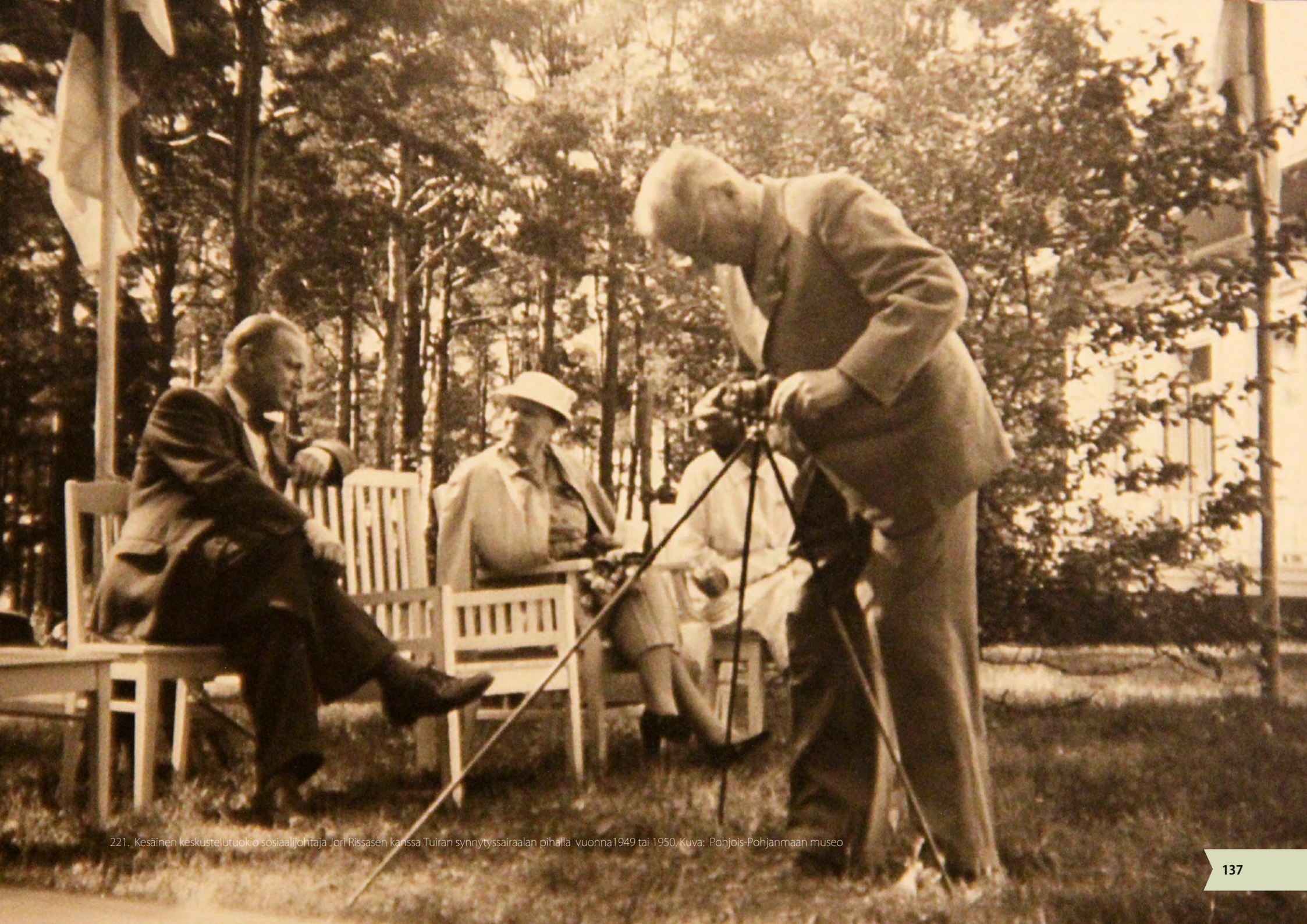
Paviljonkisairaalassa hoito-osastot sijoitettiin erillisiin rakennuksiin ja potilaat luokiteltiin oireiden perusteella omille osastoilleen. Rakennusten väliset metsät ja viheralueet nähtiin potilaiden tervehtymisen kannalta hyödyllisiksi ja tartuntoja ehkäiseviksi. Sairaalapuistot toimivat myös henkilökunnan asuinympäristöinä. Puutarhanhoito ja kasvimaat tuottivat sairaalan tarvitsemia elintarvikkeita ja tarjosivat tervehtyttävää askareta toipuville potilaille.

Valtakunnallisesti arvokkaiksi kulttuuriympäristöiksi luokitellut paviljonkisairaala-alueet ovat pääosin mielisairaaloita kuten Tampereen Pitkäniemi, Kuopion Niuvanniemi ja Nikkilä Helsingissä. Yleistä sairaaloista paviljonkiperiaatteella rakennettuja ovat muun muassa Kuopion lääninsairaala ja Helsingin Kirurginen sairaala. Tuiranpuisto erottuu näiden joukosta autenttisuudella, monimuotoisuudella sekä rakennusten inhimillisellä mittakaavalla. Kohteita yhdistävä tekijä on Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehtien Ernst Kranckin ja Magnus Schjerbeckin rooli sairaaloitten suunnittelijoina.

Arkkitehtoniset arvot: Kolme arkkitehtuurityyliä autonomian ajalta itsenäisyyden aikaan

Tuiranpuiston rakentaminen ajoittuu ajanjaksoon, jolloin Suomi muuttui keisarillisesta suurruhtinaskunnasta itsenäiseksi valtioksi. Arkkitehtuurissa tämä muutosvaihe ilmenee autonomian ajalle tyypillisen uusrenesanssin vaihtumisena ensin kansallisromanttiseen jugend-tyyliin ja sittemmin funktionalismia edeltävään pelkistettyyn klassisismiin. Tuiranpuistossa nämä kaikki kolme tyylikerrostumaa ovat edustettuina.

Kokonaisuus ei ole yhtenäinen, mutta kerrostumat muodostavat loogisen tarinan arkkitehtuurityyliin kehittämisestä ja kunnallissairaalan vaiheista.

221. Kesäinen keskustelutuokio sosiaalijohtaja Jori Rissasen kanssa Tuiran synnytysairaalan pihalla vuonna 1949 tai 1950. Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo

Vanhin rakennusryhmä muodostaa puiston lakialueelle suorakaiteen muotoisen korttelin. Siihen kuuluvat kunnallissairaalan yleisosasto ja tarttuvatautisten osasto talousrakennuksineen. Arkkitehti Magnus Schjerfbeck suunnitteli ne 1890-luvulla uusrenesanssin tyyliä noudattaen. Alkuperäisissä suunnitelmissa yksikerroksiset hirsirakennukset ovat koruttomia ja tilojen osalta suoraviivaisesti ratkaistuja. Toteutusvaiheesta alkaen suunnitelmiin tehtiin kuitenkin useita mitoitusta ja toiminnallisuutta parantavia muutoksia.

Kymmenen vuotta myöhemmin valmistuneet hermosairaala ja yllääkärin talo piha-rakennuksineen ilmentävät itsenäisyyttä edeltävää kansallisromanttista aikakautta. Lahjoitusvaroilla toteutetun kohteen suunnittelijaksi valittiin kareliaaniseen rakennusperintöön perehtynyt Victor Sucksdorff, joka tässä kohteessa seurasi lähinnä keskieu-rooppalaisia art nouveau-vaikutteita. Rakennukset olivat valmistuessaan kokonaisteoksia, joihin kuuluivat lisäksi sisustukset ja piha-alueiden jäsentely. Jugend-arkkitehtuuria edusti myös rakennusmestari J.W. Miesmaan puiston vastakkaisella laidalla suunnittelema kivirakenteinen eristysosasto.

Tuiranpuiston kolmannen kerrostuman muodostaa Arkkitehti O.F. Holmin 1920-luvun pohjoismaisen uusklassismin hengessä suunnittelema synnytyssairaala. Hirsirunkoisen rakennuksen arvokkuutta kohotettiin kivirakennusta jäljittelevällä muotokielellä sekä ulko- ja sisäpuolisella rappauksella. Tätä kerrostumaa olisi täydentänyt toteutusaan myös arkkitehti E. Kranckin suunnitelmaksi jäänyt uusklassistinen mielisairaala.

Autenttinen ja hyvin säilynyt kokonaisuus

Nykyinen Tuiranpuisto noudattaa arkkitehti Bertel Jungin vuonna 1915 laatiman asemakaavan rajausta ja on yksi harvoista tuon suunnitelman säilyneistä osista. Kunnallissairaalan rakennukset muodostavat myös viimeisen yhtenäisen kokonaisuuden 1970-luvun aluesaneerauksessa kadonneen Puu-Tuiran arkkitehtuurista. Kaikki keskei-

set Tuiranpuistoon rakennetut sairaalarakennukset ovat säilyneet eikä alueelle ole rakennettu varastoa suurempia uudisrakennuksia 1920-luvun jälkeen.

Alueen autenttisin ympäristö on puiston ytimen muodostava kunnallissairaalan kortteli. Metsä suojaa kortteliä liikenteen melulta ja rakennusten piiri rajaa modernin kaupungin näkymän ulkopuolelle. Vaikutelma on varsin samankaltainen kuin sata vuotta sitten.

Sairaalatoiminnan aikana rakennuksiin tehtiin lukuisia muutoksia, joihin aloite tuli tavallisesti sairaalan ylläkääriltä. Osastoja laajennettiin, muunneltiin ja toimintoja vaihdettiin rakennuksesta toiseen. Näin syntyneet kerrostumat ja dokumentoitu muutoshistoria kertovat hoitomenetelmien kehittymisestä sekä kaupungin sairaanhoidon resurssien harkitusta käytöstä. Myös terveydenhoidon työkalutuurin muutokset näkyvät rakennusten kerrostumissa. Tähän kulttuuriperintöön liittyvä esineistö on tällä hetkellä Pohjois-Pohjanmaan museon hallussa ja siirretty pois Tuiranpuiston alueelta.

Kun sairaalatoiminta vuonna 1998 päättyi, löydettiin useimpiin rakennuksiin korvaavaa käyttöä Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen sekä opetuksen yksiköistä. Uudet käyttötarkoitukset toivat mukanaan peruskorjauksia, joita ohjasivat vuonna 1993 ja 2001 uudistetun asemakaavan suojelumääräykset. Suurimpia muutostekijöitä ovat olleet talotekniikka sekä esteettömyyteen ja turvallisuuteen liittyvät ratkaisut.

Sairaala-alue on kokonaisuudessaan hyvin säilynyt, mutta yksittäisten rakennusten tasolla tarkasteltuna säilyneisyys vaihtelee. Eristysosasto on lähes täysin muuttunut sekä sisätilojen että ulkoarkkitehtuurin osalta. Parhaiten säilynyt rakennus on hermosairaala, jossa myös alkuperäistä sisustusta on onnistuttu säilyttämään. Kunnallissairaalan rakennusten peruskorjauksissa alkuperäisyyttä on pyritty palauttamaan.

Tällä hetkellä uhanalaisia ovat kunnallissairaalan kortteliin kuuluvat talousrakennukset,

222. Lassin päiväkotiki. Kuva: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Elina Jaara

jotka käyttämättöminä on suljettu ilkeältä vastaan. Korttelia rajaavina rakennuksina ne ovat kuitenkin olennainen osa rakennetun ympäristön kokonaisuutta ja Tuiranpuiston sairaalamiljöön autenttisuutta.

Ympäristölliset arvot: Metsä modernin kaupunginosan ytimessä

Oulujoen rantatörmän mäntymetsä oli keskeinen tekijä, kun kunnallissairaalan sijainnista päätettiin vuonna 1894. Metsäinen puisto toimi sittemmin sairaalan laajennusten reservialueena, mutta myös sen parantavaa vaikutusta on aina arvostettu.

Sairaalapuistoille ominaisia hyötypuutarhoja, kukkaistutuksia ja puistopolkuja oleskelupaikkoineen alettiin muodostaa 1910-luvulla hermosairaalan rakennusten yhteydessä. Ensimmäinen koko aluetta käsittelevä puistosuunnitelma laadittiin kuitenkin vasta 1930-luvulla. Alueesta ei koskaan muodostunut tämän suunnitelman mukaista hoidettua puistoa, vaan se säilyi pääosin luonnontilaisena. Nykyisin Tuiranpuistoa hoidetaan sen metsäisyys säilyttäen ja rehevöitymistä vastaan kamppaillen.

Kymmenen hehtaarin laajuisen kaupunkimetsän säilyminen muuttumattoman 1950-luvun modernin Oulun näyteikkunassa ja vuonna 1969 käynnistyneen mittavan aluesaneerauksen keskellä on poikkeuksellista. Tuiranpuiston metsää pyrittiin säilyttämään vielä vuoden 1962 suurisuuntaisessa kaupunkisairaalahankeessa, jota muutoin luonnehti rationalistinen suhde ympäristöön. Viimeisin alueen yhtenäisyyttä kyseenalaistanut suunnitelma oli Tuirankartano-hanke 1990-luvun lopulla. Rakennus toteutettiin lopulta puistoalueen ulkopuolelle.

Tuiranpuiston luonto edustaa oululaisittain poikkeuksellista moninaisuutta. Pienellä alueella esiintyy neljä metsäluontomme päätyyppiä: lehto, lehtomainen kangas, tuore kangas ja kuivahko kangas. Näistä lehdot ovat Oulussa harvinaisia. Rakentamattomien alueiden vaihtelevat maastonmuodot ovat säästyneet täytöiltä ja muokkaukselta. Tätä

ominaisuutta hyödyntää puiston luoteiskulmalle rakennettava maankohoamismittari.

Tuiranpuisto on joen pohjoispuolen maisemallinen dominanssi. Se muodostaa vihreän reunan 1950-luvulla rakennetulle Koskikeskukselle sekä vastaavasti pohjoispuolella kulkevalle Valtatielle. Kaupunkikuvallisesti merkittävimmällä paikalla ovat yllääkärin talo ja hermosairaala sekä kevyenliikenteen pääväylää reunustavat entinen tarttuvatautisten osasto ja eristysosasto. Puiston sisällä merkittävin maisematekijä on keskuskorttelista kohoava vesitorni.

Sosiaaliset arvot: virkistyskohde ja osa oululaisten identiteettiä

Sairaalapuistojen ja paviljonkisairaaloitten alkuperäinen ajatus perustui kaupunkilaisille avoimeen ympäristöön. Virkistyskäytön toivottiin madaltavan sairaalan ja muun yhteiskunnan välistä raja-aitaa. Puistomaisen ympäristön haluttiin parantavan myös henkilökunnan ja pitkäaikaisten potilaiden sekä heidän vieraidensa viihtyvyyttä.

Sairaala-alueena Tuiranpuisto on kuulunut aikanaan jokaisen kaupunkilaisen elämänpääpiiriin. Kunnallissairaalassa hoitoa saaneet potilaat ovat jo korkeassa iässä, mutta vielä vuonna 1975 syntyneet oululaiset voivat sanoa Tuiranpuistoa syntymäpaikakseen. Elämän kaaren toisessa päässä Tuiranpuisto on toiminut monen kaupunkilaisen vanhempien ja isovanhempien viimeisten elinvuosien ympäristönä.

Tuiranpuiston säilyttämisen puolesta käydyt kampanjat ja julkinen keskustelu ovat nivoneet puiston merkittäväksi osaksi tuiralaisten identiteettiä. Alueen näkyvin puolestapuhuja on ollut Tuiratoimikunta, jonka toiminta erityisesti 1980 ja 1990-luvuilla oli näkyvää ja herätti nuoren kaupunginosan asukkaita arvostamaan asuinympäristöään laajemminkin.

Nykyisin Tuiranpuisto on luonteeltaan puolijulkinen kaupunkitila, jonka alue on aidattu ja siellä olevien rakennusten käyttötarkoitus palvelee rajattuja kohderyhmiä. Virkistyskäyttäjille suunnatut tilat puuttuvat ja myös virkistyskäytön opasteita on niukasti. Paikoin tiheä metsä, autiot rakennukset, rajatut kuluyhteydet ja menneinä vuosikymmeninä alueella viihtyneet alkoholistit rasittavat puiston mainetta.

Parhaillaan on käynnissä muutosvaihe, jossa kaupungin toiminnot siirtyvät pois Tuiranpuistosta ja alueen rakennuksia odottaa uusi käyttötarkoitus. Oulun kaupungin vuonna 2017 käynnistämässä kaavoitushankkeessa tarkastellaan koko Tuiranpuiston alueen käyttöä ja pyritään aktivoimaan puiston toiminnallisuutta. Tässä työssä Tuiranpuistoa on syytä tarkastella hyvin säilyneenä kokonaisuutena, jonka lähtökohtana on ollut paviljonkisairaalan periaatteet - toimintojen sijoittaminen erillisiin, inhimillistä mittakaavaa noudattaviin rakennuksiin sekä tervehdyttävään luontoon niiden välillä.

223. Yksityiskohta Hermosairaalan kansallisromanttisesta kaakeliuunista.

KUVA- JA PIIRUSTUSLÄHTEET

Kaikki valokuvat Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari tai Veli-Pekka Huhmo ellei kuvan yhteydessä toisin mainita. Piirustuslähteet on mainittu kuvan yhteydessä.

Kuvatietojen yhteydessä on käytetty seuraavia lyhenteitä:

OMA = Kansallisarkisto, Oulun maakunta-arkisto

PPM = Pohjois-Pohjanmaan museo

OKA = Oulun kaupunginarkisto

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Painetut lähteet

- Halila Aimo, Oulun kaupungin historia II 1721-1809, Oulu 1953 Kirjola Oy
- Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia III 1809-1856, Oulu 1975 Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva
- Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia IV 1856-1918, Oulu 1976 Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva
- Hemgård, Gretel ; Schalin, Mona ; Weckman, Emilia: Lapinlahden sairaalan puistoalueen historiallinen selvitys, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2002
- Hämäläinen Pirjo, Jugend Suomessa, Kustannusyhtiö Otava, Otavan Kirjapaino Oy Keuruu 2010
- Järventaus Esko, Oulun lääninarkkitehdit, Oulun Historiasseura, Oulu 1967
- Kauste Julia ja Kjiisik Henu, Cure and Care – Healing spaces then and now, Museum of Finnish Architecture, Trio Offset, Helsinki 2016
- Lounatvuori Irma ja Putkonen Lauri (toim.), Rakennusperintömme - Kulttuuriympäristön lukukirja, Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy, Karisto 2001
- Manninen Turo, Pohjois-Suomen sairaanhoidon historia, Pohjois-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998
- Manninen Turo: Oulun kaupungin historia VI 1945-1990, Gummeruksen Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1995
- Meurman Otto: Asemakaavaoppi, Rakennuskirja Oy 1982
- Niskala Kaarina: Oulun Graadi, Kirjapaino Kaleva, Oulu 2002
- Paso Eija ja Rämö Rauno: Työn jäljet – Lasarettisaaren vaiheita 1600-2000, Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskus, Art-Print Oy, Kokkola 2002
- Rappe, Erja ; Lindén, Leena ; Koivunen, Taina, Puisto, puutarha ja hyvinvointi Viherympäristöliitto ry Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2003 ss. 13-15
- Teppo Jorma, Oulun lääninarkkitehdit J. Olderburgista H. Andersiniin, Oulun yliopisto 1978
- Terveystoimikunnan vuosikertomukset vuosilta 1897-1913, Oulun kaupungin arkisto Db:1
- Terveystoimikunnan vuosikertomus vuosilta 1914-1924, Oulun kaupungin arkisto Db:2

- Terveystoimikunnan vuosikertomus vuosilta 1925-1932, Oulu 1917, Oulun kaupungin arkisto Db:3
- Tuiranpuiston alueen kokonaissuunnitelma, työryhmä pj. Heikkilä Jukka, Oulun kaupunki 18.2.1999
- Tuomaala Ilkka: Puu-Tuirasta kerrostaloalueeksi - Oulun Tuiran kaupunginosan saneerausprosessi vuosina 1960-1976, Oulun Yliopisto Historian pro gradu -tutkielma, 2015
- Vahtola Jouko (toim.), Oulu varuskuntakaupunkina, Pohjan Prikaatin Kilta r.y. ,Painotalo Suomenmaa Oulu 2005

Painamattomat lähteet

- Mykkänen Jukka, Tuiranpuiston hoitosuunnitelma, Oulun kaupungin katu- ja viherpalvelut 1998.
- Kaupungin sairaalarakennustoimikunta, pöytäkirja 26.4.1961
- Tuiranpuiston alueen kokonaissuunnitelma, Tuiranpuiston suunnittelutyöryhmä 18.2.1999
- Tuiranpuiston hoitosuunnitelma 29.8.2007, Oulun kaupunki Katu ja viherpalvelut, Anu Lämsä
- Tuiranpuisto maisema- ja luontoselvitys WSP Finland Oy ja Luonto-osuuskunta Aapa 11/2017
- Westerlund Jorma, Sata vuotta terveystoimikunnan perustamisesta Ouluun, 1983
- Virtanen Auli, Oulun kaupungin sairaalan Hermolan historiaa vuosilta 1906-1919, 27.10.1994

Haastattelut ja käydyt keskustelut

- Haataja Jukka, Lassin päiväkodin johtaja
- Karjalainen-Tuohino Elsa, työsuunnittelija
- Kela Pentti, arkkitehti ja tuiralainen
- Keränen Teppo, kiinteistöhoitaja
- Kotasaari Tuomo, piiripuuurhuri
- Kurikka Pasi, Tuiran seurakunnan pastori
- Strömmer Kristiina, arkkitehti ja tuiralainen
- Tauriainen Raili, sairaanhoitaja 1970-luvulla

Internet

- <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti>
- <http://runeberg.org/aikalais/1934/0343.html>
- www.mfa.fi
- www.nba.fi
- www.rky.fi
- Wäre, Ritva: Sucksdorff, Victor. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997

Kuvaluettelo

Muut kuin tekijöiden omistamat kuvat:

1	Karin Feiring, Pohjois-Pohjanmaan museo	55	Oulun Kaupungin arkisto
2	Maanmittauslaitos	56	Oulun maakunta-arkisto
8	Helsingin yliopistomuseo	57	Oulun maakunta-arkisto
10	Pohjois-Pohjanmaan museo.	58	Oulun maakunta-arkisto
11	Oulun kaupunginarkisto	59	Oulun maakunta-arkisto
12	Oulun kaupunginarkisto	60	Pohjois-Pohjanmaan museo
13	Ina Liljeqvist Pohjois-Pohjanmaan museo	61	Oulun maakunta-arkisto
14	Sanomalehti Kalevan arkisto	62	Pohjois-Pohjanmaan museo.
15	Oulun Kaupungin arkisto	63	Pohjois-Pohjanmaan museo
16	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, kaavoitus	64	Oulun Kaupungin arkisto
20	Oulun kaupunginarkisto.	65	Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma
23.	Kuva: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma	66	Oulun maakunta-arkisto
26	Veljekset Karhumäki, Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut	67	Oulun maakunta-arkisto
28	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut	68	Oulun maakunta-arkisto
30	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut	69	Oulun maakunta-arkisto
31	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut	70	Pohjois-Pohjanmaan museo
32	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut	71	Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma
33	Pohjois-Pohjanmaan museo	72	Pohjois-Pohjanmaan museo, Erkki Kantonen
34	Oulun maakunta-arkisto	72	Pohjois-Pohjanmaan museo
35	Oulun maakunta-arkisto	74	Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma
36	Oulun maakunta-arkisto	75	Pohjois-Pohjanmaan museo
37	https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti	76	Oulun maakunta-arkisto
38	Oulun maakunta-arkisto	77	Oulun maakunta-arkisto
39	Oulun maakunta-arkisto	78	Oulun Kaupungin arkisto
39	Oulun maakunta-arkisto	79	Oulun Kaupungin arkisto
40	Oulun maakunta-arkisto	80	Oulun Kaupungin arkisto
41	Oulun kaupunginarkisto	81	Oulun Kaupungin arkisto
42	Oulun kaupunginarkisto	82	Oulun Kaupungin arkisto
43	Pohjois-Pohjanmaan museo.	83	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut
44	Pohjois-Pohjanmaan museo.	84	Oulun Kaupungin arkisto
45	Oulun kaupunginarkisto	85	JOKA Journalistinen kuva-arkisto/ Elias Salmen
46	Pohjois-Pohjanmaan museo.	86	JOKA Journalistinen kuva-arkisto/ Risto Rasila
47	Oulun maakunta-arkisto	87	JOKA Journalistinen kuva-arkisto/ Tapio Maikkola
48	Pohjois-Pohjanmaan museo.	88	Liikelaitos Tilakeskuksen arkisto
49	Pohjois-Pohjanmaan museo	89	Pentti Kelan kokoelma
50	Oulun maakunta-arkisto	90	Pohjois-Pohjanmaan museo, Jarmo Koponen
52	Oulun maakunta-arkisto	94	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut
53	Oulun maakunta-arkisto	102	Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Elina Jaara
54	Pohjois-Pohjanmaan museo.	103	Elsa Tuohino-Karjalainen
		157	Ida Mustamaa
		164	Ida Mustamaa
		165	Ida Mustamaa
		221	Pohjois-Pohjanmaan museo

TUIRANPUISTO, OULU

Rakennushistoriaselvitys

18.3.2018

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy